

Atodiad 1

CANLLAWIAU CYNLLUNIO ATODOL – CYNNAL A
CHREU CYMUNEDAU NODEDIG A CHYNALIADWY
ADRODDIAD YMGYNGHORIAD AC ARGYMHELLION
Y SWYDDOG



MEHEFIN 2019

Cynnwys

Cynnwys	1
1.0 CEFNDIR	2
Diben y Canllawiau Cynllunio Atodol (CCA).....	2
Y Cyd-destun Polisi.....	2
Yr angen am Ganllawiau Cynllunio Atodol.....	2
Statws y Canllawiau Cynllunio Atodol.....	2
2.0 CCA CYNNAL A CHREU CYMUNEDAU NODEDIG A CHYNALIADWY.....	3
Yr Ymgynghoriad Cyhoeddus	3
3.0 Pwyllgor Craffu (Cyngor Gwynedd) / Sgriwtini (Cyngor Môn)	4
Adborth gan Pwyllgor Craffu Cymunedau (Cyngor Gwynedd):	4
Adborth gan Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio (Cyngor Môn):	5

Atodiad (1a) – Ffurflen Sylwadau

Atodiad (1b) – Y Sylwadau a Dderbyniwyd ac Argymhellion gan Swyddogion

Atodiad (1c) – Newidiadau mewn Ymateb i Sylw 1

Atodiad (1ch) – Proses o Baratoi'r CCA

1.0 CEFNDIR

Diben y Canllawiau Cynllunio Atodol (CCA)

1.1 Diben y CCA yw:

- cynorthwyo'r ymgeiswyr a'u hasiantau i baratoi ceisiadau cynllunio a'u harwain mewn trafodaethau â swyddogion ynghylch sut i ddefnyddio polisiau perthnasol yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd cyn cyflwyno ceisiadau cynllunio,
- cynorthwyo swyddogion i asesu ceisiadau cynllunio, a swyddogion a chynghorwyr i wneud penderfyniadau ynghylch ceisiadau cynllunio, a
- chynorthwyo Arolygwyr Cynllunio i wneud penderfyniadau ar apelïadau.

1.2 Y nod gyffredinol yw gwella ansawdd datblygiadau newydd a hwyluso ffordd gyson a thryloyw o wneud penderfyniadau sy'n cyd-fynd â pholisiau perthnasol y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd.

Y Cyd-destun Polisi

Y Cynllun Datblygu Lleol

1.3 Dan ddeddfwriaeth gynllunio, mae'r polisiau cynllunio ar gyfer pob ardal wedi'u cynnwys yn y 'cynllun datblygu'. Mabwysiadwyd Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn ar 31 Gorffennaf 2017. Mae'n ymwneud ag ardal Awdurdod Cynllunio Gwynedd a Môn.

1.4 Mae'r Cynllun yn darparu polisiau amrywiol ynghyd â dyraniadau ar gyfer y prif ddefnyddiau tir, megis tai, cyflogaeth a manwerthu; bydd yn cynorthwyo i siapio dyfodol ardal y Cynllun yn ffisegol ac yn amgylcheddol, a bydd hefyd yn dylanwadu arno yn economaidd, yn gymdeithasol ac yn ddiwylliannol. Felly, mae'r Cynllun yn:

- galluogi i'r Awdurdodau Cynllunio Lleol wneud penderfyniadau rhesymegol a chyson ar geisiadau cynllunio drwy ddarparu fframwaith polisi sy'n gyson â pholisi cenedlaethol; ac
- arwain datblygiadau i ardaloedd addas yn ystod y cyfnod hyd at 2026.

Yr angen am Ganllawiau Cynllunio Atodol

1.5 Er bod y Cynllun yn cynnwys polisiau sy'n galluogi'r Awdurdod Cynllunio Lleol i wneud penderfyniadau cyson a thryloyw ar geisiadau datblygu, ni all rhoi'r holl gyngor manwl sydd ei angen ar swyddogion a darpar ymgeiswyr i lywio cynigion yn lleol. Er mwyn darparu'r cyngor manwl hwn, mae'r Cynghorau'n rhoi cyfres o Ganllawiau Cynllunio Atodol i gefnogi'r Cynllun gyda chanllawiau mwy manwl ar amrediad o bynciau a materion i gynorthwyo i ddadansoddi neu weithredu polisiau a chynigion y Cynllun.

Statws y Canllawiau Cynllunio Atodol

1.6 Ystyrir Canllawiau Cynllunio Atodol (CCA) yn ystyriaethau cynllunio perthnasol yn ystod y broses o asesu a gwneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio. Bydd Llywodraeth Cymru a'r Arolygiaeth Gynllunio yn rhoi pwys sylweddol ar ganllawiau cynllunio atodol sy'n deillio o gynllun datblygu ac sy'n gyson ag ef. Nid yw'r CCA yn cyflwyno unrhyw bolisiau cynllunio newydd nac yn addasu polisiau sy'n bodoli eisoes.

1.7 Felly, cyn gynted ag y bydd wedi'i fabwysiadu, dylid rhoi pwys sylweddol i'r CCA fel ystyriaeth gynllunio berthnasol.

2.0 CCA CYNNAL A CHREU CYMUNEDAU NODEDIG A CHYNALIADWY

- 2.1 Prif fwriad y Canllaw Cynllunio Atodol (CCA) hwn (ynghyd â Chanllawiau Cynllunio Atodol eraill) yw helpu ymgeiswyr am ganiatâd cynllunio i ddeall cyfres o bolisiau perthnasol a fydd yn integreiddio 'datblygu cynaliadwy' yn y broses datblygu, er mwyn cynnal a chreu cymunedau nodedig a chynaliadwy. Bydd hyn yn sicrhau y bodlonir gofynion deddfwriaeth a pholisi ac y cyflawnir safonau arfer gorau. Mae'n cynnig dull safonol y dylai'r holl ymgeiswyr eu dilyn. Mae'r Canllawiau hyn yn ymhelaethu ar y prif egwyddorion a nodir ym mholisiau perthnasol y Cynllun Datblygu Lleol. Dylid ei ddefnyddio efo asesiadau arbenigol o fanylion pob achos penodol (lle mae'r asesiadau yn angenrheidiol).
- 2.2 Mae'r CCA a fuodd yn destun ymgynghoriad cyhoeddus wedi cael ei rannu i dri adran ac mae'n cynnwys cyfres o 8 atodiad. Mae Adran 1 ac Adran 3 yn ymwneud â llunio datblygiad cynaliadwy'n gyffredinol. Mae Adran 2, ynghyd ag Atodiad 2 – 3, a 5 - 8, yn canolbwyntio ar roi arweiniad am ofynion maen prawf 4 o Bolisi PS 5 'Datblygu Cynaliadwy' a gofynion Polisi PS 1 'Yr iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymreig'.

Yr Ymgynghoriad Cyhoeddus

- 2.3 Paratowyd drafft o'r Canllaw hwn mewn ymgynghoriad â swyddogion o Adain Rheolaeth Datblygu y ddau Awdurdod a Swyddogion Datblygu Iaith y ddau Gyngor. Cafwyd ymgynghoriad eang yn y broses o baratoi y Canllaw gweler y tabl yn Atodiad (1ch). Ar ôl rhoi ystyriaeth i argymhellion Pwyllgor Craffu Cymunedau Cyngor Gwynedd, penderfynodd y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd yn ei gyfarfod ar 26 Ebrill 2018 i gomisiynu cwmnïau allanol i ymgymryd â gwerthusiad beirniadol o fersiwn drafft ymgynghorol cychwynnol o'r CCA. Cafodd Cwmni Iaith a Gwasanaethau Ymgynghorol BURUM eu penodi i gydweithio i wneud y gwaith hwnnw. Cymeradwywyd fersiwn ddrafft ymgynghorol o'r CCA hwn (a oedd yn ymgorffori newidiadau a gafodd eu hargymell gan Cwmni Iaith a Gwasanaethau Ymgynghorol BURUM) ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus gan y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd ar 16 Tachwedd 2018.
- 2.4 'Roedd y CCA yn destun ymgynghoriad cyhoeddus rhwng 13 Rhagfyr 2018 a 31 Ionawr 2019.
- 2.5 Rhoddwyd manylion yr ymgynghoriad cyhoeddus ar wefannau'r ddau Gyngor ac anfonwyd e-byst/llythyrau at yr holl Gynghorwyr, Cynghorau Cymuned, asiantau cynllunio, ymgynghorwyr statudol, awdurdodau cyfagos ynghyd â nifer o unigolion, cwmnïau a mudiadau sydd yn ymwneud a hyrwyddo'r iaith Gymraeg a diwylliant Cymreig a rhai a oedd gan ddiddordeb penodol yn natblygiad canllawiau am sut i ddefnyddio Polisi PS 1 Yr iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymreig. Mae'r rhain yn cynnwys: Comisiynydd y Gymraeg, aelodau Fforwm Iaith Mon, Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn, Yr Urdd, Prifysgol Bangor, Hanfod, Arad, Trywydd (nid yw'r rhestr hwn yn un cynhwysfawr). Roedd copïau caled o'r CCA hefyd ar gael i'w darllen ym mhob llyfrgell gyhoeddus, prif swyddfa Cyngor Ynys Môn yn Llangefni ac yn Siop Gwynedd (Caernarfon, Dolgellau a Phwllheli).
- 2.6 Roedd nifer o ffyrdd gwahanol i bobl ymateb i'r ymgynghoriad, gan gynnwys:
- Ffurflen ymateb ar-lein mewn Word a .pdf - ar gael ar y ddwy wefan a chopïau papur ar gael yn holl lyfrgelloedd a Siop Gwynedd. Roedd copïau papur o'r ffurflen ymateb hefyd ar gael ar gais gan yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd.
 - E-bost
 - Llythyr

- 2.7 Gofynnwyd 9 cwestiwn penodol ac 1 cwestiwn cyffredinol ar y ffurflen sylwadau – gweler Atodiad (1a). Fe wnaeth 8 sylwebydd ymateb yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus. Derbyniwyd 88 o sylwadau. Fe wnaeth rhai o'r sylwebyddion ddefnyddio strwythur y ffurflen sylwadau i gyflwyno'u sylwadau (h.y. maent wedi ateb y cwestiynau), tra mae'r gweddill wedi cyflwyno'u sylwadau ar ffurf llythyr.
- 2.8 Rhoddwyd ystyriaeth lawn i bob un sylw a dderbyniwyd. Ymgynghorwyd gyda swyddogion cynllunio a gyda'r cwmnïau ddaru ymgymryd â gwerthusiad beirniadol o'r Canllaw drafft cyn gwneud argymhelliad ynglŷn â'r ymateb i'r sylwadau a dderbyniwyd. Mae Atodiad (1b) yn cofnodi'r sylwadau a dderbyniwyd. Mae'n cynnwys ymateb iddynt a, phan fo'n briodol, yn argymhell unrhyw newidiadau i'r CCA sydd eu hangen yn sgil y sylwad. Oherwydd awgrymir newid trefn rhai paragraffau mewn ymateb i un o'r sylwadau, mae'r newidiadau hynny wedi cael eu dangos yn Atodiad (1c). Mae'r newidiadau'n cael eu dangos un ai mewn **print bras** neu ~~destun wedi cael ei ddileu.~~

3.0 Pwyllgor Craffu (Cyngor Gwynedd) / Sgriwtini (Cyngor Môn)

- 3.1 Cafodd y CCA ei adrodd i Pwyllgor Craffu Cymunedau (Cyngor Gwynedd) ar y 4ydd Ebrill a Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio Cyngor Môn ar y 9fed o Ebrill. Pwrpas hyn oedd i graffu sut cafodd yr ymatebion a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus eu trin a cyfle iddynt gynnig adborth cyn i'r Canllaw gael ei ystyried gan y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y cyd.

3.2 Adborth gan Pwyllgor Craffu Cymunedau (Cyngor Gwynedd):

- Penderfynwyd derbyn yr adroddiad ac i'r gweithgor craffu gyflwyno sylwadau ar ran y Pwyllgor Craffu i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd.
- Mae'r tabl isod yn nodi y materion gafodd eu codi yn y cyfarfod ynghyd a ymateb yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd (UPCC) i'r materion yma.

TABL 1

Mater a Godwyd yn y Pwyllgor Craffu	Ymateb yr UPCC
Yn dilyn cyhoeddiad Polisi Cynllunio Rhifyn 10 mae angen ystyried y newidiadau fyddai'n cael effaith ar y CCA.	Fel a amlygwyd ym mharagraff 6.3 o'r Adroddiad i'r cyfarfod mis Ebrill o'r Pwyllgor Craffu mae Polisi Cynllunio Cymru 10 yn ail ategu y deddfwriaeth perthnasol ar gyfer paratoi cynllun datblygu a penderfyniadau am ddatblygiadau arfaethedig ar y defnydd o'r Gymraeg. Felly nid oes newid wedi bod felly rhwng safbwynt Llywodraeth Cymru am rôl y system gynllunio i hyrwyddo'r amodau sy'n hanfodol i'r Gymraeg rhwng argraffiad 9 ac Argraffiad 10.
Awgrymwyd y dylid parhau i ddefnyddio'r CCA presennol hyd 2020 a phenodi arbenigwyr i geisio tystiolaethu ar effaith y	Mae yna ymrwymiad o fewn y CDLI ar y cyd i fabwysiadu CCA ar gyfer y maes yma. Golyga hyn fod y Canllaw yn cyd fynd gyda'r Polisi yn y Cynllun cyfredol a felly yn cael mwy o

Mater a Godwyd yn y Pwyllgor Craffu	Ymateb yr UPCC
canllaw gan lunio addasiadau erbyn Awst 2020.	bwysau fel ystyriaeth berthnasol wrth ddelio efo ceisiadau cynllunio perthnasol.
Angen i'r canllaw fod yn gryf a gwerthfawr ac roedd ei werth yn y ffurf bresennol yn cael ei gwestiynu.	Nid dogfen bolisi yw'r CCA ond un sydd yn rhoi cig ar asgwrn Polisi er mwyn rhoi arweiniad ar sut mae Cyngor Gwynedd (a Chyngor Sir Ynys Môn) yn bwriadu gweithredu'r Polisi.
Cwestiynwyd yr angen am ganllaw os nad oes angen asesiad iaith ar safleoedd sydd eisoes wedi eu dynodi yn y Cynllun Datblygu Lleol ac ar gyfer y nifer fechan hynny os yw'r 'angen' wedi newid.	<p>Mewn ymateb yn y cyfarfod, roedd y swyddogion yn derbyn rhwystredigaeth yr Aelod ac yn nodi y byddai angen newid deddfwriaeth i gyfarch hyn gyda phwysau gwleidyddol a thystiolaeth briodol.</p> <p>Mae'r Polisi ar Canllaw yn dilyn Polisi Cenedlaethol ar gyfer pryd mae angen cael Datganiad neu Asesiad Ieithyddol efo bwriad.</p> <p>Os yw anheddle benodol wedi mynd uwchlaw ei lefel twf dangosol neu nad yw'r math o fwriad yn cyfarch ag angen adnabyddedig yna fe fydd yna angen am Asesiad neu Ddatganiad i gyfiawnhau'r bwriad hyd yn oed os yw'r safle wedi ei ddynodi.</p>
Gofynnwyd sut mae modd casglu ystadegau a thystiolaeth a beth yw'r ffordd ymlaen. Gofynnwyd hefyd a oedd tystiolaeth yn bodoli dros y ddwy flynedd ddiwethaf ac os oes mecanwaith yn ei le i gasglu tystiolaeth.	Mewn ymateb yn y cyfarfod, nododd y swyddogion bod ystadegau o'r cyfrifiad yn cael ei ddefnyddio ynghyd a gwybodaeth twf aelwydydd/ poblogaeth. Amlygwyd hefyd bod yr uned yn gweithio gyda swyddogion iaith.

- Yn wreiddiol rhoddwyd tan y 30ain Ebrill er mwyn cael sylwadau gan y Gweithgor Craffu fodd bynnag gan fod cyfarfod mis Mai wedi cael ei ganslo rhoddwyd estyniad am rhain tan y 20fed o Fai.
- Nid oedd sylwadau ar ran y Pwyllgor Craffu wedi ei derbyn mewn perthynas ag ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus gynhaliwyd ar y CCA drafft yn 2018/19, na chwaith ar y CCA drafft newydd o fewn amser paratoi yr adroddiad yma.

3.3 Adborth gan Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio (Cyngor Môn):



- Penderfynwyd derbyn y CCA fel a gyflwynwyd yn Atodiad 1 o'r adroddiad.

- Mae'r tabl isod yn nodi y materion gafodd eu codi yn y cyfarfod ynghyd a ymateb yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd (UPCC) i'r materion yma.

TABL 2

Mater a Godwyd yn y Pwyllgor Sgrwtini	Ymateb yr UPCC
A oedd y Gwasanaeth yn siomedig ar gyfer y nifer o sylwadau a dderbyniwyd?, hefyd nodwyd nad oedd unrhyw sylwadau wedi cael ei wneud gan Cyngorau Cymuned Ynys Môn.	Cynnwys y sylwadau sydd yn bwysig yn hytrach na'r nifer. Roedd y rhan fwyaf o'r sylwadau a dderbyniwyd yn rhai adeiladol. Mae'r UPCC wedi argymhell derbyn nifer helaeth o'r sylwadau.
A all y CCA dros amser arwain at newid yn y Polisi?	Mae yna fframwaith fonitro o fewn y Cynllun sydd yn golygu'r angen am Adroddiad Monitro Blyneddol. Gall canfyddiadau'r monitro yma arwain tuag at yr angen i adolygu polisiâu o fewn y Cynllun. Bydd dadansoddiad o effeithlonrwydd y Canllaw yn rhan o'r ystyriaeth monitor yma.
A yw'r broses cynllunio yn ddigon cadarn i warchod yr iaith a'r Diwylliant Cymraeg o fewn cymunedau gwledig pan gaiff cais cynllunio mawr ei gyflwyno?	Yn bresennol yr hen CCA sydd yn cael ei ddefnyddio a nid yw hwn yn rhoi canllaw ar gyfer y methodoleg diweddaraf ar gyfer paratoi Datganiadau / Aseidiadau Ieithyddol. Mae'r Canllaw yma yn rhoi cyfarwyddyd i ddatblygwyr ar gyfer y dull gweithredu sydd ei angen i sicrhau fod y gwybodaeth perthnasol ar gyfer yr iaith Gymraeg a diwylliant yn cael ei gyflwyno efo cais.
A yw'r CCA yn ddigon cadarn i ddelio efo achosion o apeliadau yn erbyn y Cyngor?	Mae Llywodraeth Cymru yn rhoi pwyslais mawr i CCA sydd yn gyson efo'r Cynllun Datblygu Lleol. Fel efo unrhyw Bolisi / Canllaw yn ymwneud efo'r Cynllun Datblygu Lleol ar y cyd bydd yn rhaid disgwyl i weld penderfyniadau apêl i asesu ei addasrwydd.
Nodwyd gall hyd yn oed cais bach effeithio ar natur yr iaith Gymraeg o fewn ardal wledig. Sut gall y CCA warchod ardaloedd gwledig oddi wrth fath ddatblygiadau?	Yn unol efo Polisi PS 1 yn y Cynllun pan mae unrhyw fwriad yn mynd uwchben lefel twf dangosol y disgwylir mewn anheddle benodol yna bydd angen o leiaf datganiad Ieithyddol i gefnogi'r cais. Os yn fwriad am 5 neu fwy o dai rhaid i'r bwriad ddangos ei fod yn mynd i'r afael â thystiolaeth o angen a galw am dai a gofnodwyd mewn Aseiad Marchnad Tai a ffynonellau tystiolaeth leol berthnasol eraill. Eto os nad yw bwriad yn cyflawni hyn yna bydd gofyn am Datganiad Ieithyddol i gefnogi'r cais.

Mater a Godwyd yn y Pwyllgor Sgriwtini	Ymateb yr UPCC
	<p>Mae'r Canllaw yn cynnwys cyfarwyddyd ar gyfer paratoi'r datganiadau yma. Dylai hyn sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei roi tuag at materion ieithyddol efo nifer o geisiadau bach yn ardal y Cynllun.</p>

	 <p>CYNGOR SIR YNYSS MÔN ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL</p>	<p>Defnydd swyddfa yn unig/ Office use only</p> <p>Rhif Cyn./Rep No.:</p> <p>Derbyniwyd/Received:</p> <p>Cydnabod/Acknowledged</p>
--	---	--

Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Adnau Ynys Môn a Gwynedd 2011-2026
FFURFLEN SYLWADAU CANLLAW CYNLLUNIO ATODOL /
Anglesey and Gwynedd Deposit Joint Local Development Plan 2011-2026
SUPPLEMENTARY PLANNING GUIDANCE COMMENTS FORM
13/12/18.

Yn dilyn mabwysiadu'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, mae Awdurdodau Cynllunio Gwynedd a Môn yn paratoui cyfres o Ganllawiau Cynllunio Atodol. Mae Canllawiau Cynllunio Atodol yn rhoi arweiniad a rhagor o fanylion angenrheidiol am bolisïau penodol yn y Cynllun Datblygu Lleol. Dylai'r Canllawiau hyn, felly, roi mwy o sicrwydd i ymgeiswyr, a'u helpu nhw i baratoi ceisiadau cynllunio addas i'w cyflwyno i'r Awdurdod Cynllunio. Nid oes gan y Canllawiau Cynllunio Atodol yr un statws â'r Polisiâu sy'n rhan o'r Cynllun Datblygu Lleol, ond, maent yn ystyriaeth berthnasol wrth benderfynu ar geisiadau cynllunio.

Hoffem glywed eich barn ar y **CANLLAW CYNLLUNIO ATODOL: CYNNAL A CHREU CYMUNEDAU NODEDIG A CHYNALIADWY (DRAFFT YMGYNGHOROL)**

Mae'n rhaid derbyn eich sylwadau **ddim hwyrach na 4.30yh ar y 31 Ionawr 2019. NI FYDD SYLWADAU A DDERBYNNIR WEDI'R DYDDIAD YMA YN CAEL EU HYSTYRIED**

Sylwer bod **RHAID** i sylwadau fod yn ymwneud â'r **Canllaw Cynllunio Atodol yn unig, ac nid am bolisïau'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd.** Ni fydd sylwadau eraill yn derbyn sylw.

Trwy'r post: **Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd, Swyddfa'r Cyngor, Stryd y Castell, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH**

Neu trwy e-bost: polisicynllunio@gwynedd.llyw.cymru (gellir cael fersiwn gellir ei olygu mewn pdf a Word i'w lawrlwytho yn www.gwynedd.llyw.cymru neu www.ynysmon.gov.uk)

Following adoption of the Anglesey and Gwynedd Joint Local Development Plan, Anglesey and Gwynedd Local Planning Authorities are preparing a series of Supplementary Planning Guidance. Supplementary Planning Guidance provide advice and additional required information about specific policies in the Local Development Plan. The Supplementary Planning Guidance does not have the same status as Policies included in the Local Development Plan, but they are material planning consideration in the decision making process.

We would like your views about **SUPPLEMENTARY PLANNING GUIDANCE: MAINTAINING AND CREATING DISTINCTIVE AND SUSTAINABLE COMMUNITIES (CONSULTATION DRAFT)**

Your views must be submitted **no later than 4.30 pm on 31 January 2019. REPRESENTATIONS RECEIVED AFTER THE DEADLINE WILL NOT BE ACCEPTED**

Please note that representations **MUST** relate only to the **Supplementary Planning Guidance, not to policies in the Joint Local Development Plan.** Other representations will be disregarded.

By post to: **Joint Planning Policy Unit, Council Offices, Stryd y Castell, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH**

Or by e-mail: planningpolicy@gwynedd.llyw.cymru (an editable pdf or Word version is available to download at www.gwynedd.llyw.cymru or www.anglesey.gov.uk)

Bydd yr adborth a ddarperir gennych yn galluogi'r Awdurdodau i gwblhau'r Canllawiau Cynllunio Atodol yma. Bydd eich enw llawn a'ch sylwadau chi yn cael eu cyhoeddi mewn copi caled ac ar-lein fel rhan o'r Datganiad Ymgynghoriad, a fydd yn nodi pwy yr ymgynghorwyd â hwy, y prif faterion a godwyd a sut ymatebwyd i'r sylw. Drwy lenwi'r ffurflen hon a'u cyflwyno i'r Awdurdodau 'rydych yn rhoi eich caniatâd i'r Awdurdodau wneud hynny. Byddwn ond yn defnyddio eich manylion cyswllt personol i gysylltu gyda chi os fydd gennym gwestiwn am eich sylwadau ac i roi gwybod i chi pan gaiff y Canllawiau Cynllunio Atodol ei fabwysiadu. Byddwn yn cadw eich manylion cyswllt personol dim ond am hyd at ddeuddeg mis o ddiwedd yr ymgynghoriad.

The feedback you provide will enable the Authorities to finalise this Supplementary Planning Guidance. Your full name and comments you provide will be published online and in hard copy as part of a Consultation Statement setting out who was consulted, the main issues raised and how they were addressed. By completing this form and submitting it to the Authorities you are giving your consent for the Authorities to include your full name in the Consultation Statement. We'll only use your personal contact details to contact you if we have any queries about your comments and to notify you of the Supplementary Planning Guidance's adoption. Your personal contact details will only be retained for up to twelve months from the close of the consultation.

RHAN A/PART A:		
Manylion cyswllt (Ni fydd y hwn ar gael yn gyhoeddus) - ni allwn dderbyn sylwadau dienw:		
Contact details (This will not be made publically available) – we cannot accept anonymous representations:		
	Eich manylion neu manylion eich cleient <i>Your details or your client's details</i>	Manylion yr Asiant (os yn berthnasol) <i>Agent's details (If relevant)</i>
Enw <i>Name</i>		
Sefydliad (os yn berthnasol) <i>Organisation (If relevant)</i>		
Cyfeiriad <i>Address</i>		
Côd Post <i>Postcode</i>		
E-bost <i>Email:</i>		
Dyddiad <i>Date</i>		

Os yw grŵp yn rhannu barn gyffredin ynglŷn â'r Canllaw Cynllunio Atodol drafft, byddai'n ddefnyddiol pe fyddai'r grŵp hwnnw yn anfon ffurflen sengl gyda'u sylwadau, yn hytrach na bod nifer fawr o unigolion yn anfon ffurflenni ar wahân sy'n ailadrodd yr un pwynt. Mewn achosion o'r fath, dylai'r ffurflen ddangos yn glir faint o bobl sy'n cael eu cynrychioli a sut cafodd y gynrychiolaeth ei awdurdodi (gan gynnwys un pwynt cyswllt ar gyfer gohebiaeth yn y dyfodol).

Where a group shares a common view about the draft Supplementary Planning Guidance, it would be helpful for that group to send a single form with their comments, rather than for a large number of individuals to send in separate forms repeating the same point. In such cases, the form should clearly indicate how many people are being represented and how the representation has been authorised (including a single point of contact for future correspondence).

		Defnydd swyddfa yn unig/ Office use only Rhif Cyn./Rep No.: Derbyniwyd/Received: Cydnabod/Acknowledged
--	---	--

Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Adnau Ynys Môn a Gwynedd 2011-2026
FFURFLEN SYLWADAU CANLLAW CYNLLUNIO ATODOL /
Anglesey and Gwynedd Deposit Joint Local Development Plan 2011-2026
SUPPLEMENTARY PLANNING GUIDANCE COMMENTS FORM

13/12/18.

RHAN B: Eich Sylwadau a Newidiadau a Awgrymir PART B: Your Comments and Suggested Changes
Eich enw/Sefydliad: Your name/Organisation:

1. Ar ba Ganllaw Cynllunio Atodol yr ydych chi'n gwneud sylwadau? (Cofiwch defnyddio ffurflen ar wahân ar gyfer pob Canllaw Cynllunio Atodol) 1. Which Supplementary Planning Guidance are you commenting? (Remember to use a separate form for each Supplementary Planning Guidance)	
Enw'r Canllaw Cynllunio Atodol/ <i>Name of Supplementary Planning Guidance</i>	CYNNAL A CHREU CYMUNEDAU NODEDIG A CHYNALIADWY (DRAFFT YMGYNGHOROL / MAINTAINING AND CREATING DISTINCTIVE AND SUSTAINABLE COMMUNITIES (CONSULTATION DRAFT)

Nodwch isod eich cefnogaeth neu bryderon ynghylch y Canllawiau Cynllunio Atodol drafft, gan gynnwys unrhyw newid sy'n angenrheidiol i fynd i'r afael â'ch pryder. Bydd angen i chi ddweud sut y bydd newid yn ymdrin â'ch pryder, darparu geiriad diwygiedig i'r testun ac unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r newid.

Please set out below your support or concerns about the draft Supplementary Planning Guidance, including any change you consider necessary to address a concern. You will need to say how a change will address your concern, provide any suggested revised wording to the text, and any evidence to support the change.

2. Adran 1 Rhan A.1 - Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi disgrifiad cadarn o 'gymuned nodedig a chynaliadwy' yn y cyd-destun lleol?/ Section 1 Part A.1 – Does the Supplementary Planning Guidance provide a sound description of a 'distinctive and sustainable community' within a local context?			
Ydi/ Yes		Nac ydi/ No	

Rhowch resymau am eich barn/ Provide reasons for your view

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

3. Adran 1 Rhan B.1, Tabl 1: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn adnabod y 'teulu' llawn o bolisïau sy'n mynd i hyrwyddo datblygiad a fydd yn cyfrannu i gynnal neu greu cymunedau nodedig a chynaliadwy?/ Section 1 Part B.1, Table 1: Does the Supplementary Planning Guidance identify the full 'family' of policies that will promote development which will contribute to maintaining or creating distinctive and sustainable communities?

Ydi/ Yes

Nac ydi/ No

Rhowch resymau am eich barn/ Provide reasons for your view

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

4. Adran 3: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi arweiniad digonol am wybodaeth a fyddai ei angen i gefnogi ceisiadau cynllunio perthnasol?/ Section 3: does the Supplementary Planning Guidance provide strong guidance about the information that would be needed to support planning applications?

Ydi/ Yes

Nac ydi/ No

Rhowch resymau am eich barn/ Provide reasons for your view

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

5. Adran 2: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn cynnwys eglurhad cadarn o ystyriaethau allweddol ym Mholisi PS 1, e.e. beth olygir gyda safle ar hap annisgwyl, niwed o sylwedd, ayb./ Section 2: Does the Supplementary Planning Guidance provide clarification of key policy considerations included in Policy PS 1, e.g. what is meant by unexpected windfall site, significant harm, etc;

Ydi/ Yes

Nac ydi/ No

Rhowch resymau am eich barn/ Provide reasons for your view

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

6. Adran 2 Diagram 9, Atodiad 7 ac Atodiad 8: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi disgrifiad clir o 'unigolyn cymwys' a rôl yr unigolyn?/ Section 2 Diagram 9, Appendix 7 and Appendix 8: Does the Supplementary Planning Guidance provide a clear description of a 'competent person' and the person's role?

Ydi/ Yes

Nac ydi/ No

Rhowch resymau am eich barn/ Provide reasons for your view

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

7. Atodiad 2: A oes yna ffynhonnell gydnabyddedig arall o wybodaeth ddylwn gyfeirio ato?/ Appendix 2: is there another recognised source of information that should be referred to?

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

8. Atodiad 5: A oes gennych sylwadau am y broses sgrinio?/ Appendix 5: Do you have any comments about the screening process?

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

9. Atodiad 7: Ydi'r fethodoleg ar gyfer ystyried effaith datblygiad ar y Gymraeg a chyflwyno'r dystiolaeth angenrheidiol mewn Datganiad Iaith Gymraeg yn glir?/ Appendix 7: Is the methodology to consider the impact of development on the Welsh language and submit the necessary evidence in a Language Statement clear?

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

10. Atodiad 8: Ydi'r fethodoleg ar gyfer ystyried effaith datblygiad ar y Gymraeg a chyflwyno'r dystiolaeth angenrheidiol mewn adroddiad Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn glir? Appendix 8: Is the methodology to consider the impact of development on the Welsh language and submit the necessary evidence in a Welsh Language Impact Assessment report clear?

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

11. Rydym wedi gofyn cwestiynau penodol i chi. A oes gennych sylwadau am rannau eraill o'r Canllaw? Os oes gennych sylwadau ychwanegol, rhwch nhw yn y rhan yma o'r ffurflen. Cofiwch ddweud wrthym ba ran o'r Canllaw rydych yn cyfeirio ato:/ We have asked you specific questions. Do you have any comments about other parts of the Guidance? If you have additional comments, please record them in this part of the form. Remember to tell us which part of the Guidance you refer to:

Pa ran o'r Canllaw –
paragraff/ tabl/
diagram
Which part of the
Guidance –
paragraph/ table/
diagram

Eich sylwadau, a'r newidiadau hoffech weld a rhesymau/ thystiolaeth i gefnogi'ch barn.
Your comments, and the amendments you would like to see and reasons/ evidence for
your views

--	--

defnyddiwch daflen ychwanegol fel bo angen/ use an additional sheet as necessary

**DIOLCH AM EICH SYLWADAU AM Y CANLLAW CYNLLUNIO ATODOL / THANK YOU FOR YOUR COMMENTS
ON THE SUPPLEMENTARY PLANNING GUIDANCE**

Bydd y sylwadau a dderbyniwyd ar y Canllaw Cynllunio Atodol drafft yn cael eu hystyried wrth baratoi'r fersiwn drafft terfynol, a fydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd i'w fabwysiadu/ The comments received on the draft Supplementary Planning Guidance will be taken into account in preparing the final draft, which will be submitted to the Joint Planning Policy Committee for adoption

Gadewch i ni wybod a ydych yn dymuno cael gwybod drwy'r cyfeiriad / cyfeiriad e-bost a ddarparwyd am y penderfyniad i fabwysiadu'r Canllawiau Cynllunio Atodol / Please let us know whether you wish to be notified via the address/ email address provided of the adoption of the Supplementary Planning Guidance

Oes/ Yes

Na/ No

ATODIAD (1b) - SYLWADAU A DDERBYNIWYD A SYLWADAU AC ARGYMHELLION GAN SWYDDOGION

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
1	Gwrthwynebiad	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn	Cyffredinol	<p>Hoffem yn y lle cyntaf nodi'r hyn y credwn y dylai'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd ei bwysleisio ar y cychwyn un, sef:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pwysigrwydd allweddol Gwynedd fel cadarnle cryfaf y Gymraeg a'r angen am bolisiau penodol i warchod ei nodweddion unigryw ac i sicrhau dyfodol cynaliadwy i'r iaith; 2) Amcanion strategaethau perthnasol i gryfhau'r iaith, gan gynnwys <ul style="list-style-type: none"> o Cynllun Hybu'r Gymraeg – strategaeth iaith Cyngor Gwynedd. o Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn – sy'n amcanu at gynyddu nifer y cymunedau sydd â 70% a throsodd o'u poblogaeth yn medru'r Gymraeg. o Strategaeth Iaith Llywodraeth Cymru – sy'n anelu at gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i filiwn erbyn 2050 o Nodyn Cyngor Technegol 20 : Cynllunio a'r Iaith Gymraeg o Darpariaethau iaith Deddf Cynllunio (Cymru) 2015. 3) Yr angen i bob datblygiad arfaethedig gael ei arfarnu yn ôl pa mor gydnaws yw â'r amcanion uchod. Dylid sicrhau felly fod pob datblygiad naill ai'n cyfrannu'n gadarnhaol at wireddu'r amcanion neu, o leiaf, na fyddai ar unrhyw gyfrif yn llesteirio'r ymdrechion i'w cyflawni. 	<p>1) & 2) Mae rhannau o'r Canllaw eisoes yn cyfeirio at yr hyn a nodir yn y gwrthwynebiad, e.e. Tabl 2, paragraffau C.2, C.19 – C.21. Ond, cytunir gellir newid trefn rhai paragraffau a chynnwys croesgyfeiriad at baragraffau 5.12 – 5.15 ym Mhenod 5 Strategaeth y Cynllun er mwyn gwella eglurder. Gellir gweld y diwygiad arfaethedig yn Atodiad 2A, sydd hefyd yn cynnwys newidiadau i gwrdd â sylwadau perthnasol oddi wrth Lichfields a Menter Iaith Bangor.</p> <p>3) Polisiâu'r Cynllun, gan gynnwys Polisi PS 5 a Pholisi PS 1, ac ystyriaethau cynllunio perthnasol sy'n rhoi'r sail ar gyfer gwneud ar geisiadau cynllunio.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – cynnwys y diwygiadau a welir yn Atodiad (1c)</p>
2	Gwrthwynebiad	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn	Cyffredinol	<p>Rhoi'r gorau i ddefnyddio Datganiad Cymunedol ac Ieithyddol, a'i gwneud yn ofynnol i ddarparu Asesiad Effaith Ieithyddol yn yr achosion lle bo Datganiad yn ofynnol ar hyn o bryd. Mae'r dystiolaeth yn dangos nad yw'r Datganiad yn ddigonol ac nad yw'n cyflawni ei waith yn briodol</p>	<p>Polisi PS 1 sy'n penderfynu pa fath o asesiad o effaith sy'n angenrheidiol. Mae angen i ddatblygiadau sy'n cwrdd â maen prawf 1 a – c ym Mholisi PS 1 ymgymryd ag asesiad â'i gyflwyno ar ffurf Datganiad iaith Gymraeg. Ni all Canllaw newid Polisi na chyflwyno Polisi newydd.</p> <p>Yn ychwanegol, mae'r Canllaw newydd arfaethedig yn cyflwyno methodoleg newydd i ymgymryd ag asesiad effaith a fyddai angen ei gyflwyno ar ffurf Datganiad iaith Gymraeg.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – nid oes sail statudol i wneud y newid a chredir nid oes angen newid i'r Canllaw oherwydd mae Atodiad 7 yn rhoi manylion newydd ar gyfer ymgymryd ag asesiad effaith a fyddai angen ei gofnodi mewn Datganiad iaith Gymraeg.</p>
3	Gwrthwynebiad	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn	Atodiad 8	<p>Gwella methodoleg Asesiad Effaith Ieithyddol fel bod dadansoddi a dehongli tystiolaeth yn gadarnach. Cyd-drafod â Chomisiynydd y Gymraeg, mentrau iaith leol, Mentrau Iaith Cymru ac ymgyrchwyr dros y Gymraeg ar y ffordd orau o ddatblygu methodoleg gadarnach, ac adolygu'r fethodoleg yn gyson er mwyn sicrhau ei bod yn ateb y diben. Cyd-drafod â'r cyrff hyn hefyd ar yr angen am ddiffinio a datblygu dealltwriaeth gydnabyddedig o faes Cynllunio Iaith/Cymdeithaseg Iaith.</p>	<p>Nid yw'r sylwebydd wedi cyflwyno tystiolaeth i gefnogi'r safbwynt bod angen 'gwella methodoleg'. Mae'r broses o baratoi'r fethodoleg wedi cynnwys trafodaeth gyda swyddogion datblygu'r iaith yn y Cynghorau, swyddog sy'n cynrychioli Hunaniaith. Cafodd y fethodoleg drafft ei werthuso gan dîm o ymgynghorwyr annibynnol, sef Cwmni Iaith a Burum. Ymgynghorwyd gyda Chomisiynydd y Gymraeg, Fforwm Iaith Môn (sy'n cynnwys Menter Iaith Môn) a nifer o unigolion, grwpiau a mudiadau ynglŷn â'r Canllaw Cynllunio Atodol er mwyn cael barn am y fethodoleg mae'r sylwebydd yn cyfeirio ato.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					Nid yw cynnal trafodaeth i ddiffinio a datblygu dealltwriaeth gydnabyddedig o faes Cynllunio Iaith/Cymdeithaseg Iaith yn fater i'r Canllaw. <u>ARGYMHELLIAD</u> – nid oes angen gwneud newid i'r Canllaw oherwydd bod ei ddatblygiad wedi cael ei lywio gan arbenigwyr amrywiol.
4	Gwrthwynebiad	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn	Atodiad 8	Ei gwneud yn ofynnol bod Aseidiadau Effaith Ieithyddol yn cael eu cynhyrchu gan rai sydd â dealltwriaeth o faes Cynllunio Iaith/Cymdeithaseg Iaith.	Mae Diagram 7 a pharagraff 6 yn Atodiad 8 yn y Canllaw yn gosod disgwyliad ar ymgeisydd i gyflogi unigolyn cymwys i ymgymryd ag asesiad effaith a fydd yn arwain at adroddiad Aseidiad Effaith Iaith Gymraeg. Mae Diagram 8 yn disgrifio 'person cymwys'. <u>ARGYMHELLIAD</u> – nid oes angen gwneud newid oherwydd bod y Canllaw eisoes yn cwrrdd efo disgwyliadau'r sylwebydd.
5	Gwrthwynebiad	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn	Atodiad 8	Bod yr Awdurdod Cynllunio Lleol yn darparu Aseidiad Effaith Ieithyddol trwy gomisiynu rhai â dealltwriaeth o faes Cynllunio Iaith/Cymdeithaseg Iaith a hynny ar gost y datblygwr.	Yn unol â gofynion Polisi PS 1, cyfrifoldeb yr ymgeisydd ydi comisiynu asesiad o effaith ei ddatblygiad ar yr iaith Gymraeg, nid yr Awdurdod Cynllunio Lleol a chyflwyno casgliadau'r asesiad fel rhan o'r pecyn gwybodaeth gyda'r cais cynllunio. Dyma sy'n digwydd o ran, e.e. asesiad bioamrywiaeth, archeolegol, trafndiaeth. Mae Diagram 11 Cam 6 yn disgrifio'r amgylchiadau pan fydd yr Awdurdod Cynllunio'n cyflogi person cymwys allanol, ac mai'r ymgeisydd fydd yn talu am y gwaith hwn. <u>ARGYMHELLIAD</u> – nid oes angen gwneud newidiadau oherwydd bod y Canllaw eisoes yn cofnodi ymagwedd yr Awdurdodau at y pwnc a bod hynny'n gyson â'r ymagwedd at fathau eraill o asesiadau effaith.
6	Gwrthwynebiad	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn	Atodiad 8	Ei bod yn ofynnol i'r Awdurdod Cynllunio Lleol sicrhau bod yr Aseidiad Effaith Ieithyddol yn cael ei arfarnu gan rai sydd â dealltwriaeth o faes Cynllunio Iaith/Cymdeithaseg Iaith.	Mae Diagram 11 Cam 6 yn cadarnhau caiff y dystiolaeth a gyflwynir gan yr ymgeisydd ei arfarnu gan swyddogion cymwys a/ neu swyddog cymwys allanol (pan fydd anghydfod rhwng yr ymgeisydd a'r Swyddog Cynllunio). <u>ARGYMHELLIAD</u> – nid oes angen gwneud newidiadau oherwydd bod y Canllaw eisoes yn cofnodi caiff yr asesiadau effaith eu arfarnu gan asesydd cymwys.
7	Gwrthwynebiad	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn	Atodiad 8	Bod y sawl a gomisiynir i wneud Aseidiad Effaith Ieithyddol yn ymgynghori gyda chynghorau cymuned, mentrau iaith leol, Mentrau Iaith Cymru, ysgolion lleol a mudiadau iaith fel rhan o'r gwaith.	Mae Ffigur 7.1 a pharagraff 18 yn Atodiad 7 eisoes yn datgan gwerth ymgysylltu gyda'r gymuned leol a chyfeirir at nifer o enghreifftiau o fudd –ddeiliaid perthnasol. Mae paragraffau 9 ac 16 yn Atodiad 8 yn datgan pwysigrwydd ymgysylltu ac ymgynghori gyda budd – ddeiliaid lleol perthnasol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – nid oes angen gwneud newidiadau oherwydd bod y Canllaw eisoes yn cofnodi pwysigrwydd ymgysylltu ac ymgynghori gyda budd –ddeiliaid lleol perthnasol.
8	Cefnogi	Cyngor Tref Ffestiniog	Cyffredinol	Mae Cyngor Tref Ffestiniog yn cefnogi'r ddogfennaeth yma.	Nodi'r sylw cefnogol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
9	Cefnogi	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Cyffredinol	Mae Bourne Leisure yn cefnogi mewn egwyddor yr angen i gynnal a chreu cymunedau nodedig a chredir bod cymunedau nodedig presennol yng	Nodi'r sylw cefnogol.

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				Ngwynedd yn un o'r rhesymau y mae twristiaid yn dymuno ymweld â'r ardal leol.	<u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
10	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Cyffredinol	Noda NCT 20 y gellir cynnal asesiadau effaith ar gyfer unrhyw fath o gynigion datblygu ar hap ond dylai ACLI ystyried yn ofalus pa fudd a ddisgwyllir o asesu'r datblygiad cyflogaeth, manwerthu neu fasnachol arfaethedig (Para 3.3.1). Awgryma hyn y dylai ffocws asesiadau effaith fod ar ddatblygiad preswyl ac nid ar y datblygiadau amgen hyn. Er y cydnabyddir bod Polisi PS1 yn gosod y meini prawf a fyddai'n arwain at ddatganiad neu asesiad effaith, mae'n tynnu sylw at yr angen i unrhyw ddogfennau o'r fath fod yn gymesur â'r datblygiad arfaethedig, yn enwedig pan fo'n ymwneud â datblygiad dibreswyl. Nid yw'r egwyddor o gymesuredd yn rhaeadru drwy'r CCA drafft. Ystyriwn fod angen adolygu'r gofynion sydd wedi'u nodi a bod cymesuredd yn cael ei gydnabod yn amlwg ac yn llwyr drwyddi draw.	Nid yw NCT 20 yn gwahardd awdurdodau cynllunio rhag rhoi ystyriaeth i effaith datblygiad cyflogaeth, manwerthu a masnachol ar yr iaith Gymraeg. Mae Polisi PS 1 yn nodi'r amgylchiadau pan fydd angen i ymgeisydd gyflwyno Datganiad Iaith Gymraeg ac adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg gyda'r cais cynllunio. Yn ychwanegol, ers cyhoeddi'r ymgynghoriad ar y CCA Drafft Ymgynghorol, mae Polisi Cynllunio Cymru Argraffiad 10 wedi ei gyhoeddi: Mae para 3.28 yn nodi: "Gall ystyriaethau yn ymwneud â'r defnydd o'r Gymraeg gael sylw gan benderfynwyr cyn belled â'u bod yn berthnasol i geisiadau am ganiatâd cynllunio." Mae para. 3.29 yn nodi: "Os bydd angen, gellir cynnal asesiadau o'r effaith ar yr iaith mewn perthynas â datblygiadau mawr na ddyrannwyd mewn cynllun datblygu sy'n cael eu cynnig mewn ardaloedd o sensitifrwydd neu bwysigrwydd arbennig i'r iaith. Dylai unrhyw ardaloedd o'r fath fod wedi'u diffinio'n glir yn y cynllun datblygu" Mae'r Cynllun yn cydnabod fod yr iaith Gymraeg yn rhan o wead pob rhan o'r ardal a bod angen rhoi ystyriaeth briodol i effaith debygol pob datblygiad mawr na ragwelwyd. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
11	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	C.1	Noda paragraff C.1 bod yn rhaid casglu gwybodaeth ynghylch datblygiadau er mwyn dod i gasgliad ynghylch yr effaith. Mae hyn yn cynnwys nodi p'un a oes buddion i'r iaith. Ystyriwn na ddylai bod angen i ddatblygiadau sydd ddim yn darparu unrhyw fuddion, na dim effaith ychwaith, orfod creu buddion. Mae hyn oherwydd y byddai'r datblygiad yn dderbyniol yn ei ffurf bresennol ac na fyddai angen unrhyw rwymedigaethau pellach i wneud y datblygiad yn dderbyniol. Yn y cyswllt hwn, mae'r CCA yn anghydnaws â Pholisi PS1 a PS5 y CDLI gan fod y polisiau hyn angen i gynigion " <i>amddiffyn, hybu a chyfoethogi</i> " yr iaith. Nid oes angen i gais cynllunio greu "buddion" er mwyn bodloni'r gofyniad polisi i "warchod" yr iaith.	Mae paragraff C.1 yn cynnwys <u>enghreiffiau</u> o gwestiynau a ofynnir i ystyried y dystiolaeth a chyn dod i gasgliad am beth yw'r effaith ar y Gymraeg boed yn bositif, negyddol neu'n niwtral. Yn unol â'r Polisiau a'r fethodoleg asesu, pan fydd cais cynllunio'n cael ei baratoi, mae'n hanfodol bod amser yn cael ei wario i wneud yn siŵr bod y manteision yn cael eu huchafu cymaint ag y gallant fod, tra bod unrhyw niwed yn cael ei leihau gymaint ag sy'n bosibl. Pan fydd tystiolaeth yn dangos hynny, cytunir gallai datblygiad sy'n cael effaith niwtral gyfrannu i gynnal/ warchod yr iaith Gymraeg. Argymhellir newidiadau i baragraffau C.8 - C10 er mwyn gwella eglurder. <u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio paragraffau C.8 – C10 yn unol â'r isod: C.8 Pan mae'r iaith Gymraeg yn ystyriaeth cynllunio berthnasol, mae penderfynu a yw datblygiad yn debygol o gael effaith bositif, niwtral neu negyddol, a phenderfynu ar raddfa debygol yr effaith honno ar gymeriad ieithyddol ardal, yn y presennol ac i'r dyfodol , yn hynod o gymhleth. Mae cymeriad ieithyddol ardal yn agored i nifer o ddylanwadau tu hwnt i faes y defnydd a datblygiad o dir ac i un datblygiad arfaethedig – neu gyfuniad o ddatblygiadau - penodol. Hyd yn oed gyda gwybodaeth lawn ni fyddai'n hawdd ei fesur oherwydd nad all y system gynllunio ragweld na rheoli priodweddau personol (fel y gallu i siarad Cymraeg yn

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>y dyfodol neu ddeinameg y defnydd ohoni). Ni all y system ychwaith wahaniaethu ar sail gallu ieithyddol ymgeiswyr am ganiatâd cynllunio na gallu ieithyddol yr unigolion fydd yn meddiannu neu wneud defnydd o eiddo neu safe.</p> <p>C.9 Mae asesu effaith debygol ar yr iaith Gymraeg yn rhannu egwyddorion, fframweithiau a phrosesau tebyg i'r rhai a welir mewn meysydd eraill lle mae angen asesu ac ymdrin ag effeithiau tebygol. Y maent yn ceisio adnabod, deall a mesur y dyfodol a'r ansicrwydd o ddarogan beth fyddai'r niwed (neu fendith) a ddaw sy'n deillio o weithred yn y presennol. Er enghraifft, yn y maes cynllunio mae asesiadau ardrawiad amgylcheddol ac asesiadau o gynaliadwyedd yn fathau o asesiadau effaith sydd wedi hen ennill eu plwyf.</p> <p>C.10 Mae'r Sefydliad Safonau Rhyngwladol (International Organization for Standardization - ISO) wedi cyhoeddi Safon Ryngwladol 31000 ar Reoli Risg. Er mai yn nhermau risg (neu effaith debygol andwyol neu negyddol) y disgrifir y Safon mae'r un fframwaith, egwyddorion a phrosesau yn briodol i uchafu bendithion yn ogystal. Felly, maent yn briodol i asesiadau tebyg i asesiadau effaith ar yr iaith Gymraeg. Mae ISO 31000 yn darparu egwyddorion a chanllawiau generig ar gyfer eu defnyddio ar draws pob sefydliad ac yn adnabod y nodweddion canlynol o reoli risg/uchafu cyfleoedd yn effeithiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • elfen gychwynnol o ddisgrifio a sefydlu'r cyd-destun; • cydrannau o adnabod, dadansoddi, asesu, ac wynebu risg neu gyfleoedd; a • gweithgareddau i gyfathrebu ac ymgynghori gyda rhanddeilaid trwy gydol y broses.
12	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	C.8	Mae camgymeriad yng ngeiriad y frawddeg olaf. Dylid ei addasu i ddweud: <i>"The system also cannot discriminate against a planning application on the grounds of an applicant's linguistic ability and the linguistic ability of the individuals who will occupy or use a property."</i>	<p>Cytuno bod y gair 'cannot' ar goll o'r frawddeg yn y fersiwn Saesneg o baragraff C.8.</p> <p>ARGYMHELLIAD – diwygio paragraff C.8 yn y fersiwn Saesneg yn unol â'r isod:</p> <p>The system also cannot discriminate against a planning application on the grounds of an applicant's linguistic ability and the linguistic ability of the individuals who will occupy or use a property.</p>
13	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Diagram 4	<p>Er ei fod yn ddefnyddiol ar gyfer prosiectau cymhleth, rydym yn anghytuno y 'dylid' defnyddio'r gwasanaeth cyngor cyn gwneud cais, cyn cyflwyno pob cais cynllunio. Mae sawl achlysur lle gall ymgeisydd gyflwyno cais heb orfod mynd drwy'r broses cyngor cyn gwneud cais, sy'n gallu bod yn faith, yn gostus ac yn ddiangen i'r ymgeisydd a'r awdurdod cynllunio lleol. Mae hyn yn hynod o wir am gynlluniau llai lle y byddai gofyn am gyngor cyn gwneud cais yn anghymesur.</p> <p>Yn ogystal, mae'r diagram yn egluro, pan nad yw'r cais yn destun y broses Ymgynghori Cyn Gwneud Cais statudol, bod disgwyl i'r ymgeiswyr ymgysylltu â budd-ddeiliaid perthnasol. Rydym yn ystyried bod yr angen i ymgysylltu â budd-ddeiliaid yn y cyd-destun hwn yn llafurus, yn enwedig gan mai mân geisiadau fydd ceisiadau sydd ddim yn destun y broses Ymgynghori Cyn</p>	<p>1) Cytuno gyda'r sylwebydd bod y testun yn y blwch cyntaf yn Niagram 4 yn rhy ragnodol.</p> <p>ARGYMHELLIAD – diwygio'r testun yn Niagram 4 i gyfeirio at y gwasanaeth cyn cyflwyno cais cynllunio yn hytrach na dweud dylid ei ddefnyddio, gweler isod:</p> <p>Mae'r ddau Awdurdod Cynllunio yn cynnig gwasanaeth cyn cyflwyno cais cynllunio. Pan fydd ymgeisydd angen arweiniad ynglyn â'r angen asesiad am asesiad ar ffurf Datganiad/ Asesiad Effaith Iaith Gymraeg anogir iddi/ o ddefnyddio'r gwasanaeth cyn cyflwyno cais cynllunio y dylid defnyddio'r gwasanaeth cyn cyflwyno cais cynllunio mae'r Gwasanaeth Cynllunio yn ei chynnig – gweler Atodiad 4 – manylion cyswllt defnyddiol.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				<p>Gwneud Cais. Yn y cyswllt hwn, dylai'r ymgeisydd fedru dod i'w gasgliad ei hun am effaith y datblygiad, os o gwbl, drwy gynnal astudiaeth desg. Dylai'r angen i gynnal ymgynghoriad â budd-ddeiliaid fod yn gymesur â natur a graddfa'r datblygiad.</p> <p>Er gwaetha'r pwynt hwn, nid yw'r ddogfen yn glir o ran pwy y gellid ei ystyried yn fudd-ddeiliad perthnasol a p'un a oes ganddynt adnoddau sydd wedi ymrwymo i ymateb i unrhyw ymgysylltu a wneir gan ymgeiswyr. Heb gael prosesau addas a ffurfiol yn eu lle, efallai y byddai ymgeisydd yn cael ei lesteirio yn ystod y cam cyn gwneud cais, a hynny yn sgil amgylchiadau sydd y tu hwnt i'w reolaeth.</p> <p>Yn olaf, mae'r diagram yn egluro, pan nad oes angen cyflwyno Datganiad Ieithyddol neu Aseiad Effaith Ieithyddol, bod disgwyl i'r ymgeisydd gofnodi sut bydd y datblygiad yn gwneud cyfraniad cadarnhaol i hyfywdra'r iaith Gymraeg. Eto, rydym yn pwysleisio na ddylai datblygiadau nad ydynt yn darparu unrhyw fuddion, na dim effaith ychwaith, orfod creu buddion. Mae hyn oherwydd y byddai'r datblygiad yn dderbyniol yn ei ffurf bresennol ac na fyddai angen unrhyw rwymedigaethau pellach i wneud y datblygiad yn dderbyniol.</p> <p>Yn gyffredinol, mae angen ystyried gofynion y cyfnod cyn gwneud cais a'u gwneud yn gymesur ac yn berthnasol i'r datblygiad arfaethedig ac adlewyrchu'r darpariaethau statudol sy'n darparu hyblygrwydd o ran sut mae ceisiadau'n cael eu paratoi a'u cyflwyno.</p>	<p>2) Mae'r testun yn cyfeirio at ymgysylltu gyda budd- ddeiliaid perthnasol sy'n wahanol i ymgynghoriad cyhoeddus. Er mai datblygiadau sy'n llai na rhai 'mawr' (fel y'u diffinnir yn Erthygl 2 o Orchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Gweithdrefn Rheoli Datblygu) (Cymru) 2012 (DMPWO).) a gyfeirir ato, gall trafod y bwriad gyda budd - ddeiliaid fel cynghorau cymuned, cynghorwyr lleol, hwyluswyr tai gwledig, fod yn fuddiol, e.e. bwriad i adeiladu 5 tŷ mewn neu ar ymyl pentref lleol. Cytunir dylai'r angen i ymgysylltu fod yn gymesur â natur a maint y datblygiad arfaethedig. Er mwyn gwella eglurder, credir bod angen diwygio'r testun i nodi ymagwedd sy'n addas i'w bwrpas.</p> <p>Mae Atodiad 7 ac Atodiad 8 yn awgrymu mathau o fudiadau a grwpiau fyddai'n ddefnyddiol i gysylltu â hwy. Er hynny, credir byddai'n fuddiol cyfeirio at enghreifftiau yn y rhan hwn o'r Canllaw hefyd. Nid yw capasiti'r budd- ddeiliaid i ymateb i ymholiadau ac ymgynghoriadau oddi wrth ymgeisydd neu'r sawl a fydd yn ei gynrychioli yn fater i'r Canllaw. Gall yr ymgeisydd gofnodi ei ymdrechion ynghyd ag unrhyw ymateb neu ddiffyg ymateb mewn dogfen gyda'r cais cynllunio, e.e. llythyr, datganiad cynllunio, datganiad dylunio a mynediad.</p> <p>3) Mae Adran 70(2) o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 yn egluro y gellid ystyried effeithiau ar ddefnydd y Gymraeg, cyn belled y bo'n berthnasol i'r cais, wrth benderfynu ar gais am ganiatâd cynllunio. Gall hyn ddigwydd gydag unrhyw gais yn unrhyw ran o Gymru. Bwriad y blwch hwn yn Niagram 4 yw annog ymgeiswyr am ddatblygiad sy'n disgyn o dan drothwyon meini prawf 1 a 2 o Bolisi PS 1 i ddangos mewn dull priodol bod eu datblygiadau'n debygol o fod yn llesol i'r Gymraeg (hyd yn oed os mai effaith niwtral sydd ganddo).</p> <p>Cytunir gellir gwella eglurder trwy ddiwygio'r testun yn y blwch i gyfeirio at 'annog' yn lle disgwyliad a'r angen i'r dull i gyflwyno'r wybodaeth fod yn addas i bwrpas.</p> <p>Cymerir y cyfle hefyd i ddiwygio paragraff C13 i bwysleisio'r budd i ymgysylltu gydag eraill cyn cyflwyno cais cynllunio hyd yn oed pan nad oes godyniad statudol i wneud hynny, ac i ystyried mynd gam ymhellach (yn gymesur â graddfa a math o ddatblygiad). Mae cyfle hefyd, er mwyn gwella llif y ddogfen, i symud paragraff C.14 – C.16 fel eu bod yn dod cyn Diagram 4 a Diagram 5.</p> <p>ARGYMHELLIAD - diwygio paragraff C.13, symud C.14 i ddod cyn Diagram 4 a symud paragraffau C.15 a C.16 fel ei fod o dan bennawd Cam 1, nid Cam 2. Diwygio'r testun yn y blwch yn Niagram 4 yn unol â'r isod:</p> <p>C.13 Mae Diagram 4 yn egluro'r broses o sgrinio'r datblygiad arfaethedig a llunio barn gychwynol. Yn unol â'r egwyddor o gyfathrebu ac ymgynghori gyda rhanddeiliaid trwy gydol y broses, mae'n pwysleisio'r angen budd i ymgysylltu ac ymgynghori gyda'r gwasanaeth cynllunio a rhanddeiliaid eraill yn ystod y cyfnod cyn cyflwyno cais cynllunio mewn dull sy'n addas i raddfa a'r math o ddatblygiad arfaethedig. Yn achos datblygiad 'mawr' mae'r Diagram yn codi ymwybyddiaeth o'r gofyniad statudol i ymgynghori'n gyhoeddus cyn cyflwyno'r cais cynllunio.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>Pan nad oes rhaid cynnal ymgynghoriad cyhoeddus statudol cyn cyflwyno cais cynllunio, anogir disgwylir bod yr ymgeisydd yn i ymgysylltu gyda budd- ddeiliaid lleol perthnasol ac yn cofnodi'r a chofnodi'r wybodaeth mewn dogfennau gyda'r cais cynllunio. Mae angen i'r dull ymgysylltu cyn ymgeisio gael ei deilwra i natur y datblygiad arfaethedig a'r materion a fydd angen mynd i'r afael â hwy. Ceir enghreifftiau o fudd – ddeiliaid lleol perthnasol ym mharagraff 18 yn Atodiad 7 a pharagraff 16 yn Atodiad 8.</p> <p>Pan nad oes angen cyflwyno Datganiad Iaith Gymraeg neu adroddiad am Asesiad Effaith Gymraeg, disgwylir i'r a phan fydd yr iaith Gymraeg yn berthnasol i'r datblygiad anogir ymgeisydd i gofnodi sut mae'r datblygiad rhoddwyd ystyriaeth yn cyfrannu'n bositif i hyfywedd y Gymraeg mewn Datganiad Cynllunio a/ neu Ddatganiad Dylunio a Mynediad – gweler Atodiad 5 am syniadau arfer da. Mae angen i'r dull o gofnodi'r wybodaeth gael ei deilwra i natur y datblygiad arfaethedig a'r materion a fydd angen mynd i'r afael â hwy. Gall y dulliau gynnwys llythyr gyda'r cais cynllunio, Datganiad Cynllunio, Datganiad Dylunio a Mynediad.</p>
14	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Diagram 5	<p>Mae diagram 5 yn gwrthdaro â Pholisi PS1. Mae Diagram 5 yn cyflwyno siart llif sy'n pennu p'un a fydd angen Datganiad Iaith Gymraeg neu Asesiad Effaith i gyd-fynd â chais cynllunio. Mae dau bwynt i'w gwneud yma:</p> <p>Mae rhan gyntaf y siart yn gofyn am ystyried p'un a yw'r datblygiad arfaethedig ar gyfer defnydd manwerthu, diwydiannol neu fasnachol ac yna p'un a fyddai'r datblygiad yn creu mwy na 1000 metr sgwâr o ofod llawr ac/neu p'un a fyddai'r cynnig yn cyflogi mwy na 50 o weithwyr. O ran estyniadau i weithrediadau presennol, megis ym mharciau Bourne Leisure, dylai'r CCA egluro'n glir y byddai'r trothwy ond yn berthnasol i'r cynnydd net mewn gweithwyr gweithredol a grëir gan y cynnig ac na fyddai'n ystyried nifer gros y gweithwyr o'i gyfuno â'r gweithrediadau presennol. Byddai hyn yn sicrhau bod y CCA yn gyson â geiriad Polisi PS1;</p>	<p>Bwriad Diagram 5 ydi rhoi amrantiad gweledol i egluro gofynion meini prawf 1 a 2 o Bolisi PS 1.</p> <p>Cytunir bod angen egluro mai'r cynnydd net mewn arwynebedd neu nifer o weithwyr a gyfeirir ato ym maen prawf 1a o Bolisi PS 1. Nid yw'n rhesymol i reoli effaith datblygiad sydd eisoes wedi derbyn caniatâd cynllunio. I sicrhau cysondeb, mae angen diwygio rhan B1 yn Atodiad 5.</p> <p>ARGYMHELLIAD – diwygio'r testun yn unol â'r isod:</p> <p>Maen prawf 1a) – A fyddai Ydi'r arwynebedd llawr adeilad sy'n destun y cais cynllunio yn fwy na 1,000 m sg a/ neu a fydd y cynnig yn golygu y bydd angen cyflogi mwy na 50 o weithwyr ychwanegol?</p>
15	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Diagram 6	<p>Os mai'r ateb i'r cwestiwn cyntaf yn y siart llif yw na, y cwestiwn nesaf yw p'un a yw'r datblygiad ar gyfer defnydd cyflogaeth ar raddfa fawr ar safle ar hap sy'n dod ar gael yn annisgwyl, a fyddai'n arwain at lif sylweddol o weithwyr. Os felly, byddai angen Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg. Mae Polisi PS1 yn gwneud asesiad o'r fath yn ofynnol pan geir datblygiad cyflogaeth ar raddfa fawr a fyddai'n arwain at lif gweithlu sylweddol (ein pwyslais). Nid yw datblygiad cyflogaeth wedi'i ddiffinio'n glir yn y CDLI mabwysiedig ond fe'i defnyddir yn y dangosyddion monitro. Ar gyfer hyn, mae'r cyfeiriad at ddatblygiad cyflogaeth yn ymwneud yn benodol â datblygiad ar 'dir cyflogaeth' dan bolisiau CYF1, CYF3 a CYF5. Mae'r rhain yn ymwneud â diwydiannau cyflogaeth 'traddodiadol' dan ddsbarthiadau defnydd B1, B2 a B8 yn unig, yn hytrach na'r holl ddefnyddiau sy'n arwain at greu cyflogaeth. Fel y cyfryw, mae'r profion hyn yn gwrthdaro â'i gilydd a dylid addasu'r cyntaf i gyd-fynd â'r olaf er mwyn i'r CCA fod yn gyson â'r Cynllun Lleol sydd wedi'i fabwysiadu. I osgoi unrhyw ddryswch yn y dyfodol, dylid gwneud hyn yn glir yn y CCA ynghyd ag eglurhad na fyddai defnyddiau sy'n ymwneud â thwristiaeth yn dod o dan y</p>	<p>Cytuno gyda'r angen i sicrhau bod y Canllaw yn cynnwys yr un termau a ddefnyddir ym maen prawf 2 o Bolisi PS 1.</p> <p>ARGYMHELLIAD – diwygio'r testun i sicrhau cysondeb termau yn Gymraeg a Saesneg:</p> <p>Maen prawf 2 - Ydi'r datblygiad yn un gyflogaeth ar raddfa fawr a fyddai'n golygu llif arwyddocaol o weithlu arwain at lif arwyddocaol o weithwyr ar safle ar hap annisgwyl? Edrychwch ar Ddiagram 7.</p> <p>Criterion 2 - is the development for a large scale employment development use on an unexpected windfall site which would lead to a significant workforce flow of workers? Look at Diagram 7.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				categori hwn ac na fyddai felly yn arwain at yr angen i ddarparu Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg.	O ran diffinio beth olygir gyda datblygiad economaidd a chyfeiriad y sylwebydd at y fframwaith fonitro fel dull o wneud hynny. Nid oes disgwyl i fframwaith fonitro cynllun datblygu lleol ymdrin â phob un polisi'n unigol. Felly, nid hwnnw sy'n rhoi'r diffiniad. Mae pennod 6.3 y Cynllun yn cynnwys amrediad o bolisiau ar gyfer datblygiad sy'n cyfrannu at economi ac adfywio ardal y Cynllun. Mae'r polisiau'n cynnwys rhai sy'n ymwneud â'r sector twristiaeth. Ni fyddai eithrio datblygiad twristiaeth fawr ar safle ar hap annisgwyl a fyddai'n golygu llif arwyddocaol o weithlu yn gyson gyda gofynion Polisi PS 1 a pholisiau perthnasol eraill y Cynllun, sydd wedi cael eu hasesu yn erbyn Asesiad Cynaliadwyedd y Cynllun. ARGYMHELLIAD – dim newid.
16	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Diagram 7	Mae'r trothwy ar gyfer ' <i>datblygiad cyflogaeth ar raddfa fawr</i> ' sydd wedi'i osod yn y CCA yn hynod isel. Mae dull o'r fath yn cyflwyno trothwyon polisi na phrofwyd drwy archwiliad ac fe fyddant yn llafurus mewn unrhyw achos. Mae'r ddogfen hon yn egluro bod y trothwy wedi'i adnabod gan mai dim ond 11% o fusnesau'r ardal sy'n cyflogi mwy na 10 aelod o staff. Fodd bynnag, rydym yn cwestiynu priodoldeb y meintiolwr hwn a'i gyfiawnhad wrth bennu'r trothwy. Nid yw trothwy cyffredinol yn gymorth bob amser ac yn hytrach, dylai'r penderfyniad o ran p'un a fyddai angen asesiad effaith fod yn seiliedig ar effaith debygol y datblygiad ar yr iaith Gymraeg ac felly rydym yn ystyried y dylid cael gwared ar y trothwy.	Rôl y Canllaw ydi cyflwyno arweiniad am Bolisiau penodol yn y Cynllun. Mae'n rhesymol felly i'r Canllaw hwn roi diffiniad o ddatblygiad cyflogaeth ar raddfa fawr. Mae'r Canllaw yn egluro pam dewiswyd 10 fel trothwy, h.y. oherwydd mae cyflogwr sy'n cynnig gwaith i 10 neu fwy o weithwyr yn ardal y Cynllun yn gymharol anghyffredin yn ardal y Cynllun. Mae'n rhoi diffiniad o un rhan o'r trothwy a roddir ym maen prawf 2 o Bolisi PS 1. Gallai diffyg diffiniad olygu y byddai'r polisi'n cael ei gymhwyso'n anghyson ac ni fyddai'r Canllaw yn darparu'r sicrwydd mae ymgeiswyr ei angen. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
17	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Diagram 7	O safbwynt yr ail faen prawf, mae tair prif ardal teithio i'r gwaith sy'n berthnasol i Wynedd a Môn. Tywyn a Dolgellau yn y de, Pwllheli a Phorthmadog yn yr ardal ganolog a gorllewinol a Bangor a Chaerdybi yn y gogledd. Mae Greenacres a Garreg Wen wedi'u lleoli ger Porthmadog, sy'n golygu eu bod ar gyrion dwy ardal deithio i'r gwaith. Byddai'n hollol rhesymol i berson yn Harlech, er enghraifft, deithio i'r gwaith yn y ddau barc hwn, er eu bod o fewn ardaloedd teithio i'r gwaith gwahanol. Gallai dull o'r fath arwain at ofyniad i gynnal asesiadau diangen ac fe ddylid dileu'r meini prawf.	Rôl y Canllaw ydi cyflwyno arweiniad am Bolisiau penodol yn y Cynllun. Mae'n rhesymol felly i'r Canllaw hwn roi diffiniad o beth olygir gyda 'llif arwyddocaol o weithlu'. Mae'r cyfeiriad at yr ardaloedd teithio i waith yn un rhan o'r diffiniad. Noder byddai angen i ddatblygiad arfaethedig gwrdd gyda chyfuniad o ffactorau i fod angen asesiad effaith ar yr iaith Gymraeg, sef bod safle'r datblygiad yn un ar hap o bersbectif strategaeth a pholisiau perthnasol y Cynllun + ei fod yn ddatblygiad newydd mawr + nad yw'r sgiliau angenrheidiol ar gael o fewn yr ardal teithio i'r gwaith. Mae'r testun yn y blwch yn cyfeirio at 'Ardal Teithio i'r Gwaith cydnabyddedig'. Er mwyn gwella eglurder credir bod angen enwi'r Ardaloedd. <u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun i enwi'r Ardaloedd yn unol â'r isod: Bod rhaid marchnata'r swyddi tu hwnt i'r Ardaloedd Teithio i'r Gwaith canlynol cydnabyddedig er mwyn i'r gweithlu gael y sgiliau perthnasol ar gyfer y swyddi newydd: Caerdybi a Bangor; Pwllheli a Phorthmadog; a Thywyn a Dolgellau. Cysylltwch gyda'r Adran sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu economi'r ardal am wybodaeth -gweler manylion cyswllt yn Atodiad 4.
18	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	C.28	Dylid adolygu'r meini prawf a ddefnyddir i adnabod person cymwys i gynnal Datganiad Iaith Gymraeg neu Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg. Mae'r agweddau sydd angen eu hadolygu/egluo ymhellach, fel a ganlyn:	Yn unol â disgwyliadau'n gysylltiedig ag asesiadau mewn meysydd eraill, e.e. archeoleg, manwerthu, bioamrywiaeth, mae'n rhesymol disgwyl i asesiadau am effaith ar yr iaith Gymraeg gael eu gwneud gan asesydd cymwys. Mae hyn yn

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				<p>Gweler Atodiad 2B</p> <p>Dylid addasu'r CCA i nodi nad yw'r cymwyseddau'n ofyniad, ond yn ddull posib o adnabod ymgynghorwyr priodol.</p>	<p>gwella hygredd yr asesiad. Mae Diagram 9 eisoes yn cynnig arweiniad i'r ymgeisydd i'w gynorthwyo i ddewis yr asesydd cymwys.</p> <p>O ran y sylwadau unigol, credir bod y sylwebydd wedi codi materion dilys:</p> <p>i. Diwygio'r testun i gyfeirio at enghreifftiau: Er enghraifft, RTP1 Diwygio'r testun i gyfeirio at: Cyrsiau proffesiynol arbenigol ar Gynllunio Tir a'r iaith Gymraeg, IAITH: Y Ganolfan Cynllunio iaith; Tystysgrif ol-radd mewn Polisi a Chynllunio iaith, Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant; MA Polisi a Cynllunio ieithyddol, Prifysgol Bangor.</p> <p>ii. Mae'r Canllaw yn awgrymu mai dim ond rhai mathau o geisiadau sy'n debygol o fod angen mwy nag un math o arbenigwr.</p> <p>iii. Nid yw'r Canllaw yn dweud bod rhaid i'r asesydd cymwys fod wedi ymgymryd ag asesiad o'r blaen. Mae'n ymarferiad cyffredinol pan fydd unigolyn yn chwilio am rywun i wneud gwaith iddo i holi am brofiad yr asesydd cyn penderfynu ei benodi ai pheidio.</p> <p>iv. Nid yw'r Canllaw yn dweud bod rhaid i'r asesydd cymwys fod yn lleol. Cynnig arweiniad mae'r Canllaw. Er hynny, cytunir gallai'r testun awgrymu mai dim ond person lleol all roi'r gwasanaeth i'r ymgeisydd. Credir bod sail i diwygio'r testun i wella eglurder</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r blychau sy'n disgrifio person cymwys yn unol â'r uchod a'r isod:</p> <p><u>Gwybodaeth am yr ardal leol – bydd gallu a phrofiad i ymgymryd â'r gwaith ymchwil angenrheidiol am yr ardal leol</u> Bydd unigolyn sydd gan wybodaeth leol mewn sefyllfa well i asesu goblygiadau datblygiad arfaethedig yn hanfodol.</p>
19	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Diagram 10	<p>Ni ellir cyfiawnhau'r angen i gynnig sy'n arwain at effeithiau cadarnhaol i'r ardal leol, sicrhau buddion ehangach pellach i'r datblygiad (ac mae'n anghyfiawnadwy). Os yw cynnig yn cael effaith niwtral neu gadarnhaol, ni fyddai angen arddangos buddion pellach gan y byddai'r cais yn dderbyniol mewn termau cynllunio. Yn gyntaf, noda Polisi PS1 y bydd yr awdurdodau'n gwrthod cynigion fyddai'n achosi niwed sylwedol i gymeriad a chydbwysedd ieithyddol cymuned na ellir ei osgoi na'i liniaru'n addas drwy ddulliau cynllunio priodol. Mae'r dull a ddefnyddir yn y CCA yn llawer mwy llafurus na'r hyn y mae'r polisi ei angen. Yn ogystal, nid yw Polisi PS 5 (Datblygiad Cynaliadwy) PS 1, yn nodi bod angen i bob datblygiad gael effeithiau cadarnhaol. Er enghraifft, noda maen prawf 4 ym Mholisi Strategol PS5 y dylai pob cynnig "...warchod, cefnogi a hyrwyddo defnydd o'r iaith Gymraeg yn unol â Pholisi Strategol PS 1." Cyhyd â bod yr iaith yn cael ei gwarchod a ddim yn cael ei niweidio, ystyriwn y byddai datblygiad yn dderbyniol ac na fyddai'n rhaid arddangos buddion pellach. Rydym yn gwrthwynebu maen prawf i) y rhan sy'n ymdrin â 'cyflwyno cais cynllunio' am yr un rheswm. Fel y cyfryw, mae angen adolygu'r CCA i gael gwared ar y gofyniad hwn.</p>	<p>Hyd yn oed mewn achosion lle ystyrir bod lliniaru'n ddiangen, mae Polisi PS 5 yn dweud bod angen i ddatblygiad newydd ddiogelu, cefnogi a hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg. Mae'r fethodoleg sydd yn Atodiad 8 yn ei gwneud yn ofynnol i'r ymgeisydd a'u cynghorwyr ddewis strategaeth fwyaf priodol, sy'n cynnwys ystyried sut i fanteisio ar gyfleoedd sy'n codi ac os ellir gwella unrhyw effeithiau positif. Dylai'r dull hwn fod yn briodol i'w maint, math a lleoliad y datblygiad. Mae'r ymagwedd hwn yn gyson gyda dulliau eraill i asesu a rheoli risg.</p> <p>Cytunir nad yw'r testun yn Niagram 10 ddigon clir a gellir gwneud diwygiad i wella eglurder.</p> <p>O ran testun pwynt bwled i, mae ymateb i sylw blaenorol wedi amlygu'r angen i ddiwygio'r testun am ddulliau i roi gwybodaeth am sut roddwyd sylw i'r iaith Gymraeg wrth lunio datblygiad pan na fydd angen Datganiad iaith Gymraeg ac adroddiad am Asesiad Effaith iaith Gymraeg. Er mwyn sicrhau cysondeb mewnol y Canllaw, dylid diwygio Diagram 10 yn unol â hynny.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun yn Niagram 10 yn unol â'r isod:</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>Os caiff effeithiau cadarnhaol positif posib eu hadnabod, pan yn bosib, anogir ymgeisydd ystyried os ellir manteisio ar/ uchafu'r effeithiau hynny dylid cymryd camau i sicrhau buddion ehangach o'r datblygiad.</p> <p>i. Pan nad oes angen Datganiad Iaith Gymraeg ac adroddiad am Asesiad Effaith iaith Gymraeg, anogir ymgeisydd i gyflwyno cofnod am sut roddwyd ystyriaeth i'r iaith Gymraeg wrth lunio'r cais cynllunio. Mae angen i'r dull o gofnodi'r wybodaeth gael ei deilwra i natur y datblygiad arfaethedig a'r materion a fydd angen mynd i'r afael â hwy. Gall y dulliau gynnwys llythyr gyda'r cais cynllunio, Datganiad Cynllunio, Datganiad Dylunio a Mynediad. gwybodaeth am sut mae'r datblygiad yn llesol i'r gymuned a'r iaith Gymraeg yn rhan o Ddatganiad Cynllunio neu mewn rhan ychwanegol o'r Datganiad Dylunio a Mynediad; neu</p>
20	Gwrthwynebu	Lichfield ar ran Bourne Leisure Ltd	Diagram 11	<p>Fel y mae NCT20 (2017) yn tynnu sylw ato, nid yw Adran 70(2) y Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref yn rhoi unrhyw bwys ychwanegol i'r iaith Gymraeg uwchben unrhyw ystyriaeth berthnasol arall ac mae'n rhaid i benderfyniadau ar bob cais am ganiatâd cynllunio fod ar sail cynllunio yn unig ac mae'n rhaid iddynt fod yn rhesymol. Dylai'r swyddog ganfod cydbwysedd cynllunio cyffredinol ynghylch pa mor dderbyniol yw'r cynnig, gan roi pwys priodol i ystyriaethau gwahanol, h.y. gan ddilyn y llwybr gweithredu arferol wrth wneud penderfyniad ar gais cynllunio. Dylid addasu Diagram 11 i adlewyrchu'r dull hwn.</p>	<p>Bwriad cynnwys symbol clorian yn Niagram 11 oedd cyfleu rôl y Swyddog Cynllunio a'r Pwyllgor Cynllunio yn cloriannu'r materion perthnasol cyn dod i gasgliad am y cais cynllunio, sef ei ganiatâu neu ei wrthod. Un o'r ystyriaethau hynny ydi ei effaith ar yr iaith Gymraeg. I wella eglurder, gellir diwygio'r testun i adlewyrchu hynny'n well.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun yn unol â'r isod:</p> <p>Rhaid, o dan y ddeddfwriaeth, i'r Pwyllgor Cynllunio neu'r Prif Swyddog Cynllunio wneud penderfyniad ar gais yn unol â'r Cynllun Datblygu Lleol, oni bai bod materion eraill yn nodi bod hyn yn amhriodol. Mae gan y rhai sy'n cyflwyno'r cais cynllunio am ddatblygiad gyfrifoldeb hefyd i ddarparu gwybodaeth ddigonol i alluogi'r penderfynwr i wneud penderfyniad gwybodus ynglyn â chynaliadwyaeth y datblygiad (h.y. yn cyfrannu at lesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol). Rôl y sawl sy'n gwneud y penderfyniad ydi nodi'r manteision, nodi'r niwed, ystyried y materion i gyd, a phwyso a'u mesur nhw i gyd er mwyn gallu gwneud penderfyniad cadarn:</p> <ol style="list-style-type: none"> Cysondeb efo polisiau'r Cynllun Datblygu Lleol, oni bai bod ystyriaethau cynllunio perthnasol yn nodi fel arall; Gall ystyriaethau cynllunio gynnwys barn y cyhoedd. Nid yw gwrthwynebiad neu gefnogaeth leol ynddo'i hun yn sail dros wrthod neu roi caniatâd cynllunio, oni bai ei fod yn seiliedig ar resymau cynllunio; Pa amodau cynllunio a/ neu ymrwymiad Cytundeb Adran 106 (sef mecanwaith cynllunio priodol), sy'n angenrheidiol —gweler Atodiad 6; A fyddai'n achosi niwed o sylwedd i gymeriad a chydbwysedd iaith cymuned nad ellir ei osgoi neu ei liniaru yn foddhaol trwy ddefnyddio mecanwaith cynllunio priodol. Bydd penderfynu os oes risg o niwed 'o sylwedd' yn fater o ffaith a gradd ac fe bennir hyn ar rinweddau'r achos unigol ar sail dadansoddiad o dystiolaeth rymus.
21	Cefnogi	Cyngor Cymuned Llanengan	A.1	Ategir yr hyn a ddisgrifir yn gadarn yn y cyd-destun lleol.	<p>Nodi'r sylw cefnogol.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid i gwrdd â'r sylw hwn.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
22	Cefnogi	Cyngor Cymuned Llanengan	B.1	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn adnabod y 'teulu' llawn o bolisiâu sy'n mynd i hyrwyddo datblygiad a fydd yn cyfrannu i gynnal neu greu cymunedau nodedig a chynaliadwy? Cafwyd ymateb positif gan y sylwebydd.	Nodi'r sylw cefnogol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid i gwrdd â'r sylw hwn.
23	Cefnogi	Cyngor Cymuned Llanengan	Adran 3	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Adran 3: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi arweiniad digonol am wybodaeth a fyddai ei angen i gefnogi ceisiadau cynllunio perthnasol? Cafwyd ymateb positif gan y sylwebydd.	Nodi'r sylw cefnogol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid i gwrdd â'r sylw hwn.
24	Cefnogi	Cyngor Cymuned Llanengan	Adran 2	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn cynnwys eglurhad cadarn o ystyriaethau allweddol ym Mholisi PS 1, e.e. beth olygir gyda safle ar hap annisgwyl, niwed o sylwedd, ayb. Cafwyd ymateb positif gan y sylwebydd.	Nodi'r sylw cefnogol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid i gwrdd â'r sylw hwn.
25	Cefnogi	Cyngor Cymuned Llanengan	Diagram 9, Atodiad 7 ac Atodiad 8:	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi disgrifiad clir o 'unigolyn cymwys' a rôl yr unigolyn? Cafwyd ymateb positif gan y sylwebydd.	Nodi'r sylw cefnogol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid i gwrdd â'r sylw hwn.
26	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanengan	Atodiad 7	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r fethodoleg ar gyfer ystyried effaith datblygiad ar y Gymraeg a chyflwyno'r dystiolaeth angenrheidiol mewn Datganiad Iaith Gymraeg yn glir? Dywedodd y sylwebydd fel a ganlyn: Ydi, ond dylid ei chryfhau ymhellach, gan fod sawl ymgeisydd braidd yn chwit chwyt yn llenwi'r adran hon o'n profiad ni fel Cyngor.	Nodi'r sylw. Nid yw'r sylwebydd wedi rhoi manylion ynglyn â pha agweddau o'r fethodoleg ellir eu cryfhau. Nodir barn y Cyngor ynglyn ag ansawdd datganiad neu adroddiad am asesiad maent wedi weld yn y gorffennol. Credir bod Atodiad 7 yn cynnig arweiniad mwy manwl ynglyn â disgwyliadau'r Awdurdodau Cynllunio am sgôp yr asesiad ar gyfer Datganiad Iaith Gymraeg. Ar ôl i'r Canllaw gael ei fabwysiadu bydd angen cadw golwg ar ba mor effeithiol ydi o erbyn cyfnod adolygu a diwygio'r Cynllun. Yn dibynnu ar gasgliadau'r gwaith monitro gellir diwygio'r Canllaw. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
27	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanengan	Atodiad 8	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r fethodoleg ar gyfer ystyried effaith datblygiad ar y Gymraeg a chyflwyno'r dystiolaeth angenrheidiol mewn adroddiad Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn glir? Ydi, ond dylid ei chryfhau ymhellach, gan fod sawl ymgeisydd braidd yn chwit chwyt yn llenwi'r adran hon o'n profiad ni fel Cyngor.	Nodi'r sylw. Nid yw'r sylwebydd wedi rhoi manylion ynglyn â pha agweddau o'r fethodoleg ellir eu cryfhau. Nodir barn y Cyngor ynglyn ag ansawdd datganiad neu adroddiad am asesiad maent wedi weld yn y gorffennol. Credir bod Atodiad 8 yn cynnig arweiniad mwy manwl ynglyn â disgwyliadau'r Awdurdodau Cynllunio am sgôp yr asesiad ar gyfer Asesiad Effaith Iaith Gymraeg. Ar ôl i'r Canllaw gael ei fabwysiadu bydd angen cadw golwg ar ba mor effeithiol ydi o erbyn cyfnod adolygu a diwygio'r Cynllun. Yn dibynnu ar gasgliadau'r gwaith monitro gellir diwygio'r Canllaw. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid.
28	Sylw	Angela Gliddon	Cyffredinol	In reference to discussion of housing in Clusters I think it is a good idea to stop large individual housing units in Cluster areas. Our Island is becoming full of enourmous houses but needs more affordable accommodation.	Nodi'r sylw. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn
29	Gwrthwynebu	Cyngor Tref Penrhyndeudraeth	Adran 2	Ceir diffygion rhwng tudalennau 89 a 106 o'r ddogfen Canllaw Cynllunio Atodol Drafft Ymgynghorol - Cynnal a Chreu Cymunedau Nodedig a Chynaliadwy	Mae defnyddio egwyddorion asesiad risg/ effaith yn rhan gyffredin o drin ceisiadau cynllunio.

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				<p>Rhagfyr 2018, lle rhoir cyngor i ddatblygwyr beth i'w osgoi yn eu cynlluniau rhag niweidio'r Gymraeg. Defnyddir y gair 'risg' droeon a'r gair 'lliniaru'.</p> <p>Mae 'lliniaru' yn golygu bod rhywbeth i'w wella / bod niwed yn bosib.</p> <p>Os oes unrhyw radd o 'risg' ynglŷn â datblygiad neu bod angen unrhyw radd o 'liniaru' arno, fe ddylid ei wrthod. Mae'r Gymraeg yn rhy werthfawr i'w pheryglu.</p>	<p>Yn gyffredinol, mae'n gysylltiedig ag arwyddocâd newid, ac effaith hynny ar ddefnydd o dir ac adeiladau. Bydd penderfynu os oes risg o niwed o sylwedd yn fater o ffaith a gradd ac fe fernir hyn ar rinweddau'r achos unigol.</p> <p>Defnyddir egwyddorion asesiad risg: natur a graddfa'r niwed; maint neu ganlyniad y niwed; pa mor debygol ydi'r niwed neu ba mor aml fydd o'n digwydd; pa mor agored ydi'r derbynnydd i niwed; graddfa amser a phryd allai'r niwed ddigwydd.</p> <p>Mae cyfeirio at, neu ddefnyddio, mesurau lliniaru yn rhan gyffredin o baratoi polisïau cynllunio ac wrth drin ceisiadau cynllunio.</p> <p>Mae Diagram 10 yn cyflwyno'r hierarchaeth ymateb i effeithiau negyddol a phositif lle anogir datblygwyr i geisio osgoi neu leihau effeithiau andwyol posibl ac i geisio sicrhau buddion ehangach gydag effeithiau positif.</p> <p>Mae polisi cynllunio cenedlaethol, sy'n cynnwys Nodyn Cyngor Technegol 20, yn nodi pryd i ystyried mesurau lliniaru ac yn rhoi enghreifftiau ohonynt. Mae'r math o fesurau yn gallu bod yn wahanol o gais i gais, gan ddibynnu ar natur y datblygiad arfaethedig a'r amgylchiadau yn gysylltiedig ag ef. Eu diben yn gyffredinol ydi rheoli risgiau o niwed. Maent yn gallu bod yn rhai sydd yn arwain at osgoi niwed, lleihau niwed i lefel sydd yn dderbyniol yn nhermau cynllunio defnydd tir, a gwella effeithiau positif y datblygiad.</p> <p>Lle mae mesurau lliniaru yn angenrheidiol i wneud datblygiad penodol yn dderbyniol yn nhermau cynllunio, ni allir cymeradwyo'r datblygiad os na ellir sicrhau'r mesurau sy'n ofynnol drwy amodau priodol neu gytundebau Adran 106 (sef y mecanweithiau cynllunio priodol).</p> <p>Os nad yw'r datblygiad yn gyson â pholisïau amrywiol y Cynllun yn y lle cyntaf ac os nad allir ei newid trwy ddefnyddio mesurau lliniaru fel y disgrifir uchod mae'r niwed yn debygol o fod yn un o sylwedd ac fe ellir gwrthod y cais cynllunio.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid.</p>
30	Sylw	Cyngor Tref Penrhyndeudraeth	Cyffredinol	Pwy fydd yn asesu cynlluniau datblygu o ran eu heffaith ar y Gymraeg? Arbenigwyr ym meysydd iaith, ynteu'r datblygwyr eu hunain ?	<p>Rôl yr ymgeisydd yn y lle cyntaf ydi cynllunio'i ddatblygiad yn ofalus er mwyn sicrhau bod y datblygiad arfaethedig wedi ei selio ar ddealltwriaeth drylwyr o'r sefyllfa. Yn dibynnu ar leoliad a natur y datblygiad bydd angen i'r ymgeisydd benodi pobl sy'n gymwys mewn meysydd penodol i roi arweiniad iddo. Yn achos ystyried sut fydd ei ddatblygiad yn effeithio ar yr iaith Gymraeg, mae'r Canllaw yn amlygu'r budd i benodi person cymwys i ymgymryd â'r gwaith i asesu effaith datblygiad ar yr iaith Gymraeg. Mae Diagram 9 yn y Canllaw yn rhoi arweiniad ar sut i adnabod person cymwys.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>
31	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	A.1	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi disgrifiad cadarn o 'gymuned nodedig a chynaliadwy' yn y cyd-destun lleol, dywedodd y sylwebydd fel a ganlyn: Sonnir am "gymunedau trefol a gwledig nodedig a	Mae sawl polisi yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn hyrwyddo datblygiadau amrywiol yng nghefn gwlad. Mae Tabl 1 yn Adran 1 o'r Canllaw yn adnabod rhai

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				chynaliadwy". Does dim hawl gwneud dim byd yng nghefn gwlad, felly fydd yna ddim byd nodedig na chynaliadwy am gefn gwlad. Dylid newid pob "gwledig" i "bentrefol".	ohonynt. Wrth ail edrych ar y tabl hwn gwelwyd nad yw'n cyfeirio at gyfleoedd i gael tai newydd yng nghefn gwlad. Byddai gwneud hynny yn gwella eglurder. <u>ARGYMHELLIAD</u> - diwygio Tabl 1 i gyfeirio at Bolisiau sy'n hyrwyddo datblygiad tai mewn amgylchiadau penodol yng nghefn gwlad. <ul style="list-style-type: none"> Cefnogir: tai fforddiadwy angen lleol mewn Clystyrau yng nghefn gwlad (Polisi TAI 6), tai ar gyfer mentrau gwledig (Polisi PCYFF 2 a Nodyn Cyngor Technegol 6), unedau byw a gweithio mewn adeiladau yng nghefn gwlad (Polisi TAI 7), a throsi adeiladau yng nghefn gwlad i dai fforddiadwy angen lleol pan nad ydi defnydd economaidd yn hyfyw (Polisi TAI 7)
32	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Rhan B.1, Tabl 1	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn adnabod y 'teulu' llawn o bolisiau sy'n mynd i hyrwyddo datblygiad a fydd yn cyfrannu i gynnal neu greu cymunedau nodedig a chynaliadwy, dywedodd y sylwebydd fel a ganlyn: Does dim posibil creu cymuned wledig o dan y Polisiau presennol.	Gweler yr ymateb i Sylw 31 uchod. <u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio Tabl 1 i gyfeirio at Bolisiau sy'n hyrwyddo datblygiad tai mewn amgylchiadau penodol yng nghefn gwlad.
33	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Adran 3	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi arweiniad digonol am wybodaeth a fyddai ei angen i gefnogi ceisiadau cynllunio perthnasol, dywedodd y sylwebydd: Mae'r Canllaw yn llawer rhy gymhleth, ailadroddus a chlogyrnaidd. O ystyried fod rhan helaeth o'r Canllaw am yr Iaith Gymraeg, teimlwn fod llawer gormod o wallau ieithyddol yn y fersiwn Gymraeg.	Nid yw'r sylwebydd wedi darparu manylion i gefnogi ei safbwynt, e.e. pa rannau sy'n cael eu hail- adrodd heb fod angen. Mae'r Canllaw wedi rannu i 3 Adran pendant, ac yn defnyddio diagramau a thablau cyn gymaint â phosib er mwyn osgoi paragraffau hirfaith. Er hynny, bydd yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd yn edrych i mewn i sut ellir gosod cynnwys y ddogfen mewn ffordd fwy hwylus i'w darllen a gwneud mwy o ddefnydd o hypergysylltiadau i gysylltu rhannau efo'i gilydd. Nid yw'r sylwebydd wedi rhoi enghreifftiau o wallau ieithyddol. Defnyddiwyd Cysill ac offer prawf ddarllen i wirio sillafu cyn cyhoeddi'r canllaw ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus. Byddwn yn trefnu caiff y ddogfen derfynol ei phrawf ddarllen unwaith eto cyn ei chyhoeddi ar ei ffurf derfynol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid i gynnwys y Canllaw ond edrych i mewn i gael cymorth argraffydd a phrawf ddarllenydd cyn cyhoeddi'r Canllaw terfynol.
34	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Adran 2	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Adran 2: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn cynnwys eglurhad cadarn o ystyriaethau allweddol ym Mholisi PS 1, e.e. beth olygir gyda safle ar hap annisgwyl, niwed o sylwedd, ayb, dywedodd y sylwebydd: Gweler yr ateb i gwestiwn 4. Mae Polisi PS1 yn rhan allweddol o'r Canllaw ac eto nid yw'n cael ei ddyfynnu tan t47. Byddai rhoi rhif y dudalen lle mae'r Atodiad/Polisi/Diagram/Tabl yn union ar ôl sôn amdano yn gwneud darllen y ddogfen ychydig bach yn haws.	Credir mai atodiad ydi'r lle mwyaf priodol i gynnwys testun cyfan y Polisiau. Nodi'r sylw ynglŷn â rhoi rhif tudalen a chytuno i wneud hynny trwy'r ddogfen gyfan. <u>ARGYMHELLIAD</u> – rhoi rhif tudalen lle ellir darllen yr Atodiad/Polisi/Diagram/Tabl a defnyddio hypergysylltiadau.
35	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Diagram 9, Atodiad 7 ac Atodiad 8:	Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r Canllaw Cynllunio Atodol yn rhoi disgrifiad clir o 'unigolyn cymwys' a rôl yr unigolyn, dywedodd y sylwebydd: Pam fod angen cymhwyster mewn Cynllunio Gwlad a Thref i wneud Asesiad Iaith?	Mae cymhwyster Cynllunio Gwlad a Thref yn cael ei adnabod fel un o'r mathau o gymwysterau posib ar gyfer person cymwys oherwydd bod cynllunwyr siartredig gyda phrofiad o ymchwilio am dystiolaeth am feysydd amrywiol a gyda sgiliau i gloriannu gwybodaeth manwl a thechnegol cyn dod i benderfyniad.

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>Mae angen person hefyd i ddeall a chlориannu datblygiad a'i effaith debygol yn ogystal â nodweddion ieithyddol neu garfan o bobl. Mae cynllunwyr yn deall y cyddestun deddfwriaethol, polisi a rheoliadau cynllunio defnydd tir. Yn ogystal mae angen rhywun gyda methodoleg ymgysylltu da. Mae'r rhain yn rhan o set sgiliau a ddysgir wrth ennill cymhwyster Cynllunio Gwlad a Thref.</p> <p>Er mwyn osgoi camddealltwriaeth, gellir gwella eglurder y testun yn y blwch i gadarnhau nad oes disgwyl i berson cymwys fod yn gynllunydd gwlad a thref a chael un o'r cymwysterau eraill.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – newid y testun yn unol â'r isod:</p> <p>..... ymchwil am feysydd cynllunio ieithyddol a/ neu gymhwyster Cynllunio Gwlad a Thref.</p>
36	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Atodiad 2	Mewn ymateb i'r cwestiwn: A oes yna ffynhonnell gydnabyddedig arall o wybodaeth ddylwn gyfeirio ato, dywedodd y sylwebydd: Mae'n eironig fod Mudiad y Ffermwyr Ifanc yn cael eu cynnwys yn yr Atodiad ac eto nid ydynt yn cael eu hariannu gan y Cyngor.	<p>Atodiad 4 nid Atodiad 2 sy'n cyfeirio at Fudiad Ffermwyr Ifanc. Nid bwriad Atodiad 4 ydi cynnwys grwpiau a ariennir gan y Cyngorhau. Ei fwriad ydi adnabod budd-ddeiliaid lleol allai fod yn ddefnyddiol i ymgeisydd.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>
37	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Atodiad 5	Mewn ymateb i'r cwestiwn: A oes gennych sylwadau am y broses sgrinio, dywedodd y sylwebydd: Dyma ran mwyaf eglur yr holl ddogfen.	<p>Nodi'r sylw cefnogol.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn</p>
38	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Atodiad 7	<p>Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r fethodoleg ar gyfer ystyried effaith datblygiad ar y Gymraeg a chyflwyno'r dystiolaeth angenrheidiol mewn Datganiad Iaith Gymraeg yn glir, dywedodd y sylwebydd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Nid yw'n glir beth ydi'r gwahaniaeth rhwng Datganiad Iaith Gymraeg ac Asesiad Effaith Iaith Gymraeg. Mae paragraffau 6 a 7 ar dudalen 73 yn darllen gair am air yr un fath â pharagraffau 4 a 5 ar dudalen 82 ar wahân i newid "Datganiad" yn "Asesiad". 2) t 77. Elfennau Gweledol – pwynt bwled 3 a t 92 – pwynt bwled 2. Dylid gadael allan y geiriau "os yn ymarferol" ar y diwedd gan mai mater o farn yw pa mor "ymarferol" yw rhywbeth. Byddai unrhyw ddatblygwr fyddai ddim yn awyddus i ddefnyddio'r Gymraeg yn medru defnyddio hwn fel esgus i beidio gwneud hynny. 3) t 78. Ansawdd Bywyd – pwynt bwled 4. Os yw'r datblygiad yn cynyddu'r galw am ddefnyddio Canolfannau trochi iaith, mae'n holl bwysig fod y Canolfannau hyn yn parhau mor effeithio ag erioed. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Mae Atodiad 7 ac Atodiad 8 yn rhoi manylion methodoleg ar gyfer dau fath o asesiad effaith. Oherwydd bod y ddau fath yn anelu i gyflawni'r un peth, mae'n annatod bod y paragraffau sy'n disgrifio'u pwrpas yn debyg iawn i'w gilydd. Mae'r sail dros wneud asesiad at gyfer Datganiad Iaith ac Asesiad Effaith yn wahanol. Yn syml, mae'r cyntaf ar gyfer datblygiad sy'n debygol o fod wedi ei ystyried yn barod wrth baratoi'r Cynllun ond bod angen rhywfaint o wybodaeth amdano, a'r ail ar gyfer datblygiadau annisgwyl sydd ar raddfa lle bo angen i'r ymgeisydd ymgymryd ag ymgynghoriad statudol cyn cyflwyno cais cynllunio ac mae angen gwybodaeth fanwl amdano. <p>Erbyn cyrraedd un ai Atodiad 7 neu Atodiad 8 disgwylir bydd y darllenydd eisoes wedi dod i gasgliad pa fath o asesiad effaith sy'n bridol ar gyfer y datblygiad dan sylw.</p> <p>Er hynny, gellir diwygio paragraff C.25 i ategu neges sydd ym mharagraff C.16 ac yn Diagram 5 a gellir croesgyfeirio ym mharagraff 1 yn Atodiad 7 at baragraff C.16.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio yn unol â'r isod:</p> <p>C.25 Mae paragraffau C.16 a Diagram 5 uchod yn egluro'r amgylchiadau pan fydd angen darparu Datganiad Iaith Gymraeg gyda chais cynllunio.....</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>Atodiad 7</p> <p>1 Mae paragraffau C.16 a Diagramau 5 a 6 wedi gosod allan y gofynion o ran pryd disgrifio'n gryno pryd fydd angen Datganiad iaith Gymraeg a'i bwrpas.</p> <p>2) Ni fydd yn bosib rhoi enw newydd Cymraeg ar eiddo ar sail cysylltiad hanesyddol, daearyddol neu leol i'r ardal pan nad ydi'r cysylltiadau'n bodoli. Mae'n rhaid i'r Canllaw fod yn realistig a pheidio gosod disgwyliadau sydd y tu hwnt i reolau'n gysylltiedig ag enwi strydoedd a stadau tai. Er hynny, cytunir i newid y testun yn unol ag awgrymiad y sylwebydd yn ogystal â chynnwys dolen i dudalennau gwe sy'n ymdrin ag enwi strydoedd a stadau tai ym mharagraff C.30.</p> <p>Cymerir y cyfle hefyd i ddiwygio paragraff C.29 sy'n cyfeirio at arwyddion a hysbysebion. Credir bod cyfle i son mwy am arwyddion a hysbysebion sy'n rhoi gwybodaeth am faterion fel oriau agor, nwyddau neu wasanaeth sy'n cael ei gynnig gan y busnes.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio yn unol â'r isod:</p> <p>Enw'r safle neu'r datblygiad – a fydd yn dal gafael ar hen enw Cymraeg neu a fydd unrhyw enw newydd yn deillio o gysylltiadau hanesyddol, daearyddol neu leol i'r ardal, os yn ymarferol.</p> <p>C.30 <u>Enwau lleoedd</u> - mae maen prawf 6 o Bolisi PS 1 yn annog datblygwyr i ddefnyddio enwau Cymraeg ar gyfer datblygiadau, enwau tai a strydoedd newydd er mwyn atgyfnerthu cymeriad ieithyddol cymunedau. Mae'r ddau Gyngor yn annog datblygwyr i ddal gafael ar hen enwau Cymraeg - <u>trefniadau Cyngor Gwynedd</u> <https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Trigolion/Cynllunio-a-rheolaeth-adeiladu/Enwi-eiddo.aspx> & <u>threfniadau Cyngor Sir Ynys Môn</u> <https://www.ynysmon.gov.uk/cy/Trigolion/Parcio-lonydd-a-theithio/Ffyrdd-a-Phalmentydd/Enwi-strydoedd-a-rhifo-eiddo.aspx>. Byddai defnyddio enw newydd sy'n deillio o gysylltiadau hanesyddol, daearyddol neu leol i'r ardal, os yn ymarferol yn syniad da. Os yw'r enw presennol yn un gwreiddiol neu wedi bod yn enw ar yr eiddo ers amser maith, yn enwedig os yw'r enw'n un Cymreig, bydd y Cyngor yn gofyn i'r sawl sy'n gwneud cais i roi enw newydd ar yr eiddo i ailystyried, hyd yn oed os ydi'r enw newydd arfaethedig yn un Gymraeg. Fodd bynnag, mae'r penderfyniad terfynol yn nwylo'r perchennog. Mae gan ardal y Cynllun gefndir hanesyddol pwysig ac felly credir ei bod hi'n bwysig gwarchod y dreftadaeth hon. Mae Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg wedi cyhoeddi "Canllawiau safoni enwau lleoedd Cymru" (gweler Atodiad 3).</p> <p>C.29 <u>Arwyddion a hysbysebion</u> - Mae arwyddion yn cael effaith weledol amlwg ar gymeriad ardal, gan gynnwys ei chymeriad ieithyddol. Maent hefyd yn un ffordd o hybu diwylliant unigryw'r ardal, sy'n arwyddocaol o safbwynt hunaniaeth gwahanol gymunedau a'r diwydiant twristiaeth. Yn achos arwyddion a hysbysebion sy'n destun rheolau cynllunio, mae maen prawf 5 o Bolisi PS 1 yn hybu darparu arwyddion dwyieithog mewn manau cyhoeddus sy'n rhan o</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>ddatblygiad. Mae'r Awdurdodau yn cydnabod bod rhai sefydliadau a chwmnïau â brand a delwedd gref a ddefnyddir eisoes tu hwnt i Gymru. Os ydi'r brand a/ neu logo yn un sy'n dibynnu ar eiriau (yn hytrach na llun) a ddim yn rhan o hunaniaeth y sefydliad neu gwmni mae'r Awdurdodau'n awyddus i drafod posibilrwydd o addasu'r ddelwedd ehangach ar gyfer adlewyrchu ei leoliad yn ardal y Cynllun. Mae pob sefydliad a chwmni yn gallu sicrhau bod arwyddion a hysbysebion eraill yn ddwyieithog. Mewn amgylchiadau lle mae geiriad yr arwyddion/ hysbyseb (allai fod e.e. ar 'awning', ffenest, drws) yn disgrifio cynnyrch neu wasanaeth a werthir (yn hytrach na y brand corfforaethol/cwmni) mae'n arferol o fewn ardal y Cynllun i'r geiriad ar yr arwyddion/ hysbyseb fod yn ddwyieithog, yn Gymraeg a Saesneg. Mae Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg wedi cyhoeddi "Canllaw Dylunio Dwyieithog", sy'n cynnwys cyfeiriadau at ddylunio arwyddion dwyieithog (gweler Atodiad 3).</p> <p>3) Nodi'r sylw am y canolfannau trochi.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn</p>
39	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Atodiad 8	<p>Mewn ymateb i'r cwestiwn: Ydi'r fethodoleg ar gyfer ystyried effaith datblygiad ar y Gymraeg a chyflwyno'r dystiolaeth angenrheidiol mewn adroddiad Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn glir, dywedodd y sylwebydd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Gweler sylwadau Cwestiwn 9. 2) t 92 Iaith a Symudedd Poblogaeth – pwynt bwled 5. Newid y geiriau "nad oes gan" i "heb". 3) t 98 Ffactorau Economaidd – pwynt bwled 2. Newid "Ydi o'n o feithrin..." i "Ydi o'n meithrin..." 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Gweler yr ymateb i sylw 38 2) Cytuno i newid "nad oes gan" i "heb" 3) Cytuno i newid "Ydi o'n o feithrin..." i "Ydi o'n meithrin..." <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – newid y testun yn unol â'r isod:</p> <p>A oes tebygolrwydd bydd yna newid yn y cydbwysedd rhwng siaradwyr Cymraeg (gan gynnwys dysgwyr) ac unigolion nad oes gan heb unrhyw allu yn Gymraeg.</p> <p>Ydi o'n o meithrin amrywioldeb economaidd yn yr ardal leol, h.y. creu swyddi sydd ddim ar gael yn lleol?</p>
40	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Diagram 3	<ol style="list-style-type: none"> 1) Mae Cam 4 ar goll yn y fersiwn Saesneg ac mae'r rhai Cymraeg wedi eu nodi yng Ngham 1 i 8 a'r rhai Saesneg yn A i E. Mae angen cysoni. 2) Monitro. Pwy fydd yn gwneud hyn? A oes gan yr Awdurdod yr adnoddau/ewyllys i wneud hyn? 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Cytuno i wneud y newidiadau i gysoni'r dogfennau 2) Mae paragraffau C.33 – C.37 (tudalen 32) yn rhoi gwybodaeth am y cam monitro <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – newid y testun yn unol â'r isod:</p> <p>Newid trefn rhifo yn y fersiwn Saesneg i gyfeirio at 1 – 8 yn lle A – E.</p>
41	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Tabl 2	<p>Mae sôn yn y paragraff cyntaf am y ffigwr 70% ar gyfer i'r iaith Gymraeg fod yn iaith pob dydd y gymuned. Ni does cyfeiriad arall at hwn yng ngweddill y ddogfen na'r camau i gyrraedd at hyn.</p>	<p>Rhan o bwrpas y CCA ydi darparu canllawiau mwy manwl i helpu dehongli a gweithredu polisiau a chynigion y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd. Fel yr eglurir yn yr adran "Gwybodaeth Gyffredinol" "nid pwrpas CCA yw cyflwyno unrhyw bolisi cynllunio newydd ac nid yw'n rhan o'r cynllun datblygu lleol." Cafodd Polisi PS 5 a Pholisi PS 1 eu cynnwys yn y Cynllun er mwyn cyfarch un o amcanion y Cynllun, sydd wedi cael ei ddylanwadu gan yr amcan cynaliadwyedd. Y targed polisi ydi cael datblygiadau newydd sy'n cyfrannu at gynnal neu gryfhau'r iaith Gymraeg. Mae'r Canllaw yn rhoi arweiniad ar sut i gymhwyso'r Polisiau all gyflawni hynny.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
42	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Diagram 5	Nid oes sôn yma nac mewn llawer i le arall am y posibilrwydd o fedru gwrthod cais cynllunio.	<p>Mae Maen Prawf 3 yn egluro pryd y gwrthodir ceisiadau ar sail effaith ar gymeriad a chydbwysedd iaith Cymuned, sef yr ardal ddylanwad. Rhan o bwrpas y Canllaw yw rhoi arweiniad ar sut i wneud asesiad effaith ieithyddol ac i ddisgrifio'r trefniadau i ymdrin â chais cynllunio, nid gwneud yr arfarniad.</p> <p>Nodir ym mharagraff C.14 mai pwrpas Diagram 5 ydi egluro pryd fydd angen cynnal asesiad ar gyfer Datganiad Iaith Gymraeg ac asesiad ar ffurf Asesiad Effaith Iaith Gymraeg. Nid yw'n briodol, felly, i son am y posibilrwydd o wrthod cais cynllunio ar ôl ymgymryd ag asesiad, ystyried casgliadau'r asesiad, ei wirio, a chloriannu ystyriaethau cynllunio perthnasol eraill.</p> <p>Mae sawl rhan o Adran 2 yn y Cynllun yn disgrifio'r broses i ystyried cais cynllunio ac mae'r atodiadau'n canolbwyntio ar roi gwybodaeth angenrheidiol i gyfoethogi asesiadau. Cam 7 yn y broses (ar dudalennau 30 – 31) sy'n son am gloriannu'r wybodaeth all arwain at benderfyniad i wrthod cais cynllunio.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>
43	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Diagram 6	Beth sy'n cyfrif fel "Cymuned leol" a faint o bwys a roddir i'r farn?	<p>Cytunir bod 'cymuned leol' yn y blwch cyntaf yn rhy amwys. Argymhellir bod y testun yn cael ei newid i gyfeirio at yr ardal ddylanwad. Wrth wneud hyn ceir cysondeb gyda chynnwys y blwch cyntaf yn Niagram 7. Mae'r ail blwch yn cyfeirio at ymgysylltu ac ymgynghori gyda'r gymuned leol. Credir gellir diwygio'r rhan hwn i groesgyfeirio at baragraff perthnasol yn Atodiad 7 i roi mwy o arweiniad am beth olygir gyda 'cymuned leol'. Bydd y paragraff hwnnw yn diffinio 'budd - ddeiliaid lleol' trwy gyfeirio at e.e. gyngor cymuned. Yn sgil sylwadau eraill, bydd angen diwygiad ychwanegol i sicrhau bod yr ymagwedd yn gymesur â natur, maint a lleoliad y datblygiad arfaethedig.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – newid y testun yn Niagram 6 i gyfeirio at ardal ddylanwad a chroesgyfeirio at Atodiad 7.</p> <p>Mae paratoi Datganiad iaith Gymraeg i'w gyflwyno gyda chais yn rhoi nifer o fanteision, yn arbennig fel arf ar gyfer arddangos a chyfathrebu bod ystyriaeth ddigonol wedi cael ei roi i'r iaith yn ystod y broses o lunio cynnig. Mae'n broses lle mae gwybodaeth am effeithiau tebygol datblygiad arfaethedig yn cael eu casglu, coladu, a'u hasesu gan asesydd unigol yn cymwys a fydd yn cynghori'r ymgeisydd. Bydd yr ymgeisydd yn rhoi ystyriaeth i'r wybodaeth fel rhan o'r gwaith i lunio'r datblygiad. Mae'n ofynnol i ddangos os yw datblygiad yn mynd i gyfrannu at greu hinsawdd gymdeithasol a'r amodau sy'n hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn yr ardal ddylanwad gymuned leol. Mae'n caniatáu i'r Awdurdod weld os ydi'r cynnig yn bodloni amcanion a pholisïau'r Cynllun. Bydd o gymorth i'r ymgeisydd, yna'r awdurdod, i benderfynu pa fesurau sy'n ofynnol (wedi'i ymgorffori neu ei reoli'n gan amod cynllunio neu gytundeb 106) i ddileu neu leihau effeithiau neu i wella'r effaith gadarnhaol.</p> <p>Mae bwysig ymgysylltu ac ymgynghori efo gymuned budd- ddeiliaid leol cyn cwblhau'r cais cynllunio yn bwysig hyd yn oed os nad oes gofyniad statudol i wneud hynny oherwydd gall budd -ddeiliad leol gynnig gwybodaeth leol hanfodol a helpu i nodi materion cynhennus yn gynnar yn y broses. Mae hyn yn</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					galluogi'r ymgeisydd a'r sawl sy'n ei gynghori i ystyried y materion a mynd i'r afael â nhw neu ddarparu esboniadau. Mae paragraff 18 yn Atodiad 7 yn rhoi enghreifftiau o fudd – ddeiliaid lleol.
44	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Cam 8	Rydym yn croesawu paragraffau C36 a 37. Pa mor aml y gwneir yr ymchwil? Mae'r Cynllun mewn bodolaeth ers 2011, oes 'na ymchwil o'r fath wedi'i wneud yn barod? Os oes, sawl gwaith y'i gwnaed?	Nodi'r sylw cefnogol. Nid yw'r Cynllun mewn bodolaeth ers 2011. Nid oedd yn weithredol hyd nes cafodd ei fabwysiadu ar 31 Gorffennaf 2017. Bydd yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd yn trafod dulliau monitro gydag Uned Ymchwil a Gwybodaeth Cyngor Gwynedd, swyddogion datblygu'r iaith yn y Cynghorau, Hunaniaith a Menter Iaith Môn. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
45	Gwrthwynebu	Cyngor Cymuned Llanystumdwy	Diagram 11	Os yw'r ymgeisydd yn cael dewis rhywun i wneud Datganiad Iaith ar ei ran, bydd yn debygol iawn o gael rhywun sy'n cefnogi ei gynlluniau. Dylai fod rhywun annibynnol o'r Cyngor a'r Ymgeisydd yn asesu'r Datganiad Iaith.	Mae'r cyngor a roddir i ymgeisydd ynglŷn â dewis rhywun i'w gynghori am faterion ieithyddol a chymunedol yn debyg i'r cyngor a roddir yn gysylltiedig â meysydd eraill, h.y. yr ymgeisydd sy'n dewis rhywun i wneud asesiad bioamrywiaeth, trafndiaeth, archeolegol, ayb ar gyfer ei gais cynllunio. Bydd Swyddog Cynllunio mewn ymgynghoriad gyda pherson cymwys o fewn y Cyngor yn ystyried y wybodaeth a gyflwynir gan yr ymgeisydd, oni bod anghydfod a bod angen penodi person cymwys annibynnol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
46	Gwrthwynebiad	Menter Iaith Bangor	A1	Mewn ymateb i'r cwestiwn dywedodd y sylwebydd: Credwn nad yw Adran 1 Rhan A.1 yn rhoi disgrifiad cadarn o 'gymuned nodedig a chynaliadwy' yn y cyd-destun lleol a chynigiwn esboniad isod. Cyfeiria diagram 2: Elfennau hanfodol ar gyfer cymuned nodedig a chynaliadwy at: "Cartrefi - gwahanol fathau i gefnogi aelwydydd lleol amrywiol (maint, oedran ac incwm) lle trosglwyddir yr iaith Gymraeg" a "Gwaith - economi leol lewyrchus ac amrywiol sy'n creu amgylchiadau i warchod, hyrwyddo a chryfhau'r iaith Gymraeg" Yn ein tyb ni mae'r uchod wedi hepgor y dimensiwn pwysicaf un ynglŷn â thai sef [diffyg] grym economaidd sydd gan gyfran sylweddol o bobl leol i allu prynu tŷ'n lleol gan fod graddfa a maint y sector tai haf wedi codi pris cyfartalog tai yn y sir ymhell y tu hwnt i gyrraedd mwyafrif trigolion lleol. Ni chyfeirir ychwaith at y ffaith mai yng Ngwynedd mae'r nifer/canran uchaf o dai haf yn unrhyw un o siroedd gwledydd Prydain. Mae'r rhain yn ffactorau allweddol sy'n effeithiol ar fywydau nifer fawr o drigolion Gwynedd ac yn llesteirio eu gallu i brynu eiddo ar y farchnad agored gan arwain at or-ddibyniaeth/ ddibyniaeth uwch ar dai fforddiadwy. Mae angen adlewyrchu hynny yn y testun yma felly.	Mae Diagram 2 yn rhoi ciplun o'r elfennau sy'n hanfodol i gael cymunedau nodedig a chynaliadwy. Mae Tabl 1 yn cyfeirio at ystod o Bolisiau sydd yn y Cynllun er mwyn gallu cael yr elfennau hynny mewn cymunedau. Mae'r sylwebydd yn cyfeirio at dai haf. Nid oes angen caniatâd cynllunio i ddefnyddio tai fel tai haf. Felly, ni ellir cynnwys polisi cynllunio i daclo'r math yma o ddefnydd. Fe roddwyd sylw i fodolaeth y defnydd hwn wrth adnabod gofyniad tai'r Cynllun. Cyfeirir yn Nhabl 1 at Bolisiau sy'n mynd i hyrwyddo'r mathau o dai sy'n angenrheidiol i daclo'r materion mae'r sylwebydd yn gyfeirio atynt, sef tai sydd yn cyfarch anghenion cymunedau ardal y Cynllun (boed yn dai marchnad neu'n dai i'r rhai sy'n methu prynu a rhentu ty ar y farchnad agored). Mae'r Tabl hefyd yn cyfeirio at Bolisiau sy'n hyrwyddo datblygiad economaidd a fyddai'n cynnig swyddi amrywiol. Cytunnir gellir gwneud newid bychan i'r testun am gartrefi yn Diagram 2 i gyfeirio at dai fforddiadwy er mwyn cadarnhau rôl y math hwn o dai mewn cymuned. <u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio Diagram 2 yn unol â'r isod: Cartrefi – gwahanol fathau (gan gynnwys tai fforddiadwy) i gefnogi aelwydydd lleol amrywiol (maint, oedran, incwm) lle trosglwyddir yr iaith Gymraeg
47	Gwrthwynebiad	Menter Iaith Bangor	A3	Cyfeiriwn at bwynt A.3. (tudalen 11) "O ran yr iaith Gymraeg, mae datblygiad cynaliadwy yn ymwneud â hyrwyddo amgylchiadau o fewn cymunedau sy'n bwysig i gonglfeini cynllunio ieithyddol,". Wrth gefnogi'r datganiad credwn nad	Cytuno gyda'r sylw. <u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r baragraff yn unol â'r isod:

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
				<p>yw'n ddigon cyflawn nac yn mynd yn ddigon pell gan nad yw cyfeirio'n benodol at 'gwarchod a chryfhau' amgylchiadau o fewn cymunedau sy'n bwysig i gonglfeini cynllunio ieithyddol. Ynndo'i hunan proses yn unig yw hyrwyddo ac nid yw'n warant o lwyddiant boed hynny yn cryfhau, gynnal neu atgyfnerthu sefyllfa ieithyddol. Felly o ran sicrhau cynllunio ieithyddol gwirioneddol mae angen ychwanegu'r gosodiad 'hyrwyddo, gwarchod a chryfhau' i'r testun. Mewn geiriau eraill, mi all datblygiad hyrwyddo ond nid o reidrwydd arwain at fabwysiadu nac ychwaith gryfhau amgylchiadau o fewn cymunedau. Byddai hyn hefyd yn gyson a'r cyfeiriadau at 'gwarchod a chryfhau' a geir yn niagram 2 yn rhan A o'r CCA (ac y sonnir amdano ym mhwynt C.18).</p>	<p>"O ran yr iaith Gymraeg, mae datblygiad cynaliadwy yn ymwneud â hyrwyddo, gwarchod a chryfhau'r amgylchiadau o fewn cymunedau sy'n bwysig i gonglfeini cynllunio ieithyddol,....."</p>	
48	Gwrthwynebiad	Menter Bangor	laith	B1 Tabl 1	<p>Mewn ymateb i'r cwestiwn, dywedodd y sylwebydd: Ar y cyfan rydym yn cytuno fod y cyd-destun o ran teulu o bolisiau yn ymddangos yn gyflawn ond mae ganddo bryder am un o'r gosodiadau fel y nodir isod. Noda pwynt bwled cyntaf Tabl 1 (Adran 1, tudalen 11) ☐ mae cymunedau angen trigolion o wahanol gefndir, oedran ac sy'n byw mewn gwahanol fathau o dai os ydynt am fod yn llefydd lle mae pobl yn dymuno byw ynddynt yn y tymor hir. I'r gwrthwyneb, byddai peidio gwneud hynny yn gallu arwain at gymuned yn gweld gostyngiad yn ei boblogaeth yn y tymor hir, colli ei natur nodedig leol a'i gysylltiadau â threftadaeth ddiwylliannol;</p> <p>Rhagdybiwn fod y diffiniad o '[g]wahanol gefndir' hefyd yn cwmpasu trigolion o gefndiroedd ieithyddol gwahanol, ac mi allai niferoedd, os yn anghymesur ac amhriodol o ran niferoedd i'r gymuned honno, arwain at golli natur nodedig leol a'i gysylltiadau a threftadaeth ddiwylliannol. Mae ystadegau sawl Cyfrifiad ar gyfer nifer o wardiau megis rhai ym Mangor (Arfon), wardiau arfordirol ym Meirionnydd ac Abersoch ac Aberdaron yn Nwyfor yn cadarnhau hynny. Mewn wardiau o'r fath mae nifer a chanran y siaradwyr Cymraeg wedi dirywio'n enbyd yn sgil mewnlifiad a Seisnigeiddio pobl o gefndir ieithyddol a diwylliannol gwahanol.</p>	<p>Cytuno gyda'r sylw, o fewn cyd-destun nad ellir rheoli pwy sy'n meddiannu tai yn y stoc gyfredol ac na all polisiau'r Cynllun na'r canllawiau amdanynt wahaniaethu ar sail gallu ieithyddol unigolion. Er mwyn gwella eglurder gelir cyfeirio at dabl 1 yn nhestun paragraff B.1 a gwella eglurder y rhan hwn o'r Tabl trwy ychwanegu cyfeiriad at y ffaith dylid darllen y pwyntiau efo'i gilydd ac ychwanegu 'cymysgedd gymesur' wrth son am gefndir ac oedran trigolion yn y pwynt bwled cyntaf.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun yn unol â'r isod:</p> <p>Mae Diagram 2 uchod (paragraff A.1) wedi dangos bod angen sawl math o ddatblygiad i gyflwyno gwahanol gyfleoedd i helpu cynnal a chreu cymunedau nodedig a chynaliadwy. Mae Tabl 1 isod rhannu yn disgrifio'n gryno sut all gwahanol fathau o ddatblygiad gyfrannu i hynny. Wrth wneud hynny mae'n adnabod y prif bolisiau cynllunio sy'n berthnasol i'r datblygiadau. Gellir gweld y polisiau unigol yn Natganiad Ysgrifenedig y Cynllun Datblygu Lleol sydd ar gael i'w ddarllen ar wefan y ddau Awdurdod Cynllunio yn (www.gwynedd.llyw.cymru/cdll & www.ynysmon.gov.uk/cdll)</p> <p>Tabl 1:</p> <p>Sut mae'r datblygiad yn helpu i gynnal neu greu cymunedau nodedig a chynaliadwy (nid yw'r pwyntiau wedi'u rhestru mewn unrhyw drefn benodol a dylid darllen y tabl cyfan):</p> <ul style="list-style-type: none"> mae cymunedau angen cymysgedd gymesur o drigolion o wahanol gefndir, oedran ac sy'n byw mewn gwahanol fathau o dai os ydynt am fod yn llefydd lle mae pobl yn dymuno byw ynddynt yn y tymor hir. I'r gwrthwyneb, byddai peidio gwneud hynny yn gallu arwain at gymuned yn gweld gostyngiad yn ei boblogaeth yn y tymor hir, colli ei natur nodedig leol a'i gysylltiadau â threftadaeth ddiwylliannol;
49	Gwrthwynebiad	Menter Bangor	laith	Adran 3	<p>Mewn ymateb i gwestiwn 4, dywedodd y sylwebydd: I raddau helaeth credwn ei fod yn rhoi arweiniad digonol am wybodaeth a fyddai ei angen i gefnogi ceisiadau cynllunio perthnasol ond cynigiwn ARGYMHELLIAD pellach isod.</p>	<p>Nodi'r sylw. Mae Tabl 3 yn amlygu'r math o dystiolaeth allai fod yn angenrheidiol i ymgeisydd gyflwyno gyda'i gais cynllunio, yn dibynnu ar leoliad, natur a graddfa'r datblygiad arfaethedig.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
				<p>O ran Tabl 3 Datganiad tai fforddiadwy o dan bennawd gwybodaeth bellach (Adran 3, tudalen 38) credwn, fel man cychwynol, y byddai'n werthfawr cynnal arolwg sirol i sefydlu natur y berthynas rhwng tai fforddiadwy a'r Gymraeg ac i ba raddau mae'r polisi (TAI 15) yn cyfrannu at gynaliadwyedd ieithyddol y sir ar ei ffurf bresennol ac at ddirnadaeth well o'r disgrifiad o 'angen lleol'. Byddai hefyd yn gaffaeliad i gynyddu arfer da o ran cyrraedd y targed tai fforddiadwy a bennwyd ac yn adlewyrchu gofynion presennol ac arfaethedig yr ardal. Byddai hynny'n cynyddu dealltwriaeth a fyddai'n sail dilys dros roi bwysoliad mwy priodol fyth i ddimensiwn tai fforddiadwy o fewn datblygiadau tai marchnad agored. Byddai hefyd yn cyfrannu at roi mwy o ddilysrwydd i Atodiad 6 Gweithgareddau i liniaru a gwella effeithiau ieithyddol datblygiad bwynt 6 'Bydd rhai cynigion, fel datblygiad sy'n cynnwys tai fforddiadwy digonol, yn cynnwys lliniaru ymgorfforwyd ac felly ni fyddai angen rhagor o fesurau.' Byddai hefyd yn gallu cyfrannu'n fwy gwyddonol at bwyntiau ii a iii o dan Tabl A: Rhestr o enghreifftiau o weithgareddau posib i liniaru effeithiau ieithyddol datblygiad. Mewn sir sydd a thros 5 mil o dai haf mae pwysigrwydd tai fforddiadwy yn aciwt ac felly mae'n bwysig adnabod a deall beth yw cyfraniad stoc tai fforddiadwy o ran cynnal, cryfhau ac atgyfnerthu'r Gymraeg yng nghymunedau Gwynedd. Prin yw'r ymchwil wedi bod hyd yma ond ynghyd â Chymdeithasau Tai mae angen datblygu ymchwil ac arbenigedd.</p>	<p>Mae'r Canllaw Cynllunio Atodol Tai Fforddiadwy yn rhoi manylion am ddisgwyliadau polisiâu tai fforddiadwy'r Cynllun.</p> <p>Heb anghofio'r ffaith nad ellir gwahaniaethu ar sail gallu ieithyddol meddianwyr tai (yn cynnwys tai fforddiadwy), cytunir byddai gwaith ymchwil o'r math a ddisgrifir yn ddefnyddiol. Rhoddir ystyriaeth i hynny wrth fonitro datblygiadau tai sydd wedi cael eu hadeiladu ar ôl iddynt dderbyn caniatâd cynllunio o dan bolisiâu tai'r Cynllun. Gwneir hynny mewn ymgynghoriad gydag Uned Ymchwil a Gwybodaeth Cyngor Gwynedd, Cymdeithasau Tai a chael mewnbwn gan berson cymwys (yn ôl disgrifiad yn Niagram 9 y Canllaw).</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>	
50	Gwrthwynebiad	Menter Bangor	laith	Adran 2	<p>Mewn ymateb i gwestiwn 5, dywedodd y sylwebydd: Ydyw i raddau ond mae ganddom nifer o sylwadau a phryderon sy'n cael eu datgan isod. ADRAN 2 (Rhan C) - Mae'r Adran gyntaf o'r CCA yn amlygu perthnasedd y Gymraeg i sawl math o ddatblygiad sy'n angenrheidiol i gynnal a chreu cymunedau nodedig a chynaliadwy. Mae'r ail Adran o'r CCA yn rhoi manylion ynglŷn â gofynion manwl yr Awdurdodau Cynllunio Lleol o ran sut y bydd Polisi PS 1 o'r Cynllun Datblygu Lleol yn cael ei weithredu. Mae'n dangos sut y disgwylir gweld ystyriaethau am yr iaith Gymraeg yn cael eu hymgorffori ym mhob datblygiad perthnasol. Mae'n cynnwys gofynion am y ffordd i gofnodi mewn un ai Datganiad laith Gymraeg neu adroddiad am Asesiad Effaith laith Gymraeg sut fyddai'r datblygiad perthnasol yn llesol i'r Gymraeg. Ers dyfodiad Datganiad ac Asesiad effaith ar laith, eu pwrpasol sylfaenol yw i asesu effaith tebygol y datblygiad ar y Gymraeg, boed yn gadarnhaol, negyddol neu'n niwtral. Mae'r pwysoliad gwahanol o gyfeiriad llesol i'r Gymraeg yn gogwyddo'r rheidrwydd gwrthrychol hwnnw ac hebdo sut mewn difrif mae modd sefydlu os yw'r datblygiad yn llesol neu beidio i'r Gymraeg. Yn fwy pryderus hefyd yw'r disgwyliad felly, os yw datblygwr yn cyflwyno cyfres o fesurau i gefno llesiant ieithyddol, yna y bydd popeth yn iawn. Y gwir amdani gyda sawl math o ddatblygiad yw nad oes modd lliniaru rhai effeithiau negyddol ar y Gymraeg ac felly, nid yw'r pwysoliad ar lesiant yn cwmpasu'r cyd-destun llawnaf posibl.</p>	<p>Nodir y sylw. Cytunnir mai pwrpas asesiadau ydi casglu tystiolaeth am y datblygiad arfaethedig a'i effaith ar yr ardal ddylanwad, boed nhw'n effeithiau negyddol, positif neu niwtral. Y nod wrth gwrs ydi hyrwyddo datblygiad sy'n llesol i'r iaith Gymraeg. Cytunnir i edrych trwy'r Canllaw erbyn ei gyhoeddi ar ei ffurf drafft terfynol i sicrhau cyfeirir at asesu effaith ym mhob achos a pheidio cyfeirio'n syth at effaith llesol.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – prawf ddarllen y Canllaw i sicrhau cyfeirir at asesu effaith yn hytrach na chyfeirio'n benodol at allbwn llesol yn unig.</p>
51	Gwrthwynebiad	Menter Bangor	laith	Adran 2	<p>Ar sail pwyntiau blaenorol am gyfraddau tai haf (ail gartrefi) Gwynedd a phatrymau symuded poblogaeth o du allan i Wynedd a Chymru i'r sir, rydym yn croesawu pwynt bwled 4 a 5 (Tabl 1, tudalen 11):</p>	<p>Nodi'r sylw cefnogol hwn.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
				<p>☒ mae'n rhaid i ddatblygiadau tai sy'n ychwanegu at y stoc dai presennol mewn Canolfannau a Phentrefi sy'n cael eu hadnabod ym Mholisi TAI 5 fod yn dai marchnad leol, a thai fforddiadwy os ydi Polisi TAI 15 yn berthnasol;</p> <p>☒ mae digon o dai yn lleol ar gyfer cymysgedd o aelwydydd yn fwy tebygol o olygu defnydd hyfyw o gyfleusterau a gwasanaethau yn yr anheddle neu mewn anheddle cyfagos, sy'n gallu bod yn llefydd pwysig i'r iaith Gymraeg.</p>		
52		Menter Bangor	laith	C.8	<p>Cyfeiria pwynt C.8 (tudalen 15) at "Pan mae'r iaith Gymraeg yn ystyriaeth cynllunio berthnasol, mae penderfynu a yw datblygiad yn debygol o gael effaith positif neu negyddol, a phenderfynu ar raddfa debygol yr effaith honno ar gymeriad ieithyddol ardal, yn hynod o gymhleth. Hyd yn oed gyda gwybodaeth lawn ni fyddai'n hawdd ei fesur oherwydd nad all y system gynllunio ragweld na rheoli priodweddau personol (fel y gallu i siarad Cymraeg yn y dyfodol neu ddeinameg y defnydd ohoni)."</p> <p>Cytunwn ei fod yn broses gymhleth ond anghytunwn a'r ail frawddeg oherwydd rhagweld priodweddau personol cronus unigolion/ teuluoedd/ preswylwyr/aelwydydd fyddai'n debygol o brynu tai mewn datblygiad yw holl nod a phwrpas cynnal asesiad effaith neu ddatganiad ieithyddol. Gellir uchafsymu ac isafsymu rhagolygon er mwyn gallu ceisio adnabod graddfa debygol yr effaith ar gymeriad ieithyddol ac ar sail hynny ddod i gasgliad gwrthrychol a mwyaf tebygol o effaith cronus ar y Gymraeg.</p> <p>Hefyd wrth gwrs mae modd i'r broses gynllunio ail ymweld â datblygiad a ganiatawyd er mwyn sefydlu mewn gwirionedd beth fu'r effaith cronus ar gymeriad y Gymraeg a chymharu hynny gyda'r graddfeydd rhagolygon er mwyn datblygu dealltwriaeth a chofnodi astudiaethau achos i gyfrannu at fireinio a datblygu'r broses i'r dyfodol.</p> <p>Credwn felly fod y gosodiad ar ei ffurf bresennol yn anghywir ac i raddau hefyd yn tansilio hygredd a phwrpas cynnal asesiad effaith neu ddatganiadau iaith trwy hepgor gwerth a phwysigrwydd monitro ôl ganiatâd cynllunio. I ddatblygu dealltwriaeth ac arbenigedd dros amser mae'n allweddol bod yn gorolwg yn ymestyn y tu hwnt i'r broses o gyflwyno cais cynllunio yn unig ac mae angen ail ymweld a'r datblygiad dros gyfnod hwn o amser i sefydlu beth fu'r effeithiau ieithyddol gwirioneddol. Credwn hefyd mai dyma'r unig ffordd i ddatblygu a chynyddu dealltwriaeth ieithyddol oddi fewn i broses gynllunio fwy holistaidd. Yn wir dyna gasgliad methodoleg asesu effaith tai fforddiadwy ar y Gymraeg a luniwyd ar ran Bwrdd yr Iaith Gymraeg, Hunaniaith, Cymdeithas Tai Eryri yn 2010 (Llunio methodoleg i asesu ardrawiad ieithyddol a chymunedol prosiectau tai fforddiadwy, effaith prosiectau o'r fath ar y sector dai a'r farchnad rentu, treialu'r fethodoleg yn Congl Meinciau, Botwnnog). Peilotwyd y fethodoleg yn ddiweddarach mewn datblygiadau cyffelyb yn Waunfawr a Llanfrothen gan hwylusydd Tai Gwledig Gwynedd.</p>	<p>Yn gyffredinol mae newid mewn stoc tai neu stoc cyflogaeth yn newid yn raddol o flwyddyn i flwyddyn. Ar gyfartaledd mae'r newid hwnnw yn digwydd ar raddfa net o lai nai 2% y flwyddyn. Felly mae ceisio rhagweld beth fydd cyfansoddiad ieithyddol datblygiad newydd yn hynod broblemus - gall yr aelwydydd ddeillio o'r stoc bresennol naill ai o fewn yr ardal neu o greu aelwydydd newydd. Ar ben hynny mae cyfansoddiad ieithyddol aelwyd yn gallu newid dros amser fel y cynhyrchir siaradwyr newydd neu gollir siaradwyr presennol. Mae'r model yn ceisio darogan ar sail profiad o ddatblygiadau tebyg mewn ardaloedd ieithyddol tebyg.</p> <p>Cytunir byddai gwaith ymchwil o'r math a ddisgrifir gan y sylwebydd yn ddefnyddiol. Rhoddir ystyriaeth i hynny wrth fonitro datblygiadau tai sydd wedi cael eu hadeiladu ar ôl iddynt dderbyn caniatâd cynllunio o dan bolisiau tai'r Cynllun. Gwneir hynny mewn ymgynghoriad gydag Uned Ymchwil a Dadansoddeg Cyngor Gwynedd, Cymdeithasau Tai a chael mewnbyn gan berson cymwys (yn ôl disgrifiad yn Niagram 9 y Canllaw). Mae paragraff C.36 yn cyfeirio at fonitro effaith cynlluniau a ganiateir o dan bolisiau'r Cynllun.</p> <p>Gellir gwella eglurder paragraff C. 8 i hepgor cyfeiriad at 'ragweld'. Mae ei gynnwys yn awgrymu bod modd cynhyrchu rhagolygon poblogaeth ar sail gweithred o adeiladu tai yn unig.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'n unol â'r isod</p> <p>Hyd yn oed gyda gwybodaeth lawn ni fyddai'n hawdd ei fesur oherwydd nad all y system gynllunio ragweld na rheoli priodweddau personol (fel y gallu i siarad Cymraeg yn y dyfodol neu ddeinameg y defnydd ohoni)."</p>
53		Menter Bangor	laith	Diagram 3	<p>Cyfeiria Diagram 3 Cam 1 (tudalen 17) at "llunio barn gychwynnol" ond onid "llunio asesiad gwrthrychol o effaith cronus ar iaith" sydd ei angen mewn gwirionedd?</p>	<p>Ni chytunir gyda'r awgrymiad, oherwydd mai pwrpas y cam cyntaf ydi sgrinio datblygiadau er mwyn dod i gasgliad os oes angen asesiad ar ffurf datganiad neu asesiad effaith a dod i gasgliad am ba weithredoedd a fydd angen eu cymryd. Er</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>mwyn gwella eglurder diagram 3 dylid cael gwared â'r testun 'llunio barn gychwynnol'.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun ar gyfer Cam 1 a diwygio pennawd Diagram 4 i beidio cyfeirio at 'llunio barn gychwynnol'.</p>
54		Menter laith Bangor	Diagram 4	<p>Cyfeiria Diagram 4, y 3ydd blwch (a'r cylch gwyrdd) (tudalen 18) at "er mwyn dod i ddeall sut fydd y datblygiad arfaethedig yn cyfrannu'n bositif i hyfywedd y Gymraeg". Credwn fod y geiriad yma yn gamarweiniol gan mai'r swyddogaeth greiddiol yw asesu beth yw'r effaith cronus ar y Gymraeg boed yn gadarnhaol, negyddol neu'n niwtral. Yn sgil hynny wedyn mae angen sefydlu OS fydd y datblygiad yn cyfrannu'n bositif i hyfywedd y Gymraeg ai peidio gan dderbyn na fydd hynny yn bosibl mewn nifer o achosion. Mae'r geiriad hefyd felly yn rhagdybio hynny yn gyffredinol a heb seiliau, gan sgiwio'r dyletswydd sylfaenol.</p> <p>Credwn hefyd, er cyn bwysiced yw cyrchu barn gyhoeddus, nad yw hynny ynddo'i hunan gyfystyr â chael barn corff neu sefydliad sydd a'r arbenigedd ieithyddol. Cymharer er enghraifft a'r rheidrydd i ddatblygwr ymateb i farn cyrff megis Cyfoeth Naturiol Cymru ar faterion amgylcheddol neu gadwraethol. Hefyd pwy mewn gwirionedd fydd yn sefydlu os yw datganiad neu asesiad yn wrthrychol ac yn cynnig casgliadau mwyaf tebygol gan y bydd barn gyhoeddus yn debygol o ymdrin fwyfwy gyda chefnogaeth neu wrthwynebiad i'r datblygiad ar seiliau ieithyddol? Gan nad yw'r swyddogaeth yma wedi ei phennu i unrhyw sefydliad arbenigol, cynigiwn y dylid cyrchu barn Mentrau Iaith Cymru, Hunaniaith (Menter Iaith Gwynedd), Menter Iaith Bangor, Menter Iaith Môn a Chyrff tebyg megis Cyfeillion Llŷn a Menter Iaith Ogwen. Credwn bod angen i'r cyfarwyddiadau o ran cynnal ymgynghoriad cyhoeddus gyfeirio'r ymgeisydd at y rheidrydd i ymgynghori a'r mathau yma o sefydliadau.</p>	<p>Cytunir bod angen diwygio'r testun yn y 3ydd blwch i beidio cyfeirio at "fydd y datblygiad arfaethedig yn cyfrannu'n bositif i hyfywedd y Gymraeg" a chynnwys testun amgen yn ei le, sef cyfeirio at ddefnyddio'r cyfnod i ymgyfarwyddo â gwybodaeth am y gymuned/ ardal ddylanwad er mwyn bod mewn sefyllfa orau i ymgymryd ag asesiad.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun yn y 3ydd blwch yn unol â'r isod:</p> <p>"Dylid defnyddio'r cyfnod cyn cyflwyno cais cynllunio i ymgyfarwyddo â gwybodaeth am y gymuned/ ardal ddylanwad er mwyn dod i ddeall yr ystod o faterion sydd angen rhoi sylw iddynt wrth lunio'r datblygiad a bod yn y sefyllfa orau i ymgymryd ag asesiad. sut fydd y datblygiad arfaethedig yn cyfrannu'n bositif i hyfywedd y Gymraeg. Edrychwch ar Atodiad 2—ffynonellau data a gwybodaeth ddefnyddiol am yr iaith Gymraeg. Bydd natur a lefel yr ymgysylltu ac ymgynghori yn gymesur â'r datblygiad arfaethedig"</p> <p>Mae'r rheoliadau am ymgynghoriad cyhoeddus statudol cyn cyflwyno cais cynllunio ar gyfer datblygiadau mawr yn pennu pwy sydd rhaid ymgynghori â hwy. Maent yn cynnwys perchnogion eiddo cyfagos, ymgynghoreion cymunedol (Cynghorau Cymuned a Chynghorwyr Lleol) ac ymgynghoreion arbenigol. Mae ymgynghori gyda Chynghorau Cymuned a Chynghorwyr Lleol yn ffynonellau cyfoethog o wybodaeth leol a medrant roi cyngor i'r ymgeisydd ar y ffordd orau o ymgysylltu a'r gymuned leol. Felly mae disgwyliad i ymgeisydd gyrchu barn gyhoeddus. Mae'r awdurdodai cynllunio hefyd o'r farn fod ymgynghori gyda budd-ddeiliaid lleol perthnasol yn bwysig i ddatblygiadau nad ydynt yn ddatblygiadau mawr ac yn annog ymgeisydd am ddatblygiadau o'r math hwn i wneud hynny.</p> <p>Rhoddir manylion am bwy yw'r ymgynghoreion arbenigol statudol a phryd y dylid ymgynghori a nhw, yn Atodlen 4 i'r DMPWO. Gall y datblygwr adnabod ymgynghoreion ychwanegol, gwerthfawr na restrir hwynt yn yr Atodlen 4. Anogir datblygwyr i ymgynghori'n eang ac ni chyfyngir ar faint o bobl y gall y datblygwr ymgynghori gyda nhw. Er mwyn gwella eglurder gellir disgrifio budd-ddeiliaid perthnasol yn Atodiad 7 ac Atodiad 8 a chroesyfeirio at hynny yn Niagram 4.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r blychau perthnasol yn Niagram 4 i gynnwys croesyfeiriad i baragraff 18 yn Atodiad 7 a pharagraff 16 yn Atodiad 8 a diwygio'r paragraffau hynny i gynnwys cyfeiriad at y mentrau iaith a grwpiau perthnasol eraill (sydd wedi eu rhestru yn Atodiad 4).</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>"Mae'n rhaid cynnal ymgynghoriad cyhoeddus statudol cyn cyflwyno cais cynllunio os ydi'r datblygiad yn cyrraedd y trothwy statudol roddir yn y Ddeddf. Edrychwch ar lawlyfr y Llywodraeth i weld pa fath o ddatblygiad sydd angen bod yn destun yr ymgynghori statudol yma. Pan fydd Polisi PS 1 yn gofyn am Ddatganiad Iaith Gymraeg neu adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg disgwylir i'r ymgeisydd gyhoeddi drafft cyntaf o'r gwaith yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus statudol cyn cyflwyno cais cynllunio er mwyn i'r budd-ddeiliaid perthnasol (gweler paragraff 18 yn Atodiad 7 a pharagraff 16 yn Atodiad 8) allu cyflwyno sylwadau i'r ymgeisydd."</p> <p>"Pan nad oes rhaid cynnal ymgynghoriad cyhoeddus statudol cyn cyflwyno cais cynllunio, anogir disgwylir bod yr ymgeisydd yn i ymgysylltu gyda budd- ddeiliaid lleol perthnasol ac yn cofnodi'r achofnodi'r wybodaeth mewn dogfennau gyda'r cais cynllunio. Mae angen i'r dull ymgysylltu cyn ymgeisio gael ei deilwra i natur y datblygiad arfaethedig a'r materion a fydd angen mynd i'r afael â hwy. Ceir enghreifftiau o fudd – ddeiliaid lleol perthnasol ym mharagraff 18 yn Atodiad 7 a pharagraff 16 yn Atodiad 8."</p>
55		Menter Bangor	laith	C.15	<p>Noda pwynt C.15 (tudalen 20) pan nad oes angen Datganiad Iaith Gymraeg neu adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg, a rhoddir y dystiolaeth mewn Datganiad Cynllunio neu ran ychwanegol i'r Datganiad Dyluniad a Mynediad, bydd dilyn gofynion Polisi a'r gofynion a nodir yn y Canllaw hwn yn osgoi oedi diangen yn ystod y broses benderfynu. Bydd diffyg gwybodaeth digonol perthnasol i allu dod i gasgliad am effaith y datblygiad yn reswm i wrthod cais cynllunio." Cwestiynwn sut fyddai unrhyw wybodaeth mewn datganiad dyluniad a mynediad yn gallu bodloni gofynion ieithyddol ac yn bwysicach fyth, heb ddiffiniad penodol o'r hyn a olygir gan 'gwybodaeth digonol' yma mae perygl gwirioneddol o gamddechongli a gweithredu anghyson rhwng swyddogion cynllunio gwahanol, gydag oblygiadau pellgyrhaeddol posibl i dynged cais ac felly i'r Gymraeg yn sgil hynny.</p> <p>Cytunir nad yw'r wybodaeth ym mharagraff C.15 yn ddigon eglur. Mae'r angen i ddilyn gofynion polisi a'r arweiniad a roddir yn y Canllaw yn neges ddilys. Fodd bynnag, credir mai Adran 3 yn y Canllaw hwn ydi'r lleoliad cywir i gyflwyno'r neges, ond bod angen diwygio'r testun i beidio cyfeirio'n benodol at Ddatganiad iaith Gymraeg ac adroddiad Asesiad Effaith iaith Gymraeg.</p> <p>ARGYMHELLIAD – cael gwared â pharagraff C.15 a chynnwys paragraff ychwanegol ar ddiwedd Adran 3 o'r Canllaw i roi'r neges am bwysigrwydd rhoi ystyriaeth i dystiolaeth berthnasol wrth lunio datblygiad a chyflwyno'r dystiolaeth gyda'r cais cynllunio.</p> <p>"C.15 Pan nad oes angen Datganiad Iaith Gymraeg neu adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg, a rhoddir y dystiolaeth mewn Datganiad Cynllunio neu ran ychwanegol i'r Datganiad Dyluniad a Mynediad, bydd dilyn gofynion Polisi a'r gofynion a nodir yn y Canllaw hwn yn osgoi oedi diangen yn ystod y broses benderfynu. Bydd diffyg gwybodaeth digonol perthnasol i allu dod i gasgliad am effaith y datblygiad yn reswm i wrthod cais cynllunio."</p> <p>"D.5 Mae Tabl 5 drosodd yn crynhoi gofynion gwybodaeth berthnasol am y cyd-destun ehangach. Bydd dilyn gofynion Polisi a'r gofynion a nodir yn y Canllaw hwn yn osgoi oedi diangen yn ystod y broses benderfynu. Bydd diffyg gwybodaeth ddigonol berthnasol i allu dod i gasgliad am effaith y datblygiad yn rheswm i wrthod cais cynllunio."</p>
56		Menter Bangor	laith	C.16	<p>Credwn fod pwynt C.16 (tudalen 20) yn hepgor dimensiwn allweddol pwysig sef gosod disgwyliad ar y datblygwr i sicrhau fod asesiad effaith yn cael ei chwblhau gan aseswyr ieithyddol profiadol (unigolion neu gwmnïau cymeradwy). Heb hynny does dim yn atal y datblygwr rhag llunio asesiad eu hunain a all</p> <p>Cytunir byddai'n fuddiol cyfeirio at gael arweiniad gan berson cymwys ym mharagraff C.16 a chroesgyfeirio at Ddiagram 9 wrth wneud hynny.</p> <p>ARGYMHELLIAD – diwygio paragraff C.16 yn unol â'r isod:</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				danseilio'r holl broses sy'n cynnwys yr angen i fod yn wrthrychol wrth ystyried effaith cronrus y datblygiad ar y Gymraeg. Gwyddom am achos datblygiad tai mawr fod yr Awdurdod Cynllunio ei hunain wedi llunio asesiad iaith oedd yn casglu y byddai'n cael effaith cadarnhaol ar y Gymraeg. Mewn hinsawdd o'r fath beth sydd i atal datblygwr rhag dilyn yr un patrwm? Tra cyfeirir at y disgwyliad hwn yn nes ymlaen yn y ddogfen, credwn fod angen ail adrodd y disgwyliad yma hefyd.	Mae Polisi PS 1 (1) a (2) yn cyfeirio at yr amgylchiadau lle mae angen "Datganiad Iaith Gymraeg" (DIG) ac "Adroddiad ar Asesiad Effaith Iaith Gymraeg" (AEIG). Yn cyd-destun yr uchod, mae'r ddau declyn neu fethodoleg yn dilyn prosesau tebyg. Mae Diagram 9 yn y Canllaw hwn yn rhoi arweiniad i ymgeisydd ynglyn â'r materion i'w hystyried wrth ddewis person cymwys i roi arweiniad iddo ynglyn â chymhwysu'r fethodoleg a ddisgrifir yn Atodiadau 7 ac 8. Y prif wahaniaeth yw bod AEIG i ddiwydd "pam fydd y datblygiad arfaethedig ar safle ar hap annisgwyl ar gyfer datblygiad tai ar raddfa fawr neu ddatblygiad cyflogaeth ar raddfa fawr a fyddai'n golygu llif arwyddocaol o weithlu." Prif nodwedd y categori hwn o ddatblygiadau yw bod rhaid iddynt ddilyn y broses statudol o Ymgynghori Cyn Ymgeisio. Yn unol â chanllawiau ISO ar reoli risg/cyfleoedd yn effeithiol (gweler C.10 - C.11 uchod) disgwylir i ymgeiswyr ar gyfer datblygiadau o'r fath "gynnal gweithgareddau i gyfathrebu ac ymgynghori gyda rhanddeiliaid trwy gydol y broses". Bydd gwahaniaeth hefyd yn lefel y dystiolaeth o'r ystyriaeth a roddwyd i'r effeithiau tebygol wrth gyflwyno Datganiad Iaith o'i gymharu ag Asesiad Iaith. Mae Atodiadau 7 ac 8 yn amlygu'r gwahaniaethau ymhellach.
57		Menter iaith Bangor	C.17	Noda C.17 (tudalen 20) "Anogir ymgeiswyr nad oes rhaid iddynt gynnal Ymgynghoriad Cyn Ymgeisio statudol ofyn am gyngor cyn cyflwyno cais cynllunio i gychwyn trafodaethau'n gynnar gyda'r Unedau Rheolaeth Datblygu o fewn yr Awdurdod Cynllunio berthnasol i drafod pa bolisiau sy'n berthnasol i'w cynnig a'r angen neu beidio am ddatganiad iaith Gymraeg neu Asesiad Effaith Iaith Gymraeg." Yn y tymor byr a chanol, er mwyn datblygu a rhannu arbenigedd a dealltwriaeth gyffredinol ym maes cynllunio a chynllunio ieithyddol, credwn y dylai swyddogion Cynllunio gyrchu barn sefydliadau megis Hunaniaith, Menter iaith Bangor a Menter iaith Môn yma.	Ni fydd y mudiadau mae'r sylwebydd yn cyfeirio ato mewn sefyllfa i allu rhoi arweiniad i ymgeisydd ynglyn â pha bolisiau sy'n berthnasol ac nid rôl y mudiadau ydi penderfynu pa fath o asesiad sy'n angenrheidiol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid
58		Menter iaith Bangor	C.22	O ran C.22 (tudalen 21) "Y ffordd hawsaf i osgoi effeithiau negyddol neu hyrwyddo effeithiau positif ar y gymuned ydi paratoi'r dystiolaeth yn drylwyr i gefnogi'r cais cynllunio am y datblygiad arfaethedig. Mae adnabod nodweddion y gymuned a'r ffactorau sy'n dylanwadu ar y lleoedd sy'n bwysig i hyfywedd yr iaith yn gynnar yn cynnig y cyfle gorau i sicrhau fod y Gymraeg yn ystyriaeth wrth ddatblygu'r cynnig. Mae'n hanfodol fod ymgeiswyr yn sicrhau fod ganddynt yr holl wybodaeth angenrheidiol am y gymuned, a gwybodaeth polisi cynllunio." Tra cytunwn am bwysigrwydd paratoi tystiolaeth yn drylwyr, y dimensiwn pwysicaf un yw bod y casgliadau yn seiliedig ar hynny, yn wrthrychol ac yn rhagweld yr effaith cronrus mwyaf tebygol yn sgil uchaf ac isafsymu rhagolygon ieithyddol. Yn hanesyddol dyna fu gwendid asesiadau a datganiadau iaith a'r ffaith ychwaith na heriwyd mo asesiadau goddrychol neu anghyflawn. Heb hynny mae perygl gwirioneddol i'r holl broses gael ei thanseilio a dibrisio.	Cytunir byddai ychwanegu cyfeiriad at yr angen i sicrhau bod casgliadau'r gwaith yn dylanwadu ar y gwaith o lunio'r datblygiad arfaethedig. <u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio paragraff C.22 i gyfeirio at yr angen i ddefnyddio casgliadau'r gwaith ymchwil i lunio'r datblygiad arfaethedig. "Y ffordd hawsaf i osgoi effeithiau negyddol neu hyrwyddo effeithiau positif ar y gymuned ydi paratoi'r dystiolaeth yn drylwyr i gefnogi'r cais cynllunio am y datblygiad arfaethedig. Mae adnabod nodweddion y gymuned a'r ffactorau sy'n dylanwadu ar y lleoedd sy'n bwysig i hyfywedd yr iaith yn gynnar yn cynnig y cyfle gorau i sicrhau fod y Gymraeg yn ystyriaeth wrth ddatblygu'r cynnig. Mae'n hanfodol fod ymgeiswyr yn sicrhau fod ganddynt yr holl wybodaeth angenrheidiol am y gymuned, a gwybodaeth polisi cynllunio ac yn defnyddio casgliadau'r asesiad o'r wybodaeth yn wrthrychol i ragweld yr effaith cronrus mwyaf tebygol ar yr iaith Gymraeg. "
59		Menter iaith Bangor	C.24	O ran hygredded i'r broses credwn y dylid gosod dyletsywydd yn hytrach nac anogaeth ar ddatblygwyr i ddilyn Atodiad 2 sy'n adnabod ffynonellau cydnabyddedig am yr iaith Gymraeg mewn cymunedau yn ardal y Cynllun adeg	Cytunir y dylid gosod disgwyliad i ymgeisydd ystyried ffynonellau gwybodaeth a restrir yn Atodiad 2, ond bod angen dweud hefyd bydd yr angen i wneud hynny yn dibynnu ar natur, graddfa a lleoliad y datblygiad arfaethedig, h.y. arddell dull gymesur.

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				paratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol? (Pwynt C.24). Oni wneir hynny mae perygl o danseilio'r broses, y gofynion a chreu oedi di-angen.	<p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio paragraff C.24 trwy ddileu 'anogir' a chynnwys 'disgwylir' yn ei le a chynnwys cyfeiriad bod graddfa'r gwaith ymchwil angen bod yn addas i'w bwrpas.</p> <p>“Mae Tabl 2 yn adnabod y prif faterion i'w hystyried a gwybodaeth ychwanegol angenrheidiol i asesu rhinweddau cynaliadwy datblygiad o safbwynt yr iaith Gymraeg. Mae Atodiad 2 yn adnabod ffynonellau cydnabyddedig am yr iaith Gymraeg mewn cymunedau yn ardal y Cynllun adeg paratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol. Anogir Disgwylir i ymgeiswyr i ymgyfarwyddo â'r wybodaeth am y gymuned/ ardal ddylanwad, gan sicrhau eu bod yn chwilio am y wybodaeth gydnabyddedig a fydd yn bodoli adeg paratoi'r cais cynllunio. Mae angen i'r lefel o wybodaeth a fydd yn angenrheidiol gael ei deilwra i natur y datblygiad arfaethedig a'r materion a fydd angen mynd i'r afael â hwy.”</p>
60		Menter Bangor	laith	Tabl 2	<p>Nid yw Tabl 2 (tudalen 22), wrth drafod 'materion i'w hystyried' yn yr ail golofn, yn cyfeirio o gwbl at niferoedd siaradwyr Cymraeg, gan ganolbwyntio'n llwyr ar y canrannau. I ddeall y demograffig ieithyddol yn gyflawn mae angen cynnwys niferoedd yn ogystal gan nad yw canrannau eu hunain yn cyfleu'r darlun yn llawn.</p> <p>Cytuno gyda'r sylw. Mewn rhai sefyllfaoedd lle mae iechyd y Gymraeg fel cyfrwng cymdeithasol yn debygol o fod mewn perygl fe all y niferoedd o siaradwyr presennol hefyd fod yn fater i'w hystyried.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio Tabl 2 i gynnwys niferoedd siaradwyr Cymraeg.</p>
61		Menter Bangor	laith	Diagram 6	<p>Cyfeiria Diagram 6 'Pwrpas' (Adran 2, tudalen 24) at “Mae'n ofynnol i ddangos os yw datblygiad yn mynd i gyfrannu at greu hinsawdd gymdeithasol a'r amodau sy'n hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned leol.” Onid yw hi cyn bwysiced bod y datganiad hefyd yn dangos os nad yw'r datblygiad yn mynd i gyfrannu at greu hinsawdd gymdeithasol a'r amodau sydd ddim yn hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned leol? Mewn geiriau eraill bod y datganiad yn rhoi asesiad o effaith cronus ar y Gymraeg, boed gadarnhaol, negyddol neu niwtral? Nodir hynny o dan 'Pwrpas' yn dilyn pwynt C.26. Yma hefyd nodir “Bydd ymgymryd â'r Asesiad yn fodd o sicrhau datblygiad a fydd yn cyfrannu at sicrhau cymunedau nodedig a chynaliadwy, ac yn benodol gyfrannu at sicrhau Cymraeg ffyniannus mewn cymunedau.” Anghytunwn a'r gosodiad hwn oherwydd nid oes gwarant ymhob un achos y bydd pob un datblygiad a phob un asesiad effaith ar y Gymraeg yn rhoi'r gwaddol hwn hyd yn oed hefo mesurau lliniaru. Diau y bydd rhai asesiadau yn haeru hynny ond yn y cyfnod monitro dilynol y mae canfod mewn gwirionedd beth fu'r effeithiau ieithyddol.</p> <p>Mae cyfeirio at “gyfrannu at greu hinsawdd sy'n hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg..” a geiriau tebyg yn y blwch yn dilyn C.26 yn gosod beth ydi amcan y Polisiau. Os na lwyddir cyflawni hynny gyda mesurau wedi eu hymgorffori yn y datblygiad a/ neu trwy fesurau lliniaru yna cytunir na fydd y datblygiad yn cael effaith positif. Yn unol â maen prawf 3 o Bolisi PS 1, bydd angen i'r sawl sy'n gwneud penderfyniad benderfynu os ydi'r effaith negyddol yn un o sylwedd. Er hynny, credir bod cyfiawnhad i nodi'n gliriach beth ydi pwrpas yr asesiad yn Niagram 6 a Diagram 7, sef bod y Datganiad a'r adroddiad am yr Asesiad Effaith yn cofnodi gwybodaeth briodol a chyflwyno asesiad o effaith cronus ar y Gymraeg, boed yn un cadarnhaol, negyddol neu niwtral.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio blwch 'Pwrpas' yn Niagram 6 a Diagram 7 yn unol â'r isod:</p> <p>“Mae paratoi Datganiad iaith Gymraeg i'w gyflwyno gyda chais yn rhoi nifer o fanteision, yn arbennig fel arf ar gyfer arddangos a chyfathrebu bod ystyriaeth ddigonol wedi cael ei roi i'r iaith yn ystod y broses o lunio cynnig. Mae'n broses lle mae gwybodaeth am effeithiau tebygol datblygiad arfaethedig yn cael eu casglu, coladu, a'u hasesu gan asesydd unigol yn cymwys a fydd yn cynghori'r ymgeisydd. Mae'n ofynnol i roi asesiad o effaith cronus ar y Gymraeg, boed yn un positif, negyddol neu niwtral. Bydd yr ymgeisydd yn rhoi ystyriaeth i'r wybodaeth fel rhan o'r gwaith i lunio'r datblygiad. Mae'n ofynnol i ddangos os yw datblygiad yn mynd i gyfrannu at greu hinsawdd gymdeithasol a'r amodau sy'n hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned leol. Mae'n caniatáu i'r Awdurdod weld os ydi'r cynnig yn bodloni amcanion a pholisïau'r Cynllun. Bydd o gymorth i'r ymgeisydd, yna'r awdurdod, i benderfynu pa fesurau sy'n ofynnol (wedi'i ymgorffori neu ei reoli'n</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
					<p>gan amod cynllunio neu gytundeb 106) i ddileu neu leihau effeithiau neu i wella'r effaith positif cadarnhaol."</p> <p>"Sefydlu effaith debygol datblygiad tai neu gyflogaeth ar raddfa fawr sydd ar safle ar hap annisgwyl ar ardal ddylanwad yn gyffredinol, ac ar yr iaith Gymraeg yn fwy penodol. Os yn angenrheidiol, bydd yn adnabod mesurau a fydd un ai yn lliniaru effeithiau negyddol neu ddiogelu/ wella/ lledaenu effeithiau positif. Bydd ymgymryd â'r Asesiad yn fodd o adnabod effaith cronus ar y Gymraeg, boed yn positif, negyddol neu niwtral. sicrhau datblygiad a fydd yn cyfrannu at sicrhau cymunedau nodedig a chynaliadwy, ac yn benodol gyfrannu at sicrhau Cymraeg ffyniannus mewn cymunedau. Mae'n broses lle mae gwybodaeth am effeithiau tebygol datblygiad arfaethedig yn cael eu casglu, coladu, a'u hasesu gan asesydd unigol yn cymwys a fydd yn cynghori'r ymgeisydd. Bydd yr ymgeisydd yn rhoi ystyriaeth i'r wybodaeth fel rhan o'r gwaith i lunio'r datblygiad."</p>
62		Menter laith Bangor	Diagram 10	<p>Ar sail y sylw blaenorol credwn y dylai'r blwch glas sy'n dilyn Diagram 10 (Adran 2, tudalen 28) hefyd gyfeirio at effeithiau niwtral yn ogystal ag effeithiau positif a negyddol. Hefyd onid oes angen ail lunio brawddeg "Bydd Datganiad Iaith Gymraeg ac adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn cofnodi'r ystyriaethau a'r camau a gymerwyd i fynd i'r afael â nhw." I adlewyrchu'r ffaith na fydd unrhyw gamau ymarferol wedi cael eu cynnal bryd hynny credwn fod angen addasu 'camau a gymerwyd' i 'camau a gymerir'? O ran cysondeb terminoleg ac ystyr onid ddylid addasu 'effeithiau andwyol' ac 'effeithiau andwyol sylweddol' i 'effeithiau negyddol' os na olygir effeithiau gwaeth na rhai negyddol lle nad oes modd lliniaru eu heffeithiau? Dyma'r cyfeiriadau cyntaf at y termau hyn yn y ddogfen. Felly hefyd y defnydd o 'effeithiau cadarnhaol' ac 'effeithiau positif'.</p>	<p>Mae Diagram 10 yn disgrifio'r sefyllfa pan fydd ymgeisydd (gyda chynghor gan yr asesydd a fydd wedi ei benodi ganddo) wedi gwneud asesiad o effaith y datblygiad arfaethedig ac wedi dod i gasgliad pa fath o effaith fydd gan y datblygiad. Bydd y cam hwn yn golygu bod yr ymgeisydd yn disgrifio'r camau fydd wedi ei gymryd i lliniaru risg neu i uchafu budd, h.y. bydd wedi cymryd camau i newid ei gynlluniau gwreiddiol cyn cyflwyno'r cais cynllunio. Cytuno bod angen diwygio'r frawddeg i wella eglurder.</p> <p>Mae'r Canllaw yn defnyddio terminoleg a ddefnyddir ym Mholisiau'r Cynllun. Ar sail hynny, ac er mwyn sicrhau cysondeb, mae angen diwygio'r testun yn y blwch glas cyntaf yn Niagram 10 trwy ddisodli 'negyddol' efo 'andwyol' a 'cadarnhaol' efo 'positif.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio Diagram 10 yn unol â'r isod:</p> <p>"Dylai'r cynigion ddangos sut roddwyd ystyriaeth gynnar i effeithiau posibl ar gymunedau a'r iaith Gymraeg. Dylid ystyried yn ofalus effeithiau andwyol negyddol a phositif y datblygiad ar leoedd sy'n bwysig i allu trosglwyddo'r Gymraeg a lleoedd sy'n bwysig i greu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu Cymraeg. Bydd Datganiad Iaith Gymraeg ac adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn cofnodi'r ystyriaethau a'r camau a gymerwyd i addasu'r datblygiad arfaethedig i fynd i'r afael â nhw."</p>
63		Menter laith Bangor	Diagram 10	<p>Mae'r frawddeg "Os na ellir lliniaru effeithiau andwyol sylweddol yn ddigonol, dylai'r Datganiad Iaith Gymraeg a'r adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg gyflwyno cyfiawnhad clir ac argyhoeddiadol i'r Awdurdod ar gyfer symud ymlaen gyda'r cais cynllunio" yn bwysig drosben a chredwn fod angen manylu yma trwy gynnig enghreifftiau ar y mathau o gyfiawnhad clir ac argyhoeddiadol a fyddai'n debygol ac wrth reswm yn dderbyniol? Heb hynny mae dimensiwn pwysig drosben yn amwys ac annelwig. Mae hefyd yn mynd a'r penderfyniad o ran ceisiadau cynllunio unigol i dir newydd ac mae monitro dilynol yn allweddol er mwyn datblygu dealltwriaeth ac arbenigedd ymhellach ar sail astudiaethau achos penodol.</p>	<p>Cytunir bod angen arweiniad ynglyn â pha fath o gyflwyniad a ddisgwylir gan ymgeisydd yn yr amgylchiadau a ddisgrifir ar ddiwedd y blwch oren.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun yn y blwch oren yn Niagram 10 yn unol â'r isod:</p> <p>"Os na ellir lliniaru effeithiau andwyol sylweddol yn ddigonol, dylai'r Datganiad Iaith Gymraeg a'r adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg gyflwyno cyfiawnhad clir ac argyhoeddiadol i'r Awdurdod i egluo pam fod yr ymgeisydd yn dewis ar gyfer symud ymlaen gyda'r cais cynllunio. Disgwylir i'r dystiolaeth egluro</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
					pam fod rhinweddau'r datblygiad (sy'n ystyriaethau cynllunio perthnasol) yn gorbwyso gofynion Polisi PS 5 ac maen prawf 3 ym Mholisi PS 1.	
64		Menter Bangor	laith	C.35	Wrth groesawu'r cyfeiriad at y mentrau iaith ran pwynt C.35 (Adran 2, tudalen 32), yn achos Hunaniaith byddai angen sicrhau adnoddau digonol ychwanegol i allu cyflawni'r swyddogaeth yn briodol. Ar hyn o bryd mae ffocws gwaith Hunaniaith a Menter Iaith Bangor ar gynyddu defnydd cymunedol ac felly byddai angen ystyried hynny i'r dyfodol yng ngoleuni natur a graddfa'r swyddogaeth ychwanegol hon. Tybed a fyddai gwerth mewn ystyried secondiad swyddogaeth i gymryd cyfrifoldeb penodol dros y cydweithio i asesu'r defnydd a wneir o Ddatganiadau ac/ neu Aseidiadau wrth asesu addasrwydd y wybodaeth y gofynnir amdano ac adnabod unrhyw heriau i gyflawni'r polisiau.	Nodi'r sylw. Nid yw materion capasiti y mentrau iaith yn fater penodol i'w gynnwys yn y Canllaw. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn.
65		Menter Bangor	laith	Cam 8	Wrth drafod Cam 8 Monitro (Adran 2, tudalen 32) cyfeiriwn chi at sylwadau blaenorol a gyflwynwyd ar y dimensiwn allweddol bwysig hwn, ac yn arbennig craffu ar ddatblygiadau ymhen blwyddyn a thu hwnt i gymharu rhagolygon a sefyllfaoedd gwirioneddol. Byddwn hefyd yn credu bod angen craffu mewn manylder ar ardal datblygiadau penodol a chyrchu barn trigolion lleol am effeithiau gwirioneddol ieithyddol (gan gynnwys carfanu ieithyddol) a chymdeithasol/ diwylliannol.	Nodi'r sylw a chytunir gyda'r syniadau am sut i fynd ati i ddatblygu'r sail dystiolaeth am gymunedau er mwyn cyfoethogi aseidiadau yn y dyfodol. <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn
66	Cefnogi	Menter Bangor	laith		Mewn ymateb i gwestiwn 6, dywedodd y sylwebydd: Credwn ei fod yn yr amgylchiadau sydd ohoni ar hyn o bryd.	Nodi'r sylw cefnogol <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn
67	Cefnogi	Menter Bangor	laith	Atodiad 2	Mewn ymateb i gwestiwn 7, dywedodd y sylwebydd: Hyd y gwyddom mae'r cyfeiriadau yma yn gynhwysfawr a phriodol.	Nodi'r sylw cefnogol <u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn
68	Sylw	Menter Bangor	laith	Atodiad 5	Mewn ymateb i gwestiwn 8, dywedodd y sylwebydd: Ni chredwn fod ffynhonnell arall ond mae angen ychwanegu'r dimensiwn a nodir isod yn ein barn ni. O ran Atodiad 5: Y Drefn Sgrinio o dan bwynt Ch2) Arfer da, credwn y dylid cryfhau'r geiriad yma i gynnwys cadarnhad am nifer a chanran o'r holl swyddi llawn a rhan amser a glustnodir lle bydd sgiliau dwyieithog yn hanfodol, yn ddymunol a ddim eu hangen o gwbl. Derbyniwn nad yw hi bob tro yn bosibl penodi ar sail anghenion ieithyddol swydd ddisgrifiadau ond byddai ychwanegu gwybodaeth o'r fath yn cryfhau gwerth datganiad neu aseiad effaith ieithyddol a rhoi darlun mwy eglur o raddfa perthynas dyfodiad swyddi newydd hefo proffil ieithyddol a marchnad lafur lleol yr ardal.	Nodi'r sylw. Nid yw'r rhan a gyfeirir ato yn berthnasol i Ddatganiad Iaith Gymraeg nac adroddiad am Aseiad Effaith iaith Gymraeg. Mae'r testun yn cyfeirio at dystiolaeth all ymgeisydd gyflwyno i ddangos i'r Awdurdod Cynllunio sut roddwyd ystyriaeth i'r iaith Gymraeg wrth lunio'r datblygiad. Ar sail hynny cytunir byddai ychwanegu cyfeiriad at wybodaeth am sgiliau ieithyddol gweithwyr yn gwella'r arweiniad a roddir am arfer da. <u>ARGYMHELLIAD</u> – ychwanegu'r testun canlynol o dan y pennawd 'arfer da' sydd yn Ch2: "Ceir gwybodaeth mewn Datganiad Cynllunio sy'n nodi faint o swyddi (nifer a chanran) llawn a rhan amser lle bydd sgiliau dwyieithog yn hanfodol, yn ddymunol neu dim eu hangen o gwbl."
69	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 7	Mewn ymateb i gwestiwn 9, dywedodd y sylwebydd: I raddau helaeth credwn ei fod ond cynigiwn rhai gwelliannau pellach isod.	Cytunir byddai'n fuddiol i gyfeirio at 'bris cyfartalog tai yn yr ardal' o dan y pennawd 'Tai Newydd'.

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				<p>Cytunwn a meysydd adrodd yn Atodiad 7 Methodoleg ar gyfer paratoi Datganiad Iaith Gymraeg (tudalen 72). Maent yn bwrpasol a defnyddiol ac yn taro deuddeg o ran y meysydd blaenoriaeth amlwg. Ond o ran 'Tai Newydd' credwn bod angen ychwanegu maen prawf pellach sef 'Ydy'r datblygiad yn debygol o gyfrannu at bris cyfartalog tai yn yr ardal?' gan mai dyna yw un o feini tramgwydd mwyaf i bobl leol o ran prynu eiddo. Byddai hyn hefyd yn gydnaws a'r cwestiwn a ofynnir wrth lunio asesiad effaith iaith.</p> <p>O ran pwynt 18 "Ymgysylltu a'r gymuned leol ac eraill" (Atodiad 7, tudalen 76), credwn fod angen nodi pwysigrwydd ymgynghori a'r gymuned leol yn ddwyieithog ond gan roi blaenoriaeth i'r Gymraeg o gofio mai dyna yw holl destun yr ymgynghoriad. Tra bo hynny'n synnwyr cyffredin i ni nid yw o reidrwydd i gwmnïau mwy neu ddieithr i'r ardal/sir/Cymru. Gallai hepgor neu gamweinyddu hyn greu argraff ac adwaith llai na dymunol ymhlith aelodau'r gymuned leol, yn arbennig wrth ystyried llwyddiant y cais.</p>	<p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun yn y pwynt bwled cyntaf o dan bennawd 'Tai Newydd' yn unol â'r isod:</p> <p>Pris marchnad ddisgwyliedig ar gyfer y tai a sut mae hyn yn cymharu ag incwm aelwydydd lleol a phris cyfartalog tai yn yr ardal'</p> <p>Cytunir dylid nodi pwysigrwydd ymgynghori â'r gymuned leol yn ddwyieithog ond gan roi blaenoriaeth i'r Gymraeg, oherwydd bydd canran o'r boblogaeth gan sgiliau iaith Gymraeg.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio'r testun ym mharagraff 18 yn Atodiad 7 yn unol â'r isod:</p> <p>"Dangoswch sut yr ydych wedi ymgysylltu/ ymgynghori ac ymgysylltu â'r budd – ddeiliaid lleol perthnasol gymuned leol am eich cynnig. Gall budd –ddeiliaid lleol hyn gynnwys ymgynghori â cymdogion, grwpiau cymunedol a gwirfoddol, grwpiau penodol (all gynnwys mentrau iaith), y Cyngor Cymuned, yr Aelod lleol neu Wasanaethau o fewn y Cyngor sydd â gwybodaeth berthnasol am yr anheddle lle lleolir y datblygiad. Mae Atodiad 4 i'r Canllaw hwn yn rhoi manylion cyswllt defnyddiol. Mae'r iaith Gymraeg yn nodwedd bwysig ar draws yr holl gymunedau sydd ym Mon a Gwynedd. Disgwylir i ymgeisydd ddarparu gwybodaeth yn ddwyieithog, gan roi blaenoriaeth i'r iaith Gymraeg. Dylai ymgeisydd bob amser fod yn barod i dderbyn ymatebion i waith ymgysylltu ac ymgynghori yn Gymraeg. Bydd natur a graddfa'r ymgysylltu/ ymgynghori yn dibynnu ar fath a graddfa'r datblygiad sydd mewn golwg. Mae'r gofynion deddfwriaethol yn nodi'r lleiafswm o ymgynghori sydd angen ei wneud ar gyfer datblygiad mawr a sut i gyflwyno gwybodaeth am yr ymgynghori. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllaw arfer da ar gyfer ymgynghori â'r gymuned wrth ymgynghori cyn cyflwyno ceisiadau mawr.¹ Mae Cymorth Cynllunio Cymru (ar ran Llywodraeth Cymru) hefyd wedi cyhoeddi <u>llawlyfr ar gyfer</u> cynghorau cymuned a thref, grwpiau cymunedol ac unigolion sydd eisiau deall ac ymateb i ymgynghoriadau cyn ymgeisio.</p> <p>Os nad ydi'r datblygiad yn un 'mawr' yn ôl y Gorchymyn a gyfeiriwyd ato uchod, dylech roi datganiad byr am y camau a dulliau ymgysylltu fel rhan o'r Datganiad Iaith Gymraeg. Gall pob datblygiad, waeth pa mor fawr neu fach, elwa o ymgysylltu effeithiol ac y mae canllawiau Llywodraeth Cymru/ Cymorth Cynllunio Cymru a ddisgrifir uchod yr un mor berthnasol i ddatblygiadau nad ydynt yn rhai 'mawr' o ran arfer dda. Mae'r ymgynghori a'r ymgysylltu yn gyfle i chi rannu'ch cynnig dechreuol â'r budd- ddeiliaid lleol gymuned leol a'i egluro wrthynt cyn cyflwyno cais ffurfiol a chael cymradwyaeth cefnogaeth gan y gymuned os yw'n bosibl. Ni fydd llwyddiant y cais cynllunio yn dibynnu'n llwyr ar gefnogaeth gan y gymuned."</p>

¹ Llywodraeth Cymru (2017) "Ymgynghori â'r gymuned cyn ymgeisio: Canllaw arfer gorau i ddatblygwyr" Digidol ISBN 978 1 4734 9506 7

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
70	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 8	<p>Mewn ymateb i gwestiwn 10, dywedodd y sylwebydd:</p> <p>Yn gyffredinol rydym yn cefnogi'r fethodoleg ond mae ganddom rhai pryderon ac awgrymiadau pellach fel y nodir isod.</p> <p>Mae'r frawddeg ganlynol ym mhwynt 16 Atodiad 8 yn peri gofid i ni: "Nid oes unrhyw rwymedigaeth ar yr ymgeisydd i ymgynghori ag unrhyw un ynghylch y wybodaeth sydd i'w chynnwys mewn adroddiad Asesiad Effaith Ieithyddol." Casglwn fod y rhesymau am hynny y tu hwnt i reolaeth yr Awdurdod Cynllunio, ond tybed a oes modd ail eirio i fod yn fwy annelwig? Felly hefyd "amseriad trafodaethau anffurfiol o'r fath yn ôl disgrisiwn yr ymgeisydd". Cynigiwn hynny oherwydd fel arall onid oes perygl i hyn danseilio hygrededd y broses o ystyried y Gymraeg o fewn cynllunio neu o leiaf cyfleu'r argraff mai eilradd ydyw i faterion eraill megis yr amgylchedd a chadwraeth? Credwn y dylai'r gwasanaeth cyngor cyn cyflwyno cais cynllunio sicrhau, hyd orau y gallent, nad yw'r argraff yma yn cael ei gyfleu mewn unrhyw ffordd, boed yn llafar neu ysgrifenedig. I'r gwrthwyneb yng Ngwynedd a Môn byddant o bwys mawr o gofio cyd-destun ieithyddol arbennig Gwynedd a Môn.</p>	<p>Cytunir gallai'r frawddeg gyntaf greu cam argraff a thanseilio disgwyliadau'r Cynghorau Mae mynd i'r afael â'r hyn a nodir gan y sylwebydd yn rhoi cyfle i ni ddiwygio paragraff 16 yn Atodiad 8, e.e. trwy gael gwared â'r frawddeg gyntaf, rhoi mwy o bwyslais ar yr ymgynghoriad cyhoeddus statudol cyn cyflwyno cais, pwyslais ar y drefn cael barn cyn cyflwyno cais cynllunio, ac ail drefnu'r testun i wella llif y paragraff.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio paragraff 16 yn unol â'r isod:</p> <p>"Nid oes unrhyw rwymedigaeth ar yr ymgeisydd i ymgynghori ag unrhyw un ynghylch y wybodaeth sydd i'w chynnwys mewn adroddiad Asesiad Effaith Ieithyddol. Fodd bynnag, ceir rhesymau ymarferol da i wneud hynny. Gall pob datblygiad, waeth pa mor fawr neu fach, elwa o ymgysylltu/ ymgynghori effeithiol. Yn gyntaf fe fyddai'n cyd-fynd ag un o egwyddorion yr ISO 31000 sef "gweithgareddau i gyfathrebu ac ymgynghori gyda rhanddeiliaid trwy gydol y broses" Yn ail, mae adnabod nodweddiadion y gymuned a'r ffactorau sy'n dylanwadu ar y lleoedd (peuoedd) sy'n bwysig i hyfywedd yr iaith yn gynnar yn cynnig y cyfle gorau i sicrhau fod y Gymraeg yn ystyriaeth wrth ddatblygu'r cynnig. Mae Diagram 5 yn y Canllaw yn adnabod disgwyliadau'r Cynghorau o ran ymgysylltu ac ymgynghori yn ystod y cyfnod cyn cyflwyno cais cynllunio. Bydd datblygiad sydd angen bod yn destun Asesiad Effaith iaith Gymraeg yn ddatblygiad 'mawr' o dan Erthygl 2 o Orchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Gweithdrefn Rheoli Datblygu) (Cymru) 2012 (DMPWO). O dan y Ddeddf Cynllunio 2015, bydd angen i ymgeiswyr am 'datblygiad mawr' ymgynghori'n statudol cyn gwneud cais. Gosodir nifer o weithgareddau ymgynghori sydd angen eu cyflawni gan yr ymgeisydd cyn y gall gyflwyno'r cais cynllunio. Maent yn cynnwys ymgynghori gyda thri grŵp o bobl, sef</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pobl sy'n ddeiliaid neu'n berchnogion gerllaw safle'r cais; • Ymgynghoreion cymunedol, sy'n cynnwys Cyngor Cymuned a Chynghorydd (Aelod Lleol); a • Ymgynghoreion arbenigol. Rhoddir manylion am bwy yw'r rhain a phryd y dylid ymgynghori â nhw, yn Atodlen 4 i'r DMPWO. Penderfynir pwy yw'r ymgynghoreion arbenigol a restrir yn Atodlen 4 sy'n berthnasol i ddatblygiad arfaethedig drwy broffion disgrifiad o'r datblygiad. Mae Atodiad 2 i'r llawlyfr Ymgynghori â'r Gymuned Cyn-cais: Canllaw Ymarfer Gorau ar gyfer Datblygwyr (2017) a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn rhoi'r profion hynny. <p>Mae Llywodraeth Cymru'n hefyd yn nodi gall ymgeisydd adnabod ymgynghoreion ychwanegol, gwerthfawr na restrir hwynt yn Atodlen 4 i'r DMPWO. Disgwylir i ymgeisydd ymgynghori gyda'r fenter iaith berthnasol. Bydd creu amserlen o weithgareddau ymgynghori ar ddechrau'r prosiect yn helpu i gyflawni'r gweithgareddau ymgysylltu anstatudol, a statudol, ar yr adeg iawn. Gall hefyd helpu i sicrhau bod y gofynion statudol yn cael eu cwrdd.</p> <p>Mae'r ymgysylltu a'r ymgynghori yn cynnwys cymdogion, grwpiau cymunedol a gwirfoddol, grwpiau penodol a Chynghorau Cymuned. Bydd gan yr Awdurdod</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
					Cynllunio/ Cyngorau yn aml wybodaeth leol ac arbenigol defnyddiol ac fe fydd yn gallu rhoi cyngor rhagarweiniol ar yr ardal ddylanwad a'r agweddau hynny o'r cynnig sy'n debygol o fod yn destun pryder arbennig i'r Awdurdod Cynllunio. Mae'r ddau Awdurdod Cynllunio Lleol yn darparu gwasanaeth rhoi cyngor cyn cyflwyno cais cynllunio (cynnwys dolen i'r gwefannau yn y fan yma). Mae Atodiad 4 o'r Canllaw Cynllunio Atodol yn cynnwys cyfeiriadau budd-ddeiliaid allweddol. Mae amseriad trafodaethau anffurfiol o'r fath yn ôl disgrisiwn yr ymgeisydd; ond, yn gyffredinol bydd yn hynod fanteisiol iddynt ddiwydd cyn gynted ag y mae'r ymgeisydd mewn sefyllfa i ddarparu digon o wybodaeth i ffurfio sail ar gyfer trafodaeth. Bydd yn gyfle i swyddogion cynllunio penodol dynnu sylw'r ymgeisydd a/ neu'r rhai a fydd yn ei gynghori (sef yr unigolyn cymwys) at unrhyw fylchau mewn gwybodaeth a gasglwyd ganddo. Bydd y swyddog cynllunio yn gofyn am wybodaeth gan swyddogion perthnasol o fewn y Cyngor. Gall yr ymgeisydd ofyn bod unrhyw wybodaeth ragarweiniol a ddarperir ar hyn o bryd yn cael ei drin yn gyfrinachol gan yr awdurdod cynllunio. Mae'r ddau Awdurdod yn cynnig gwasanaeth cyngor cyn cyflwyno cais cynllunio (cynnwys dolen i'r gwefannau yn y fan yma). Mae Atodiad 4 o'r Canllaw Cynllunio Atodol yn cynnwys cyfeiriadau budd-ddeiliaid allweddol.	
71	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 8	<p>Tra'n croesawu'r ymdrech a'r bwriad, mae ganddom sawl pryder am y matrices risg a allai ei danseilio a'i ddibrisio. O ran Ffigur 8.1 Matrics Risg/ Buddiol Enghreifftiol a phennawd 'Amledd' o dan 'Tebygolrwydd', y cwestiwn allweddol yw, a ydy gwybodaeth am gyfnod o 10 i 20 mlynedd ar gael gan yr awdurdod cynllunio neu yn gyhoeddus? Os nad yw yna mae'r seiliau gwyddonol dros ei ddefnyddio yn sigledig ac efallai'n annilys. At hynny hefyd mae'r diffiniadau yn rhai dadlennol ac agored i'w herio, e.e. lleihad o 2.5% a throsodd yn cyfateb i 'sylweddol negyddol' a'r naid rhwng 'lleiafrif' yn syth i 'mwyafri' o dan 'Siawns' heb ddim opsiwn rhyngddynt o dan bennawd 'Effaith 20 mlynedd'. Unwaith yn rhagor mae'n tanlinellu pwysigrwydd monitro ac adrodd ar ddatblygiadau ar ôl iddynt gael eu cwblhau a bod hynny'n cael ei gofnodi mewn man canolog at bwrpas ymchwil a chroes gyfeirio i'r dyfodol.</p>	<p>Cytunir nad oes sail wyddonol gadarn i'r diffiniadau o "amledd" a "newid mewn siaradwyr yr Ardal Ddethol". Mae paragraff 22 yn gwneud yn glir fod y Matrics yn opsiwn. Mae'r pwyslais ar geisio ennyn dod i farn gydsyniol rhwng gwahanol randdeiliaid ar debygolrwydd yr effaith. Mae'n dull gweledol o gofnodi sut rhoddwyd ystyriaeth i'r dystiolaeth a gasglwyd i ymateb i'r materion a restrir yn Nhabl 8.3. Cytunir dylai'r matrices ddilyn tabl 8.3.</p> <p>Cytunir y bydd y fethodoleg yn gwella o ganlyniad i fonitro parhaus a gwell dealltwriaeth o'r berthynas rhwng datblygiad a iechyd y Gymraeg.</p> <p>Er mwyn gwella eglurder cytunir na ddylid cyfeirio at 'gadarn' yn y drydedd golofn yn y matrices.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> - diwygio'r testun yn y drydedd golofn (o dan y penawd 'Amledd') fel a ganlyn: "tystiolaeth gadarn iddo ddiwydd o leiaf"</p>
72	Cefnogi	Menter Bangor	laith	Atodiad 8	<p>Cefnogwn Atodiad 8 y fframwaith a'r gyfres o gwestiynau sydd ynddo. Deillia'i rhain o'r fethodoleg a luniwyd yn 2005 ac sydd i bob pwrpas wedi cael eu defnyddio gan amlaf mewn asesiadau effaith iaith ers hynny.</p>	<p>Nodi'r sylw cefnogol.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn.</p>
73	Sylw	Menter Bangor	laith	Atodiad 8	<p>Tybed a fyddai'n fuddiol darparu fersiwn electronig ar lein o'r fframwaith asesiad effaith (a datganiad iaith) a matrices cynaliadwy er mwyn sicrhau fod ymgeiswyr yn eu cwblhau yn llawn? Gallai hefyd gynnwys colofnau penodol o dan cwestiynau perthnasol i gofnodi dystiolaeth gefnogol.</p>	<p>Cytunir byddai cyhoeddi fersiwn electronig (word) ellir ei lawr lwytho a'i lenwi yn ddefnyddiol iawn. Gellir gwneud hynny ar ôl mabwysiadu'r Canllaw.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid i'r Canllaw mewn ymateb i'r sylw hwn ond cytuno i lunio fersiwn electronig y gellir ei olygu</p>
74	Sylw	Menter Bangor	laith	Matrics	<p>O ran y cyfeiriad at "GODDEF - derbyn y risg drwy ddewis beidio ag ymyrryd;" ym mhwynt 29, derbyniwn y bydd amgylchiadau lle bydd angen gwneud hyn</p>	<p>Nodi'r sylw</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> dim newid</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
				ond yr hyn sy'n allweddol yw fod y risg yn hysbys a fod yn penderfyniad i beidio ag ymyrryd yn seiliedig ar farn a safbwynt gwybodus.		
75	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	31	<p>Ym mhwynt 31 nodir "Os nad yw effeithiau negyddol sylweddol yn dderbyniol, rhaid ystyried a yw'n bosibl cymryd camau i leihau'r risg i lefel dderbyniol. Dylid cydnabod nad yw'n bosibl, yn ymarferol, i ddileu risg yn gyfan gwbl. Bydd hyn yn gymorth i ddewis pa opsiynau sydd ar gael i'w cynnwys mewn Strategaeth a Chynllun Gweithredu." Rydym yn anghyffyrddus a'r geiriad presennol oherwydd os mai canlyniad dyfodiad datblygiad yw effeithiau negyddol sylweddol yna fe ddylid mewn gwirionedd wrthod y cais ar y sail honno. Mae'r frawddeg fel y saif yn awgrymu i ni y gellir bwrw ymlaen er gwaethaf effeithiau negyddol sylweddol trwy Strategaeth a Chynllun Gweithredu. Efallai mai mater o graffu eto ar y geiriad ydyw ond heb os mae angen nodi yng nghorff y ddogfen y byddai datblygiadau cynllunio sydd ag effeithiau negyddol sylweddol i'r Gymraeg yn debygol iawn o gael eu gwrthod.</p>	<p>Cytuno y gallai'r geiriad fod yn fwy eglur:</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – ychwanegu brawddeg fel a ganlyn:</p> <p>Os fydd effaith cadarnhaol neu negyddol yn cael eu hadnabod yng nghanam uchod bydd rhaid ystyried os ellir gwella unrhyw effaith cadarnhaol neu sut fyddwch yn rheoli effeithiau negyddol. Rhaid cadw mewn cof fod posibilrwydd cryf y bydd y cais cynllunio yn cael ei wrthod gan yr awdurdod cynllunio lleol yn unol â Pholisi PS1, maen prawf 3, os asesir fod effeithiau negyddol o sylwedd yn debygol. Felly dylid ystyried a oes opsiwn arall yn debygol o ostwng y risg i lefel dderbyniol. Dylid cydnabod nad yw'n bosibl, yn ymarferol, i ddileu risg yn gyfan gwbl. Bydd hyn yn gymorth i dewis pa opsiynau sydd ar gael i'w cynnwys mewn strategaeth a chynllun gweithredu.</p>
76	Cefnogi	Menter Bangor	laith	33	<p>Croesawn y bwriad ym mhwynt 33 sef "Dylid trafod mesurau posib gyda'r Mentrau laith a'r Swyddog Cynllunio, a fydd yn trafod gyda swyddogion perthnasol o fewn y Cynghorau, e.e. swyddogion addysg, swyddogion datblygu economi.</p>	<p>Nodi'r sylw cefnogol.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen diwygio'r Canllaw mewn ymateb i'r sylw hwn.</p>
77	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Tabl 8.5	<p>Tra'n croesawu Tabl 8.5: Templod Cynllun Gweithredu i gofnodi gweithgareddau diogelu/ gwella/ hybu/ lliniaru credwn bod angen cwblhau'r Cynllun Gweithredu trwy ychwanegu 2 golofn bellach 'Dull monitro' a 'Casgliadau monitro' gan fod y dimensiwn hwn mor allweddol i ddatblygu dealltwriaeth ac arbenigedd. Wedi'r cyfan. Dyma ddimensiynau allweddol o'r Cynllun Gweithredu yn ei gyfanrwydd.</p>	<p>Bydd y gweithgareddau diogelu/ gwella/ hybu/ lliniaru yn cael eu sicrhau trwy amod cynllunio a/ neu ymrwymiad cynllunio (Cytundeb 106). Mewn achosion lle bydd angen i gyflogwr lunio cynllun hybu'r iaith Gymraeg a bod hynny'n ofyniad mewn Cytundeb 106, gall y Cytundeb sicrhau bod adroddiad am y cynllun hybu'r iaith Gymraeg yn cael ei chyhoeddi ar adegau penodol er mwyn hwyluso monitro. Nid rôl y person cymwys a fydd yn cynnal yr asesiad fydd adnabod dulliau i fonitro gweithrediad yr amodau a/ neu Gytundeb 106. Fel nodwyd mewn ymateb i sylwadau eraill, bydd gweithrediad Polisi PS 1 (a Pholisïau perthynol) yn cael eu monitro'n flynyddol ar ôl mabwysiadu'r Cynllun. Er mwyn gwella eglurder gellir ychwanegu colofn i gyfeirio at 'ddull ac amllder monitro - pan fydd hynny'n briodol' er mwyn adlewyrchu'r ffaith na fydd angen monitro pob un gweithgaredd.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio Tabl 8.5 trwy ychwanegu colofn gyda'r pennawd 'Dull ac amllder monitro (lle mae'n briodol)</p>
78	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	A.1	<p>"Mae gan bolisïau amrywiol y Cynllun Datblygu Lleol rôl bwysig i'w chwarae wrth gefnogi cynnal a chreu cymunedau trefol a gwledig nodedig a chynaliadwy. Maent yn helpu i sicrhau y cyflawnir datblygiadau priodol yn y man cywir ar yr adeg gywir. Maent yn gwneud hynny drwy sicrhau fod digon o dir ar gael i ddarparu cartrefi a chyfleoedd gwaith i bobl leol, gan helpu cynnal gwasanaethau trefol a gwledig. "</p> <p>Onid yw'r methodoleg a fabwysiadwyd ar gyfer pennu nifer stoc tai newydd i'w caniatáu/ hadeiladu dros oes y CDU yn seiliedig ar anghenion bobl leol yn unig? Os yw'n seiliedig ar unrhyw batrwm symudedd y boblogaeth i'r sir, nid yw'n gydnaws a'r datganiad uchod. Er enghraifft, gwyddom fod 40% o holl dai a</p>	<p>Mae'r fethodoleg a ddefnyddiwyd ar gyfer adnabod gofyniad tai'r Cynllun yn seiliedig ar ystyriaeth o ffactorau cymdeithasol ac economaidd a sut allai hynny gael dylanwad ar boblogaeth ardal y Cynllun. 'Roedd rhai o'r ffactorau'n cynnwys creu cyfleoedd i bobl oed gweithio i fyw a gweithio yn ardal y Cynllun, newid tebygol yng nghyfansoddiad y boblogaeth pe fyddai tueddiadau'r gorffennol yn parhau, cefnogi amcanion datblygu'r economi ac adfywio sydd gan y ddau Gyngor a darparu mwy o dai fforddiadwy.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
				werthwyd yng Ngwynedd yn y 12 mis olaf wedi eu gwerthu fel tai haf (ail gartrefi).		
79	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 1	<p>O ran polisi strategol PS 1 YR IAITH GYMRAEG A'R DIWYLLIANT CYMREIG pwynt 2 (Atodiad 1, tudalen 47) lle nodir "Ofyn am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg, a fydd yn dweud sut fydd datblygiad arfaethedig yn gwarchod, hyrwyddo a chryfhau'r iaith Gymraeg" nodwn eto mai'r swyddogaeth gychwynnol yw asesu beth yw effeithiau tebygol ar y Gymraeg. Ar sail hynny wedyn mae mynd ati i warchod, hyrwyddo neu gryfhau'r iaith, fel ail gam yn y broses. Wedyn o ran pwynt 3 cyfeirir at 'niwed o sylwedd'. Awgrymwn yn gryf bod angen llunio ac ychwanegu diffiniad gweithredol penodol o'r hyn a olygir. Fel arall mae'n rhy benagored ac felly yn agored i ddehongliadau gwahanol ac i heriau cyfreithiol/ apêl posib. Byddai diffiniad gweithredol eglur felly yn goresgyn unrhyw amwyster ac yn fodd i amlygu beth yw'r waelodlin o ran niwed sylweddol fyddai yn annerbyniol i'r awdurdod cynllunio.</p>	<p>Ni all y Canllaw newid Polisi PS 1. Mae Diagram 11 yn disgrifio'r broses asesu'r cais cynllunio a gwneud penderfyniad ac mae'n disgrifio beth olygir gyda'r term 'niwed o sylwedd'.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>
80	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 3	<p>Mae tudalen 54 (Atodiad 3) yn cyfeirio at restr o ddogfennau defnyddiol. Yn ychwanegol oni ddylai Cynghorau Gwynedd a Môn fod yn cadw copiâu electronig o'r holl ddatganiadau iaith ac asesiadau effaith iaith ynghlwm a cheisiadau cynllunio penodol fel ffynhonnell gwybodaeth a sail ar gyfer gwaith astudiaethau achos ac ymchwil i'r dyfodol? Dyma un o wendidau hanesyddol lle nad oes unman neilltuol yn bodoli i alluogi cadw a chael mynediad at wybodaeth ieithyddol benodol. Hefyd o ran monitro sefyllfaoedd gwirioneddol yn erbyn rhagamcanion, byddai sefydlu un llyfrgell benodol yn synhwyrol ac yn fodd o gyfrannu at hwyluso datblygu dealltwriaeth ac arbenigedd.</p>	<p>Mae'r ddau Gyngor yn cadw copi electronig o'r holl ddogfennau a gyflwynir gyda cheisiadau cynllunio. Oni bai bod gwybodaeth sensitif (e.e. gwybodaeth ariannol) yn y dogfennau hynny, maent ar gael i'w gweld gan y cyhoedd. Gellir gweld dogfennau ceisiadau cynllunio ar wefan Cyngor Gwynedd trwy borth 'Dilyn a Darganfod'. Ar hyn o bryd gellir mynd i dderbynfa Cyngor Sir Ynys Môn a defnyddio cyfrifiadur i weld dogfennau ceisiadau cynllunio. Mae'r Cyngor wrthi'n cwblhau trefniadau i agor porth ar ei wefan i alluogi'r cyhoedd i weld dogfennau ceisiadau cynllunio.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen diwygio'r Canllaw mewn ymateb i'r sylw hwn.</p>
81	Sylw	Menter Bangor	laith	-	<p>O ran yr uchod ac yn benodol dogfen <i>Dosbarthiad twf ardal Bangor</i> byddwch yn ymwybodol fod Menter iaith Bangor eisoes wedi mynegi ei bryder sylfaenol am y testun a'r dadansoddiad ar ei ffurf bresennol. Mewn llythyr gan Menna Baines at Gareth Jones a Nia Haf Jones dyddiedig 20/12/2016 nodwyd "Yn ein barn ni mae'r darlun o'r demograffeg ieithyddol yn anghyflawn, yn ornegyddol, o bosibl yn cynnwys data anghywir ac yn cyflwyno dehongliad a chasgliadau anghywir am y Gymraeg o dan <i>Pwyntiau allweddol a Chasgliadau</i>. O ganlyniad credwn bod perygl gwirioneddol y gallai'r dadansoddiad presennol agor y llifddorau i roi caniatâd cynllunio i unrhyw ddatblygiadau tai gan fod y gwerth materol i'r iaith yn cael ei danbriso'n ormodol. Os oes cyfle, credwn bod angen ailedrych ar y testun a'r dehongliad, ac anelu i'w ddiwygio i greu dogfen fwy cytbwys sydd hefyd yn rhoi cyd-destun i warchod yr iaith. Os oes modd, byddwn yn croesawu'r cyfle i drafod hynny ymhellach hefo chi." Mewn cyfarfod dilynol (23/1/17), derbyniwyd llythyr (13/3/17) gan Nia Haf Davies yn cadarnhau:</p> <p>"O ran y dyfodol, mae'r Cynghorau yn bwriadu cyhoeddi Canllaw Cynllunio Atodol i gefnogi polisïau'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, gan gynnwys Polisi PS 1. Bydd hwn yn disodli'r rhai cyfredol sydd gan y ddau Gyngor am ddatblygiad a'r iaith Gymraeg. Mae'r Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd, sy'n gyfrifol am baratoi'r Canllawiau yma, yn bwriadu cydweithio gyda swyddogion datblygu'r iaith Gymraeg yn y ddau Gyngor, Hunaniaith a Menter iaith Môn.</p>	<p>Nodi'r sylw.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> dim newid</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
				<p>Bydd fersiwn drafft o'r Canllawiau yn cael ei gyhoeddi ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus, pryd bydd cyfle i unrhyw un gyflwyno sylwadau am y Canllawiau cyn iddo gael ei fabwysiadu gan y Cynghorau. Ar hyn o bryd, anelir i fod mewn sefyllfa i gyflwyno'r Canllawiau i'r Pwyllgorau perthnasol yn y ddau Gyngor i'w fabwysiadu o fewn 6 mis o ddyddiad mabwysiadu'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd.</p> <p>Yn y cyfamser, wrth wneud sylwadau am geisiadau cynllunio perthnasol bydd yr Uned yn awgrymu bod ymgeiswyr am ganiatâd cynllunio am ddatblygiad yn ardal Bangor yn cysylltu efo Menter Iaith Bangor. Yn achos cais cynllunio am ddatblygiad sydd angen bod yn destun asesiad effaith ieithyddol, bydd swyddogion yr Uned yn cysylltu gyda Rheolwr Gwasanaethau Iaith Cyngor Gwynedd i drafod y datblygiad arfaethedig er mwyn sicrhau bod y wybodaeth orau'n cael ei gyflwyno i'r Swyddog Achos. Gan nad oes yr un datblygwr wedi bod mewn cysylltiad a'r Fenter a chan mai "awgrymu bod datblygwyr...yn cysylltu efo Menter Iaith Bangor" a wneir, mae ein pryderon gwirioneddol yn parhau heb ei hateb. Rydym felly yn awyddus i glywed ymhellach gan Awdurdod Cynllunio Gwynedd sut mae modd cywiro/ unioni dogfen <i>Dosbarthiad twf ardal Bangor</i> ac osgoi sefyllfaoedd fel a amlinellir uchod.</p>		
82	Gwrthwynebu	Menter Bangor	Iaith	Atodiad 6	<p>O ran "Mae Atodiad 6 [Gweithgareddau i liniaru a gwella effeithiau ieithyddol Datblygiad] (tudalen 67) yn rhestru enghreifftiau o weithgareddau y gellir eu defnyddio i osgoi, lleihau neu liniaru effeithiau andwyol neu gryfhau/ ledaenu effeithiau cadarnhaol neu fuddiannau unrhyw ddatblygiad cymwys." Credwn bod angen ychwanegu hefyd enghreifftiau o weithgareddau i daclo effeithiau niwtral er mwyn iddynt ddod yn effeithiau cadarnhaol. Byddai hyn yn ei dro yn symud y cydbwysedd fwy o blaid y Gymraeg. Fel arall mewn rhai ceisiadau cynllunio unigol ni fyddai clwstwr o gasgliadau effaith niwtral ynddo'i hunain yn gaffaeliad i'r Gymraeg ac felly mae angen ceisio goresgyn hynny hefyd.</p>	<p>Nodi'r sylw. Mae Atodiad 6 yn cyfeirio at weithgareddau all liniaru a gwella effeithiau ieithyddol. Yn hynny o beth mae'n darparu 'bwydlen' o weithgareddau allai arwain i'r ymgeisydd wneud newidiadau i'r datblygiad a fyddai'n golygu ceir effaith bositif yn hytrach nag effaith niwtral.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>
83	Gwrthwynebu	Menter Bangor	Iaith	Atodiad 6	<p>Ym mhwynt 7 (tudalen 67) croesawn y cyfeiriad at "Disgwylir i'r unigolyn cymwys a fydd yn cynghori'r ymgeisydd i gysylltu gyda'r Fenter Iaith a/ neu swyddogion sydd â chyfrifoldeb dros hybu'r Gymraeg i drafod y mesurau yn ogystal â thrafod gyda'r Swyddog Cynllunio." ond yn bryderus nad oes ymgynghori blaenorol (na dilynol) e.e. wrth ymgynghori'n gyhoeddus neu os nad yw'r datblygwr yn penderfynu comisiynu unigolyn cymwys i gynnal y datganiad neu asesiad effaith. Gallai hyn olygu mai (mwy) cyfyngedig fyddai ymwneud y Fenter Iaith a'r broses - yng nghyd-destun mesurau osgoi/ lliniaru a strategaeth lliniaru yn unig yn hytrach na'r datganiad/ asesiad llawn a dyweder mesurau mwy cyffredinol gan gynnwys rhai i gryfhau effaith iaith niwtral megis "Os caiff effeithiau cadarnhaol posib eu hadnabod, pan yn bosib, dylid cymryd camau i sicrhau buddion ehangach o'r datblygiad." Diau y byddai gan y fenter brofiad a barn werthfawr ynglŷn â'r rhain hefyd?</p>	<p>Nid yw'r dyfyniad yn gyflawn - mae'r frawddeg yn gorffen "...mor fuan â phosibl yn y broses o baratoi cais cynllunio i drafod mesurau liniaru a gwella."</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>
84	Gwrthwynebu	Menter Bangor	Iaith	Atodiad 6	<p>Croesawn fanylder Atodiad 6 Gweithgareddau i liniaru a gwella effeithiau ieithyddol datblygiad, er yn ail adroddus. Gyda rhai datblygiadau mwy onid oes angen gosod disgwylid/ trothwy y byddant, os ydynt yn cael effeithiau negyddol ar y Gymraeg, yn gorfod ymrwymo i fabwysiadu cyfres o'r mesurau</p>	<p>Dim yn cytuno bod angen gosod trothwy yn Atodiad 6. Nid dyna ydi bwriad yr Atodiad.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid.</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad
				hyn a hynny fel isafswm disgwylidig? Fel arall, onid oes perygl y byddai rhai datblygwyr yn penderfynu ceisio dethol a dewis yn fympwyol? Hefyd o ran mesurau sy'n cyfeirio at gefnogi ac ariannu, onid oes angen egluro y gallai hyn fod i'r tymor canol/ hir ac nad un taliad unwaith ag am byth a fyddai, yn ddibynnol ar natur, graddfa a maint y datblygiad?	
85	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 6	<p>O ran adlewyrchu'r sefyllfa gyfredol yn unol a mesur yr iaith Gymraeg 2011, oni ddylid addasu pwynt xvii. o dan CYFLOGAETH (a sawl un arall o dan benawdau dilynol) lle cyfeirir at 'polisi/cynllun iaith' i 'safonau iaith'? Ond os yw'n rhwym i bolisi ISA 1 deallwn na fyddai hynny o reidrwydd yn bosibl.</p> <p>Mae'r cyfeiriad at 'polisi / cynllun iaith gwirfoddol neu statudol' yn gywir. Busnesau ac elusennau sy'n mabwysiadu polisi / cynllun iaith gwirfoddol. Mae nifer o sefydliadau yn parhau i weithredu Cynlluniau Iaith Gymraeg yn unol â gofynion Deddf yr Iaith Gymraeg 1993 (e.e. cymdeithasau tai, cyngorau tref a chymuned ac adrannau Llywodraeth y DU). Mae ambell i gorff (e.e. un o adrannau Llywodraeth y DU) wedi mabwysiadu 'safonau iaith' yn wirfoddol. Fel arall, dim ond cyrff sy'n cael eu henwi gan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 ac yn derbyn 'hysbysiad cydymffurfio' yn unol ag Adran 44 y Mesur sy'n <u>gorfod</u> gweithredu 'safonau iaith Gymraeg'.</p> <p>Polisi ISA 1 – mae cynigion yn gallu deillio oddi wrth ymgeisiwyr nad ydynt yn destun i ofynion mabwysiadu "safonau iaith", felly ddim yn berthnasol yng nghyd destun y Polisi.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> - dim newid</p>
86	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 6	<p>O dan Atodiad 6 pwynt 7 nodir y disgwylir i ymgeisydd gysylltu gyda swyddogion cymwys (e.e. swyddogion cynllunio, datblygu'r iaith Gymraeg, tai, ac addysg) o fewn yr Awdurdodau a/ neu gyda'r Mentrau Iaith mor fuan â phosib yn y broses o baratoi cais cynllunio i drafod mesurau lliniaru a gwella. Pa fecanwaith, os o gwbl, sydd yn ei le i hwyluso hyn? Ac os na wneir cysylltiad, beth yw'r camau dilynol? Credwn y byddai'n fwy synhwyrol i'r awdurdod cynllunio nodi bod disgwylid i'r ymgeisydd gysylltu o fewn x o ddyddiau neu gyfnod penodol (a'i ddiffinio) mewn dogfennaeth safonol i bob darpar ymgeisydd.</p> <p>Mae'r testun yn cyfeirio at y cyfnod cyn i ymgeisydd gyflwyno cais cynllunio. Ni ellir gosod amserlen i'r ymgeisydd ymgysylltu gyda'r budd- ddeiliaid perthnasol. Mae paragraff 18 yn Atodiad 7 a Thabl 8.2 yn Atodiad 8 yn cyfeirio at gofnodi'r gwaith ymgysylltu, gan gofio bod angen i'r gwaith ymgysylltu fod yn gymesur i'r datblygiad arfaethedig. Ar wahân i 'ddatblygiadau mawr' nid oes unrhyw orfodaeth i ymgeisydd ymgysylltu nac ymgynghori cyn gyflwyno'i gais cynllunio. Mae'n ofyniad statudol i ymgeiswyr am 'ddatblygiad mawr' baratoi Adroddiad Ymgynghori Cyn Ymgeisio. Mae'r adroddiad hwn yn ofynnol i ddilysu ceisiadau cynllunio a bydd yn rhan o gyflwyno'r cais terfynol.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim newid</p>
87	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Atodiad 7	<p>O dan bwynt 7 nodir "Bydd y fethodoleg hefyd yn cael ei wirio gan swyddogion cymwys o fewn yr Awdurdod cyn i'r sawl a fydd yn gwneud penderfyniad benderfynu a ddylid rhoi caniatâd neu beidio." Mae profiad yn awgrymu'n gryf y bydd angen mabwysiadu proses neu drefn fewnol i wirio hyn gan gynnwys trefn lle bydd un swyddog yn gwirio'r cais ac yn llenwi ffurflen safonol unai yn cymeradwyo, gwrthod neu gyfeirio'r cais yn ôl i gynnwys mwy o fanylion neu ddehongliad gwahanol a'r rheolwr llinell wedyn yn cymeradwyo neu wrthod ARGYMHELLIAD y swyddog. Gall trefn o'r fath hefyd, mewn rhai amgylchiadau, gynnwys cyfeirio'r cais unigol at Reolwr Gwasanaethau Cymraeg y Cyngor/ Hunaniaith/ MIB ac yn wir, mewn amgylchiadau mwy eithriadol, pwyllgor Cynllunio'r Awdurdod Cynllunio. Credwn y dylai ffurflen safonol fod yn ateb 2 ofyniad penodol hefyd sef:</p> <p>(i) a atebwyd holl gwestiynau'r fethodoleg yn gyflawn a</p> <p>Nodi'r sylw. Cytunnir bydd angen trefniadau mewnol grymus i gofnodi a gwneud penderfyniadau am asesiadau a gyflwynir. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau hyn yn fater i'r Canllaw. Er hynny, credir byddai'n fuddiol i roi trosolwg o'r ystyriaethau ym mharagraff 24 o Atodiad 7 fel awgrymir gan y sylwebydd</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – diwygio paragraff 24 yn unol â'r isod:</p> <p>"Bydd y Swyddog Cynllunio a fydd yn ymdrin â'r cais cynllunio yn ystyried y dystiolaeth a gyflwynir. Wrth wneud hynny bydd yn ymgynghori gyda swyddog (-ion) cymwys o fewn y Cyngor, a fydd yn gwirio:</p> <p>(i) a atebwyd holl gwestiynau'r fethodoleg yn gyflawn, ac</p>

Rhif Adnabod y Sylw	Math o sylw	Sylwebydd	Rhan	Sylwadau	Sylwadau'r swyddogion a'r argymhelliad	
				<p>(ii) ydy'r dadansoddiadau a'r casgliadau ar sail yr wybodaeth gronnus a gyflwynwyd yn rhesymol ai peidio. Derbyniwn fod hwn yn ddimensiwn sy'n adlewyrchu barn oddrychol, ond mae hanes yn profi bod angen cael mesuriad o resymoldeb synhwyrol. Bydd dealltwriaeth o hynny yn datblygu dros amser ond dyna reswm pam bod angen mwy nac un swyddog i wirio ceisiadau unigol yn ein tyb ni.</p> <p>Byddai hynny yn atgyfnerthu pwyntiau 24 a 25 ac yn rhoi seiliau mwy dilys dros ymdrin a'r broses. Trwy ei ffurfioli mae hefyd yn amlygu ymdrechion diffuant i geisio consensws mewn maes sydd yn ei hanfod yn agor i ddehongliad. Byddai hefyd yn bodloni'r Aelodau Etholedig bod proses fewnol drylwyr a chynhwysol yn ei lle. Trwy gyflawni hyn hefyd mae'r Awdurdod Cynllunio yn amddiffyn ei hunain fwyfwy rhag heriau ac apeliadau ar seiliau ieithyddol gan ddatblygwyr.</p>	<p>(ii) ydi'r dadansoddiadau a'r casgliadau ar sail yr wybodaeth gronnus a gyflwynwyd yn rhesymol ai peidio.</p> <p>Cyn dod i gasgliad a gwneud argymhelliad am y cais cynllunio, bydd y Swyddog Cynllunio'n ystyried tystiolaeth y swyddog (-ion) cymwys a thystiolaeth berthnasol a geir gan bartïon allanol, e.e. cynghorau cymuned a thref. Gall y Swyddog Cynllunio ofyn i'r ymgeisydd am eglurhad neu am ragor o fanylion i sicrhau bod y Datganiad yn gywir ac yn gyflawn cyn gwneud argymhelliad am y cais am ganiatâd cynllunio. Bydd y Swyddog Cynllunio yn trafod tystiolaeth ychwanegol a dderbynnir gan yr ymgeisydd gyda swyddog (-ion) cymwys o fewn y Cyngor."</p>	
88	Gwrthwynebu	Menter Bangor	laith	Cyffredinol	<p>Credwn fod y Canllaw Cynllunio Atodol hwn yn gynhwysfawr ac y dylid rhoi pwyslais sylweddol arni felly fel ystyriaeth cynllunio berthnasol. Ond fel mae profiadau'r gorffennol eisoes wedi ei amlygu, yr elfennau gweithredu a monitro sy'n allweddol i sicrhau cynladwyedd y Gymraeg o fewn y broses gynllunio. Bydd hyn yn golygu gwyntyllu a gwerthuso datganiadau ac asesiadau effaith iaith mewn modd trwyadl, gwrthrychol, cyson a chyflawn gan gynnwys (o bryd i'w gilydd) gwrthod fersiynau drafft cychwynnol a gofyn am welliannau ac ychwanegiadau i ddatganiadau ac asesiadau effaith iaith. Yn anorfod bydd hefyd yn golygu y gwrthodir rhai ceisiadau cynllunio lle mae rhagdybiaethau o effeithiau negyddol sylweddol i'r Gymraeg (na fydd modd ei lliniaru neu ei lleihau). Yn ddiwahân hefyd, elfen greiddiol i'w gyflawni bydd monitor effaith ieithyddol ar ôl i ddatblygiadau cynllunio gael eu cymeradwyo. Bydd angen sicrhau adnoddau digonol a strwythur pwrpasol mewnol i alluogi hynny. Bryd hynny yn bennaf oll mae deall yn llawn cydberthynas yr iaith a'r broses Gynllunio a gwerth mesurau lliniaru/ cryfhau'r Gymraeg fel rhan o wead cymunedau siroedd Gwynedd a Môn, dwy sir Gymreiciaf Cymru.</p> <p>Mae'r gofynion a'r disgwyliadau yn enfawr felly a bydd awdurdodau Cynllunio eraill yn edrych i gyfeiriad y Gogledd Orllewin am arweiniad ac arferion da i'w mabwysiadu i'r dyfodol.</p> <p>Dymunwn pob dymuniad da i Awdurdodau Gwynedd a Môn a'r gyflawni'r swyddogaeth allweddol bwysig yma.</p>	<p>Nodi'r sylw</p> <p>Mae Diagram 3 a'r disgrifiad o Gam 8 yn egluro'r broses monitro.</p> <p><u>ARGYMHELLIAD</u> – dim angen newid mewn ymateb i'r sylw hwn</p>

Atodiad (1c)

Rhif y Sylw a'r sylwebydd	1	Pwyllgor Ymgyrch Tai a Chynllunio Gwynedd a Môn
Newid arfaethedig: Ail drefnu paragraffau C.1 – C.7, diwygio'r testun i gyfeirio at Bolisi Cynllunio Cymru Argraffiad 10 a symud testun a oedd ym mharagraffau C.19 – C.21 i'r rhan hwn o'r Canllaw ac ail rifo'r paragraffau yn unol â hynny.		
<p>C.1 Mae Polisi PS 1: Iaith Gymraeg a Diwylliant yn hyrwyddo a chefnogi'r defnydd o'r Gymraeg. Fe'i hategir gan Bolisi PS 5 Datblygu Cynaliadwy (maen prawf 4). Ceir copi o'r Polisiâu hyn yn Atodiad 1 i'r CCA hwn. Yn unol â Pholisi PS 1, mae angen casglu a derbyn gwybodaeth am rai mathau o ddatblygu er mwyn gallu dod i gasgliad ynglŷn ag effaith debygol y datblygiad arfaethedig, e.e. a oes buddion i'r Gymraeg, a oes angen diwygio'r cynnig, a oes risg i iechyd gymunedol y Gymraeg ac a ellir lliniaru'r effaith mewn ffordd sy'n lliniaru'r risg a sut ellir monitro'r sefyllfa yn y gymuned. Uchelgais Llywodraeth Cymru yw "gweld miliwn o bobl yn gallu mwynhau siarad a defnyddio'r Gymraeg erbyn 2050¹. Mae'r Llywodraeth yn cydnabod "nad oes dim dwywaith fod hon yn uchelgais heriol"² "Os ydym am wireddu'r sefyllfa lle mae'r Gymraeg yn elfen annatod o bob agwedd ar fywyd bob dydd... mae'n rhaid i'r genedl gyfan fod yn rhan o'r daith. Mae gan bawb ei ran i'w chwarae, ac rydym am i bawb gyfrannu at wireddu ein huchelgais."³ Mae'n bwysig i ymgeiswyr ddeall felly fod disgwyl i ddatblygiadau dros gyfnod y Cynllun gyfrannu'n bositif tuag at gynaliadwyedd a hyfywedd y Gymraeg ac nid yn unig osgoi cyfrannu at leihad yn y gyfran o'r boblogaeth sy'n gallu siarad y Gymraeg.</p> <p>C.2 Blaenoriaeth Cynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd (2018 - 2023) ar gyfer cyfnod cyntaf y Cynllun, yn arwain at y Cyfrifiad nesaf yn 2021, fydd "cynyddu'r cyfleoedd ar gyfer defnyddio'r Gymraeg, ar gyfer magu hyder unigolion nad ydynt yn ystyried eu hunain yn siaradwyr Cymraeg, a hefyd edrych ar gyfleoedd fydd yn ein helpu i gadw pobl ifanc yn ein cymunedau." Wrth wneud hynny, un nod ydi gweld "y Gymraeg yn cael lle blaenllaw gan y Cyngor mewn cynlluniau economaidd, tai a chynllunio yn lleol er mwyn sicrhau bod unrhyw gynlluniau a datblygiadau yn cyfrannu yn gadarnhaol at ymdrechion i ddiogelu'r iaith yn ein cymunedau."</p> <p>C.3 Mae Strategaeth Iaith Gymraeg Ynys Môn 2016 – 21 yn anelu at adfer y ganran sy'n gallu siarad Cymraeg i lefel Cyfrifiad 2001. Mae'n cynnwys tri Maes Blaenoriaeth – Addysg, Y Gweithle, Gwasanaethau Cymraeg a Seilwaith a Chymuned. O ran cymunedau mae'n gosod targed o "gynnal y wardiau lle mae 70% o'r boblogaeth sy'n siarad Cymraeg a chynyddu canrannau gweddill y wardiau eraill".</p> <p>C.4 O bersbectif y system gynllunio defnydd tir mae Adran 31 Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 yn diwygio adran 70 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 trwy ychwanegu'r cymal canlynol: "any considerations relating to the use of the Welsh language, so far as material to the application." Golyga hyn ei fod yn ddyletswydd wrth wneud penderfyniad ar gais cynllunio i gynnwys ystyriaethau mewn perthynas â'r iaith Gymraeg, <u>lle mae'n berthnasol i'r cais hwnnw</u>.</p> <p>C.5 Mae paragraffau 3.25 – 3.29 o Bolisi Cynllunio Cymru (Argraffiad 10, 2018) yn ymdrin â'r 'Gymraeg a Chreu Lleoedd' o bersbectif paratoi cynlluniau datblygu lleol a gwneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio. Dywed paragraff 4.13.5 3.28 Polisi Cynllunio Cymru (argraffiad 9, 2016) "Gall ystyriaethau yn ymwneud â'r defnydd o'r Gymraeg gael sylw gan benderfynwyr cyn belled â'u bod yn berthnasol i geisiadau am ganiatâd cynllunio. Ni ddylai polisiâu a phenderfyniadau gyflwyno unrhyw elfen o wahaniaethu rhwng unigolion yn</p>		

¹ Llywodraeth Cymru (2017) *Cymraeg 2050: Miliwn o Siaradwyr Rhagair y Gweinidogion*

² Ibid.

³ Ibid.

seiliedig ar eu gallu ieithyddol, ac ni ddylent geisio rheoli deiliadaeth tai ar sail ieithyddol. Caiff y rheini sy'n gwneud penderfyniadau roi sylw i ystyriaethau'n ymwneud â defnydd o'r Gymraeg eyn belled bod yr ystyriaethau hynny'n berthnasol i'r ceisiadau am ganiatâd cynllunio."

C.6 Mae'r Asesiad o Gynaliadwyedd y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (a lywiwyd gan wybodaeth o'r Asesiad Effaith Ieithyddol ailadroddol) wedi ceisio ystyried effeithiau tebygol strategaeth a pholisïau'r Cynllun ar hyfywedd y Gymraeg. Ceir strategaeth a pholisïau yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd ar sail dealltwriaeth resymol o'r goblygiadau posib i'r iaith Gymraeg. Maent yn cyfrannu i greu hinsawdd ac amodau cymdeithasol sy'n hwyluso defnyddio'r Gymraeg. **Mae Strategaeth y Cynllun, ym mharagraffau 5.12 – 5.15, yn cynnwys datganiad am sut mae'r ddau Awdurdod Cynllunio wedi ystyried anghenion a buddiannau'r Gymraeg wrth baratoi'r Cynllun Datblygu Lleol a sut mae'r polisïau yn ymwneud â'r Gymraeg yn rhyngweithio â pholisïau eraill.**

C.7 Bydd y gwahanol fathau o ddatblygu sy'n angenrheidiol i gynnal a chreu cymunedau nodedig a chynaliadwy yn digwydd ar amryw o raddfeydd. Bydd y materion a fydd angen rhoi sylw iddynt, ac felly'r wybodaeth a fydd yn angenrheidiol i ddod i benderfyniad rhesymedig arno yn amrywio hefyd.

C.8 **Mae Polisi PS 1: Iaith Gymraeg a Diwylliant yn gwarchod, hyrwyddo a chefnogi'r defnydd o'r Gymraeg. Fe'i hategir gan Bolisi PS 5 Datblygu Cynaliadwy (maen prawf 4). Ceir copi o'r Polisïau hyn yn Atodiad 1 i'r CCA hwn. Trwy gymhwysu'r Polisïau hyn bydd y Gwasanaethau Cynllunio yn rhoi ystyriaeth i'r iaith Gymraeg, pan mae'n berthnasol i wneud hynny, o fewn gofynion y ddeddfwriaeth a pholisi cenedlaethol cynllunio perthnasol gyfeirir atynt ym mharagraffau C.4 a C.5.**

C.9 Mae'r Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref 2012 (Gweithdrefn Rheolaeth Datblygu) (Cymru) (y DMPWO) yn darparu Ffurflen Gais Safonol ar gyfer ceisiadau cynllunio yng Nghymru ac yn datgan beth yw'r diffiniad o gais 'dilys'. Er mwyn cofrestru'r ceisiadau yn rhai 'dilys' rhaid i ymgeiswyr ddarparu'r holl wybodaeth sydd wedi'i nodi ar y Ffurflen Gais Safonol, e.e. cynlluniau, diagramau a thystysgrifau ac unrhyw asesiadau ategol ychwanegol. Gall awdurdod cynllunio lleol wrthod derbyn cais os nad yw'r wybodaeth briodol yn cael ei darparu gydag o.

C.10 Yn ychwanegol at y wybodaeth sydd ei hangen ar gyfer dilysu ceisiadau, bydd Awdurdod Cynllunio Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn, fel pob Awdurdod Cynllunio Lleol yng Nghymru, angen arolygon ac adroddiadau ategol ychwanegol yn unol â gofynion y polisïau sydd yn y Cynllun Datblygu Lleol. **Yn unol â Pholisi PS 1, mae angen casglu a derbyn gwybodaeth am rai mathau o ddatblygu er mwyn gallu dod i gasgliad ynglŷn ag effaith debygol y datblygiad arfaethedig, a sut bydd y datblygiad arfaethedig yn gwarchod, hyrwyddo a chefnogi'r defnydd o'r iaith Gymraeg, e.e. a oes buddion i'r Gymraeg, a oes angen diwygio'r cynnig, a oes risg i iechyd cymunedol y Gymraeg ac a ellir lliniaru'r effaith mewn ffordd sy'n lliniaru'r risg, a ellir uchafu'r budd, a sut ellir monitro'r sefyllfa yn y gymuned. Mae'r Canllaw hwn yn rhoi arweiniad ar yr arolygon a'r atodiadau ategol ychwanegol fydd yn angenrheidiol i gyd fynd â maen prawf 1 a 2 ym Mholisi PS 1 ac yn rhoi arweiniad ar sut roddir ystyriaeth i'r iaith Gymraeg pan na fydd angen arolygon ac atodiadau ategol.**

C.11 Bydd y pwyslais o ran gwneud penderfyniad am gais cynllunio ar osgoi datblygiadau perthnasol a fyddai'n achosi niwed o sylwedd i gymeriad a chydbwysedd iaith cymuned. Bydd yr Awdurdodau Cynllunio yn cymryd i ystyriaeth cynigion sydd yn ceisio uchafu bendithion lle mae'r ystyriaethau hynny yn berthnasol i'r cais.

Atodiad (1ch)

Medi 2017 - Chwefror 2018	Ionawr & Chwefror 2018	Mawrth - Ebrill 2018	Gorffennaf 2018	Hydref – Tachwedd 2018	Rhagfyr 2018 – Ionawr 2019	Chwefor - Mawrth 2019	Ebrill 2019	Mai 2019
---------------------------	------------------------	----------------------	-----------------	------------------------	----------------------------	-----------------------	--------------------	----------

PROSES PARATOI CANLLAW CYNLLUNIO ATODOL: CYNNAL A CHREU CYMUNEDAU NODEDIG A CHYNALIADWY

